

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra etiky, psychologie a charitativní práce

Bakalářská práce

**ROZVOJ SOCIÁLNÍ ADAPTABILITY ČLOVĚKA V EKOLOGICKY ŽIJÍCÍCH
KOMUNITÁCH**

Vedoucí práce: doc. Michal Opatrný, Dr. theol.

Autor práce: Klára Štáhlichová

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Ročník: III.

2018

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č.111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum: 24. dubna 2018

.....

Klára Štáhlichová

Poděkování za cenné připomínky, rady a vstřícnost patří vedoucímu bakalářské práce doc. Michalu Opatrnému, Dr. theol. Srdečné díky patří také mé podporující rodině, Karlu Řepovi, Katce Součkové, trpělivým přátelům a eko-komunitě Sklenářka.

OBSAH

ÚVOD	6
1 ENVIRONMENTALISMUS A EKOLOGICKÁ HNUTÍ.....	8
1.1 Geneze environmentalismu v historickém kontextu.....	8
1.2 Modely environmentalistického smýšlení	14
1.3 Ekologická hnutí ve světě.....	18
1.4 Ekologická hnutí na území Česka	22
2 KOMUNITA A KOMUNITNÍ HNUTÍ	27
2.1 Pojem komunita	27
2.2 Historická proměna významu slova komunita.....	30
2.3 Typy moderních komunit a jejich základní charakteristiky.....	32
2.4 Vybrané eko-komunity ve světě	36
2.5 Vybrané eko-komunity v ČR.....	40
3 SOCIABILITA	44
3.1 Význam pojmu sociabilita	44
2.1 Primární a sekundární sociabilita	45
3.2 Rodina jakožto instituce primární sociability.....	48
3 KOMPETENCE SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA.....	50
4.1 Kompetence soc. pracovníka dle Zastrowa a Havrdové	50
4.2 Kritéria kompetencí sociální práce.....	52
4 VÝZKUM VE VYBRANÉ KOMUNITĚ	55
5.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky.....	55
5.2 Vyhodnocení odpovědí	56
5.3 Vyhodnocení výzkumných dat	61
ZÁVĚR.....	64

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	66
SEZNAM ZKRATEK	74
ABSTRAKT.....	83
ABSTRACT	84

**„Člověk je dílem přírody, existuje v přírodě,
nemůže se od ní izolovat, nemůže – a to ani
v myšlení – se z přírody vyabstrahovat.“**

Holbach Paul Henry Dietrich

ÚVOD

Rozvoj sociální adaptability člověka v ekologicky žijících komunitách je netradičním tématem kloubícím oblast environmentální sociologie s oblastí sociální práce. Téma jsem si zvolila ze zájmu dozvědět se více o fungování ekologicky orientovaných komunit a nahlédnout tak do prostředí, v němž se běžně nepohybuji.

V této teoreticko-empirické práci se, jak sám název říká, zaměřujeme na ekologické komunity a na jedince, kteří v ní trvale pobývají. Soustředíme se na eko-komunitu jako na zdroj sociální opory a na schopnost sociability jejích členů (tj. schopnost družít se a být společenský) v tomto specifickém prostředí.

Nutno zmínit, že u zdrojů sociálních opor došlo v důsledku dějinného vývoje k výrazným proměnám. Běžně to bývali rodiny a blízcí přátelé, na koho jsme se obraceli v případě nouze. S průmyslovou revolucí si však začínáme všimnat selhávání těchto institucí (označovaných jako tradiční sociální opory nebo také instituce primární sociability), následkem čehož se objevuje sociální práce, uměle vytvořený orgán, usilující o substituování oněch tradičních a již ne zcela funkčních subjektů pomoci. Vyvozujeme si z toho výzkumnou otázku této práce, a to zda: *„Funguje ekologická komunita jako instituce primární sociability?“*.

Paralelně s tím se snažíme zjistit, jestli má ekologická komunita podobné kompetenční rysy, kterými se pak prezentuje sociální práce, resp. sociální pracovník. Druhá výzkumná otázka je formulována následovně: *„Shodují se kompetence sociálního pracovníka spolu s kompetencemi ekologické komunity?“*

Stručně řečeno, cílem této práce je zjistit, jestli je ekologická komunita zdrojem sociální opory a díky srovnání kompetencí komunity s kompetencemi rodiny a kompetencemi sociálního pracovníka pak také zjistit, do jaké míry je v komunitě poskytování pomoci přirozené nebo uměle vytvořené.

K zodpovězení daných otázek byl proveden kvalitativní výzkum formou narativního rozhovoru, a to v české, ekologicky orientované komunitě Sklenářka.

Práce je rozčleněna do pěti kapitol. S vědomím poskytnout širší a komplexnější vhled do dané problematiky je první kapitola věnována charakteristice období, v níž graduje zájem o ochranu životního prostředí a dochází ke vzniku ekologických hnutí. Druhá kapitola se zabývá jedním z projevů těchto ekologických hnutí, tj. ekologicky orientovanými komunitami. Ve třetí kapitole dochází ke klíčovému propojení environmentální sociologie se sociální prací, hovoříme o sociabilitě a dostáváme se ke stěžejní části této práce. O kompetencích sociálního pracovníka a o kritériích těchto kompetencí se dočteme v kapitole čtvrté. Poslední, pátá kapitola obsahuje výsledky šetření, na jejichž základě jsou také zodpovězeny výzkumné otázky. Závěr je obecným shrnutím získaných poznatků.

K psaní bakalářské práce jsem čerpala z publikací sociologa Jana Kellera, dále z knih Oldřicha Matouška, Zuzany Havrdové, Scotta Pecka, Anthonyho Giddense. Jistou inspirací mi byla kniha *Silent Sprint* od Rachel Carsonové. Užitečnými zdroji byly také časopisy *Sociální práce*, *Sedmá generace*, *Fórum ochrany přírody*. Řadu informací jsem čerpala i z internetových zdrojů.

1 ENVIRONMENTALISMUS A EKOLOGICKÁ HNUTÍ

Každá doba s sebou přináší nové, na dobu předchozí navazující či dobou předchozí způsobené, problémy. Jinak tomu samozřejmě nebylo ani v druhé polovině 20. století, kdy se v důsledku chování společnosti v čele s různými, avšak velmi vlivnými, autoritami objevuje ekologické hnutí¹, jenž má za následek vznik ekologických komunit, kterými se tato práce zabývá.

1.1 Geneze environmentalismu v historickém kontextu

S ohledem na progres v oblasti rozvoje sociální práce v uplynulém století a na panující společenské trendy, které ji ovlivňovaly, je nutné vytvořit si alespoň hrubý, obecný nadhled týkající se modernizace společnosti. Nadcházející kapitola přenáší čtenáře do období moderny a snaží se mu nastínit politickou, sociální atmosféru doby, která podpořila environmentalistické smýšlení.

Mluvíme-li o **moderně**, míníme tím (prozatím neukončenou) dějinnou epizodu, jejíž počátky sahají do konce 19. století. Není to doba projevující se jen netradičními uměleckými stavbami Corbusiera či výtvarnými díly Edwarda Muncha, nýbrž představuje rozsáhlou a hlubokou reformu společnosti, jež se vměšuje do všech oblastí lidského bytí. Právě s rozvojem moderny je nepochybně spjata jedno z nejvýznamnějších období týkající se rozvoje sociální práce. Sociální práce sice započala svou existenci již tehdy, kdy lidská společnost zapustila své kořeny, ale od té doby prošla dlouhým, velmi spletitým vývojem a řadou transformací, které ji dovedly až do té podoby, v jaké se nachází dnes. Právě přelom 19. a 20. století je mezníkem, kdy se sociální práce stává samostatným vědním oborem.² Společnost čelí značnému tlaku, který zapříčinila průmyslová revoluce a sociální práce nabývá čím dál tím více na důležitosti.³

---

¹ Srov. LOVELADY, Dana M. Environmentalism. *Learning to give* [online]. [cit. 2017-08-12]. Dostupné z: <http://www.learningtogive.org/resources/environmentalism>

² Srov. NOVOTNÁ, Jana. *Teorie sociální práce: skripta*. Jihlava: Vysoká škola polytechnická Jihlava, 2014, s. 18

³ Např. Novotná v citované knize uvádí: „V 19. století, v době industrializace, nastalo zhoršování situace obyvatelstva a vlivem nedostatečné péče o děti a mládež výrazně narostla žebrota, kriminalita a tuláctví. S mládeží, která kriminalitu páchala nebo byla kriminalitou ohrožena, nebylo jak pracovat, neboť neexistovaly potřebné instituce a ústavy. První vychovatelna pro chlapce vznikla až v roce 1883.“ Cit. tamtéž, s. 18

Dle českého, levicově orientovaného sociologa, politika a environmentalisty Jana Kellera lze argumentovat, že modernizace prošla dvojí odlišnou vlnou vývoje. Tzv. **první vlna modernizace** nastala v poválečném období, v období studené války, kdy industrializace dosahuje svého vrcholu⁴ a zároveň funguje jako nástroj řešení sociálních problémů. Těžko polemizovat, zda to, co se definuje jako moderní, se společností automaticky považuje také za to nejlepší, a nutno zmínit, že americká společnost v poválečném období obsazuje první příčky z hlediska vyspělosti a za svůj hlavní záměr považuje vývoz struktur vyspělé společnosti do agrárních zemí Jihu.⁵

Za hlavní příčiny první vlny modernizace považujeme tedy politickou objednávku (vzájemné předhánění se USA a SSSR v době studené války), tak také, jak Keller ve své knize *Teorie modernizace*⁶ zmiňuje, změnu objektu modernizačního úsilí (USA rozšiřuje své pole působnosti)⁷ a změnu ve společnosti, kdy se nové země formují po vzoru ekonomicky vyspělých zemí. Z obecného hlediska se poválečná společnost v USA a SSSR jeví sice jako ekonomicky vyspělá, ale tento pohled je Kellerem označován jako *jednorozměrný*⁸, což znamená, že hlavním kritériem hodnocení je ekonomický a technologický rozvoj zemí.

Soustředění se primárně na materiální vývoj (týkající se zejm. USA a SSSR) mělo zajisté vliv i na sociální rozvoj společností. Na území socialistického Československa je dominantním prvkem tohoto období veřejná moc, která má pod svým patronátem veškeré instituce (včetně církve), podniky, sdružení a spolky. Stát tak přebírá zodpovědnost za sociální situaci a životní stav obyvatelstva, sám si utváří zákony a podmínky sociální pomoci. Záměrem veřejného sektoru je regulovat sociální potřeby spolu s požadavky kladenými na společnost, vytvořit všem rovnocenné a spravedlivé podmínky, nastolit jistotu určitého zázemí v budoucnu (např. formou kvalitního důchodu) a zároveň zaangažovat všechny tak, aby se na chodu státu podíleli stejnou měrou.⁹ Socialistická politika utopicky doufala v úplné odstranění sociálních problémů. Problémy, tou

---

⁴ Srov. CHYTIL, Oldřich. Důsledky modernizace pro sociální práci. *Sociální práce: Časopis pro teorii, praxi a vzdělávání v sociální práci. Asociace vzdělavatelů v sociální práci. Na vydávání se podílí ZSF Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích*, 2007(4), s. 64

⁵ Srov. KELLER, Jan. *Teorie modernizace*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2007. Studie (Sociologické nakladatelství), s. 10

⁶ KELLER, Jan. *Teorie modernizace*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2007. Studie (Sociologické nakladatelství).

⁷ „Jestliže v polovině 20. století šlo především o rozšíření vlivu Spojených států na země světového Jihu, koncem téhož století se jedná o transformaci zemí Východu a o jejich integraci do západního modelu, jehož nejmodernější variantu údajně opět představují Spojené státy.“
cit. tamtéž, s. 9-10

⁸ Srov. tamtéž, s. 19

⁹ Srov. tamtéž, s. 10

společností a dobou prostoupeny, byly vnímány jen jako rudimenty kapitalismu. Došlo k razantním změnám v sociální politice – v celém systému sociálního zabezpečení, sociální práce se stala nechtěnou.¹⁰ Až ke konci tohoto období, tj. 60. léta 20. století, se začíná pomalu reaktivovat sociální péče formou zakládání center a neziskových institucí, které berou problémy lidí v potaz. Dle již citované práce Novotné jsou cílovými skupinami potřebující sociální ochranu především: „váleční veteráni, invalidé, pozůstalí vojáků, kteří se nevrátili z války, dále nezaměstnaní a také nemajetní nájemníci. Vzhledem k množství chudých a handicapovaných lidí vznikalo množství dobrovolnických organizací se sociálním zaměřením. V důsledku války byla prioritou péče o zdraví.“¹¹

Od vzniku poválečného období do počátku let šedesátých šlo zejména o export modernity vyspělého Severu na méně vyspělý Jih.¹² S šedesátými léty však začíná prvovlnová modernizace pomalu ubírat na své síle. *Renesance modernizačních teorií*, jak jej Keller ve své práci dále nazývá, nastává opět v 80. letech, probíhá paralelně s koncem studené války. Modernizačních snahy Severu na Jih s sebou nesou řadu důsledků, jedná se například o značný příliv imigrantů a příliš laciného zboží.¹³ Období spjaté s těmito proměnami bývá označované jako tzv. druhá vlna modernizace¹⁴, řeč o ní bude ještě v následujících řádcích.

Vznik revolučních hnutí je symbolem 60. let, a to díky svému (pro tehdejší dobu nejhojnějšímu) výskytu. Lidé vystupují proti konzervativnímu způsobu vlády, proti vládním představitelům, chtějí řešit kontroverzní témata, touží po změně. Pro bližší nastínění si připomeňme éru svobodomyšlného hnutí hippies, které je s touto dobou nepochybně semknuto. Válčením jsou Američané znechuceni (tou dobou probíhá válka ve Vietnamu) a propagují mír namísto války-však známe heslo hnutí hippies: „Make love, not war“. Vyhrocuje se rasová diskriminace černošského obyvatelstva v USA, Nelson Mandela bojuje proti apartheidu v JARu, Velkou Británii ovládá hudební skupina The Beatles.¹⁵ Mimo to se lidé začínají zaobírat také přírodou, její ochranou a udržitelností. Dochází k uvědomění si skutečnosti, že příroda nestíhá obnovovat své zdroje vzhledem k množství zásahů, které

---

¹⁰ Srov. NOVOTNÁ, Jana. *Teorie sociální práce: skripta*. Jihlava: Vysoká škola polytechnická Jihlava, 2014, s. 18

¹¹ Cit. tamtéž

¹² Srov. MIESSLER, Jan. Skosí nás bumerang modernizace? *Sedmá generace*. 2007 (5).

¹³ Srov. tamtéž

¹⁴ Srov. KELLER, Jan. *Teorie modernizace*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2007. Studie (Sociologické nakladatelství), s. 9

¹⁵ Srov. Šedesátá léta v Evropě a USA. *Dějiny v pohodě* [online]. [cit. 2017-07-29]. Dostupné z: <http://www.dejinyvpohode.cz/Articles/1066-2-Sedesata+leta+v+Evrope+a+USA.aspx/>

způsobila lidská ruka a vzniká tzv. environmentalistické hnutí coby důsledek ekologické krize a globálních problémů světa.¹⁶

Jedno z obecnějších rozdělení sociálních hnutí nalezneme ve Velkém sociologickém slovníku, hnutí člení do třech složek dle své povahy:

- Hnutí dělnická a hnutí disentu představují první složku charakterizující se nesouhlasným postojem k tehdejším politickým angažmá, jejich filosofie odporuje vládní moci. Záměrem je modifikace morálních hodnot občanů a aplikovat tak své představy o organizaci a chování světa. Tento typ hnutí se však v historickém ohledu neprojevil zrovna pozitivně, známe jej například jako fašismus či komunismus.
- Parciální hnutí jsou spíše nepolitická a nenárokují si tak vysoké cíle, jako je převzetí mocenské síly. Bojují za obranu svých práv, za své nároky, ale ve velikostně omezené skupině – nejsou mluvčími celých společností. Pro naplnění svých cílů není třeba výměny mocenských představitelů. Sem spadají různá hnutí mládeže (např. již zmíněné hnutí hippies, beatníci, skinheadi), feministická hnutí a hnutí homosexuálů, odborová hnutí, regionální hnutí atd.
- Hnutí kombinovaná jsou třetí sekci, jedná se o hnutí vzniklá směsí hnutí výše zmíněných. Můžeme sem zahrnout hnutí mírové, antinukleární a hnutí ekologické. Hledáme-li souvislosti s prvním typem (tj. hnutím dělnickým a hnutím disentu), nalezneme shodu v obecném zájmu o lidstvo a v možnostech jeho přežití. S druhým typem (s parciálním hnutím) se zase vykazuje podobnost v nechuti přebírat moc, neboť je zřejmé, že válečné hrozby a ekologické katastrofy nejsou podmíněny pouze obměnou mocenských autorit, ale že jde o chybu komplexní, sahající do celého systému. Jisté limity pudu sebezáchovy tedy vytváří jak mocenské síly, tak zároveň požadavky parciálních hnutí.¹⁷

V posledních desetiletích 20. století se objevují další nově vzniklá hnutí, tzv. hnutí nového typu, která taktéž nabývají sociálního charakteru a nesou si své specifické humanitární cíle. Souhrnně spolu s již zmíněnými typy je můžeme označit za hnutí sociální a protestní. K této kategorii řadíme i hnutí komunitní, jež přichází s alternativními způsoby živobytí a velmi často se prolíná s hnutími náboženskými (viz například hnutí Krišna¹⁸).

---

¹⁶ Srov. Šedesátá léta v Evropě a USA. *Dějiny v pohodě* [online]. [cit. 2017-07-29]. Dostupné z: <http://www.dejinyvpohode.cz/Articles/1066-2-Sedesata+leta+v+Evrope+a+USA.aspx/>

¹⁷ Srov. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996, s. 366

¹⁸ <http://www.krisnuvdvur.cz/>

Stejně tak se zrodilo mnoho svépomocných hnutí, jejichž chování má oproti ostatním hnutím protikladnou povahu, a to proto, že se po státu nedomáhala sociální podpory, ochrany a téměř všechny sociální povinnosti státu přebírala na svá bedra. Jelikož se všechna sociální hnutí týkají, jak sám název říká, sociální, dotýkají se víceméně i požadavků politických a právních. Za zmínku stojí například chartismus, který reprezentoval hnutí humanitární pomoci a zastával také funkci svépomocného hnutí.¹⁹

Druhá vlna modernizace přichází coby nový myšlenkový proud v reakci na období předchozí. Společnosti se dostává různých přívlastků, nese označení jako společnost služeb, společnost postindustriální, individualizovaná (dle Zygmunta Baumana)²⁰ či postmoderní, modernitě reflexivní, jak říká U. Beck²¹. Dodnes nebyla vytyčená hranice, která by definovala konec tohoto období, lze tedy předpokládat, že se v postmoderní společnosti ještě stále nacházíme. Přesto se objevuje řada spekulací, která hovoří o přesnějším označení dnešní společnosti – tedy o době již post-postmoderní či době globální. Linda Hutcheon nabádá v knize *The politics of postmodernism* své čtenáře, aby se oni sami pokusili nalézt název pro 21. století, s tím, že doba post-postmoderní potřebuje nové vlastní označení.²²

Zatímco v USA druhá vlna modernizace už pár let graduje, obyvatelstvo žijící na území Československa je novou formou modernizace zastiženo o něco málo později jakožto appendix SSSR. Zlomovým se stává rok 1989, který s sebou přináší demokracii a svobodu. Výrazně se zeštíhluje a redukuje působení sociálního státu, postupně se přesouvá zajišťování sociálních služeb z veřejného sektoru do sektoru soukromého a na rozdíl od doby předchozí se zde vytváří prostředí pluralitní, názorově rozmanité.²³ Společnost postmoderní vykazuje ale řadu dalších specifických znaků, které ji odlišují od doby předchozí. Jedním z takových elementů je individualizace jedinců, kdy je každý odkázán sám na sebe, aby čelil realitě, přestože veškeré hrozby a rizika zvnějšku jsou společenské,

---

¹⁹ Srov. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996, s. 366-367

²⁰ Srov. BAUMAN, Zygmunt. *Individualizovaná společnost*. Přeložil Martin RITTER. Praha: Mladá fronta, 2004. Myšlenky (Mladá fronta), sv. 19

²¹ Srov. BECK, Ulrich. *Riziková společnost: na cestě k jiné moderně*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. Post (Sociologické nakladatelství), s. 251

²² Srov. HUTCHEON, Linda. *The politics of postmodernism*. 2nd ed. New York: Routledge, 2002, s. 181

²³ Srov. KELLER, Jan. *Teorie modernizace*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2007. Studie (Sociologické nakladatelství), s. 11

týkající se všech.²⁴ Francouzský filosof a sociolog Gilles Lipovetsky²⁵ se ve svém díle *Éra prázdnoty* vyjadřuje k tématu následovně:

„Výraz "postmoderní společnost" vyjadřuje historický zvrát cílů a způsobů socializace, odehrávající se nyní ve jménu otevřených a pluralitních pravidel. Vyjadřuje skutečnost, že hédonický a personalizovaný individualismus je nyní oprávněný a již nenaráží na odpor. Vyjadřuje to, že skončila éra revolucí, skandálů i futuristických nadějí, neodmyslitelných od modernismu. Postmoderní společnost je společnost, kde panuje masová lhostejnost, kde převládá pocit neustálého omílání a přešlapování na místě, kde osobní nezávislost je samozřejmostí, kde je nové přijímáno jako staré, kde inovace jsou něčím zcela všedním a kde se už budoucnost nespojuje s nevyhnutelným pokrokem.“²⁶

Mimo jiné je společnost hnána k větší výkonnosti. K tomu ji přivádí funkční diference, jež rozděluje společnost na specializované části, které se sice daným problematikám věnují do hloubky a jejich význam je nezastupitelný, ale tato monotropní orientace má za následek ztrátu objektivitu a nadhledu.²⁷ Václav Bělohradský, současný český sociolog a filosof, kritizuje funkční diferenciaci jako nezastavitelný proces, jehož si v praxi můžeme povšimnout mnoha způsoby: škola je tím, kdo přebírá od rodiny výchovu dětí, otázkami týkajícími se spravedlnosti se zabírají právníci, specializovaní úředníci jsou těmi, kdo řídí stát, věda je rozložena na stále odbornější oblasti a specialisté si vzájemně přestávají rozumět. Každý používá svůj vlastní jazyk a za reálné považuje jen to, co umí popsat ve svém specializovaném jazyce.²⁸ Dokonce i pomoc se stává specializovanou zónou. Poněvadž představuje jen jednu z částí, ze kterých je postmoderní mnohvrstevnatá společnost složena, vznikají pře o finance a v důsledku toho se vytváří konkurence mezi jednotlivými subsystemy. Snaha doby učinit věci co nejekonomičtěji

---

²⁴ Srov. CHYTIL, Oldřich. Důsledky modernizace pro sociální práci. *Sociální práce: Časopis pro teorii, praxi a vzdělávání v sociální práci*. Asociace vzdělavatelů v sociální práci. Na vydávání se podílí ZSF Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích., 2007 (4), 8, s. 65

²⁵ Gilles Lipovetsky je univerzitním profesorem ve francouzském městě Grenobl. Zabývá se analýzou postmoderní a hyperkonzumní společnosti. Lipovetsky je autorem mnoha dalších publikací jako například „Třetí žena“, kde se věnuje problematice postavení žen ve společnosti. Srov.: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-07-15]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Gilles_Lipovetsky

²⁶ Cit. LIPOVETSKY, Gilles. *Éra prázdnoty: úvahy o současném individualismu*. V českém jazyce vyd. 4. Přeložil Helena BEGUIVINOVÁ. Praha: Prostor, 2008. Střed (Prostor), s. 13

²⁷ Srov. CHYTIL, Oldřich. Důsledky modernizace pro sociální práci. *Sociální práce: Časopis pro teorii, praxi a vzdělávání v sociální práci*. Asociace vzdělavatelů v sociální práci. Na vydávání se podílí ZSF Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích., 2007 (4), 8, s. 65

²⁸ Srov. BĚLOHRADSKÝ, Václav. Novinky. *Rizika a hrozby: Odpovědnost v pozdně moderní společnosti* [online]. 2012 [cit. 2017-07-16]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/salon/273341-vaclav-belohradsky-rizika-a-hrozby.html>

a zároveň nejefektivnějšími přivádí sociální sektor do značného tlaku, neboť jeho trvání je podmíněno výnosy. V důsledku generalizace se celé sociálně (rodiny, vzdělávání, sociální ochrana, politiky, vědy...) stává součástí ekonomie a je manipulováno díky změnám, které se na půdě tržní ekonomiky neustále a dynamicky dějí.²⁹ Ekonomie tak představuje nadřazenou jednotku, které se společnost podřizuje.

Pluralistická doba s sebou rovněž přináší sociální nerovnost a konflikty s ní spojené. Ruší se třídy, začínají se z davu vyčleňovat (a zároveň do ústraní se odsouvat) ti, kteří nedisponují dostatkem, a zviditelňuje se, kdo žije naopak v přepychu. Tyto kontrasty prohlubují propast mezi lidmi a činí je sobě vzdálenějšími. Objevuje se nerovný přístup lidí ke zdrojům materiálním a tím pádem i zdrojům sociální pomoci. Stát je vystaven silnému napětí, které je přivozeno naléháním různých skupin, které hájí odlišné zájmy, a politický proces pak prezentuje řešení těchto konfliktů, přičemž se snaží zohledňovat zájmy všech skupin. Pomocníkem se mu stávají určité dokumenty (např. ústava, právní normy), které vymezují vztahy tak, aby byl naplněn a zachován charakter demokratického státu.³⁰

Obecně lze říci, že v posledním půl-století druhého milénia je evropská společnost vystavena náročné krizi, musí se vypořádat se změnami způsobenými disproporcionálním civilizačním rozvojem a rozvojem duchovní kultury. Tato krize se manifestuje mnoha způsoby. Rozvíjí se vědy, které se věnují sociální problematice a paralelně s nimi vznikají sociální revoluce, hnutí a nepokoje.³¹ Doba je prostoupena chaosem.

1.2 Modely environmentalistického smýšlení

Již z výše psaného textu vyplývá, že environmentální otázky se od posledních několika desetiletí stávají čím dál tím diskutovanějším tématem. Co se ale stalo předmětem těchto diskuzí a jak se liší způsob uvažování o těchto záležitostech vzhledem k dějinnému vývoji?

---

²⁹ Srov. CHYTIL, Oldřich. Důsledky modernizace pro sociální práci. *Sociální práce: Časopis pro teorii, praxi a vzdělávání v sociální práci*. Asociace vzdělavatelů v sociální práci. Na vydávání se podílí ZSF Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích., 2007, 2007(4), 8, s. 65

³⁰ Srov. ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Přehled moderních politologických teorií: [empiricko-analytický přístup v soudobé politické vědě]*. Praha: Portál, 2000, s. 141-157

³¹ Srov. KUČEROVÁ, Radka. *Postmoderní kultura. Proměny postojů, hodnot a vzorců chování v postmoderní společnosti*. České Budějovice, 2010. Diplomová práce. Jihočeská univerzita. Fakulta teologická. Katedra filosofie a religionistiky, s. 26-27

Environmentalismus se definuje jako společenské, politické a etické hnutí či jako ideologie, která je zaměřena na životní prostředí.³² Hlavním úsilím je ochrana a zachování prvků ekosystémů Země, kam samozřejmě patří půda, voda, ovzduší, zvířata, rostliny, lidé, dále i lokace, jako jsou deštné pralesy, pouště a oceány atd. Do otázek životního prostředí spadá i problematika týkající se řízení přírodních zdrojů, sem zařadíme kupříkladu nárůst populace, komerční těžbu, urbanizaci nebo globální oteplování.³³ Způsoby ochrany se během jednotlivých dějinných epoch měnily, a to vzhledem k aktuálním potřebám a nepřehlédnutelným i lehce přehlédnutelným jevům, které přírodu ohrožovaly nebo stále ohrožují. Svůj podíl na míře zájmu o ochranu přírody měla a má i politická angažovanost. V nynější době existují protichůdné názory na to, jak efektivně k ochraně přírody přistupujeme. Někteří její ochránci jsou velmi skeptičtí a poukazují na to, že chybí jasná vize toho, čeho a jak chceme vlastně dosáhnout. Na straně druhé pak stojí optimističtější jedinci, jako například český biolog, profesor Pavel Storch, který je utvrzen v tom, že „...jasně formulovaná vize možná chybí, to ale neznamená, že za vším ochranářským snažením není docela silná implicitní idea, o co vlastně jde.“³⁴ Dle Pavla Storcha je a mělo by být hlavním záměrem našich snah udržet přírodní rozmanitost Země, zabránit vymírání druhů a harmonizovat vztah člověka a přírody.³⁵

Environmentální smýšlení má dva základní modely, které jsou determinanty celkového environmentálního vývoje ve 20. století. Tím původnějším modelem je model antropocentrický, ze kterého se později vyvinul model biocentrický.³⁶ Postupně tak došlo k přechodu od využívání přírody pouze pro účely lidského blaha bez ohledu na celkové dopady, které to s sebou přináší, k využívání přírody ohleduplněji a s globálnějším vhladem.

Encyclopædia Britannica hovoří o modelech následovně³⁷:

1) Antropocentrický model:

Jedná se o model orientovaný na člověka. Zaobírá se negativními účinky, které způsobují rozklad životního prostředí vzhledem k lidské bytosti, k jejím zájmům, zdraví, kvalitě života, tedy k tomu, co se bezprostředně dotýká každého jedince.

---

³² Srov. LOVELADY, Dana M. Environmentalism. *Learning to give* [online]. [cit. 2017-07-26]. Dostupné z: <http://www.learningtogive.org/resources/environmentalism>

³³ Srov. tamtéž

³⁴ Cit. STORCH, Pavel. MÁME VIZI OCHRANY PŘÍRODY? Časopis Fórum ochrany přírody. 2015, 2015(1).

³⁵ Srov. tamtéž

³⁶ Srov. ELLIOTT, Lorraine. Environmentalism. *Encyclopædia Britannica* [online]. Encyclopædia Britannica [cit. 2017-07-26]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/environmentalism>

³⁷ Srov. tamtéž

Kritikům se tento způsob vnímání přírody nelíbí z toho důvodu, že se dle jejich názoru na přírodu pohlíží pouze jako na zdroje, které by měl být spravovány či využívány jen pro lidské účely.

Mezi příklady antropocentricky orientovaných hnutí patří:³⁸

a) Apokalyptický environmentalismus

Tento typ antropocentrického environmentalismu je poněkud pesimistického ražení. Domnívá se, že ekosystém Země je na pokraji kolapsu. Snahou tohoto hnutí je zvýšit pravomoci centralizovaných vlád nad lidskými aktivitami, které životnímu prostředí škodí. Známou zástupkyní je Rachel Carson, která svou knihou *Silent Spring* vydanou v roce 1968 jako první veřejně, literárně apeluje na změnu. Někteří ji považují dokonce za zakladatelku environmentálního hnutí nebo alespoň za jeho vlivnou hybatelku.

b) Emancipační environmentalismus

Environmentální hnutí 70. let přinášející nové návrhy a strategie. Lidé začínají recyklovat a využívat alternativních zdrojů energie, nahrazují výrobní syntetické materiály za obnovitelné (např. náhražka plastu za dřevo), dožadují se demokratizace v hospodářském a sociálním plánování, podporují užívání veřejné dopravy, rozvíjí decentralizovanou formu ekonomické produkce. Jasně charakteristickým je motto znějící: „MYSLET GLOBÁLNĚ, JEDNAT LOKÁLNĚ“.

K situaci přistupuje emancipační environmentalismus ryze prakticky, zatímco svou názorností šíří problematiku v povědomí lidí. Snahou je spolupodílet se na utvoření Země bezpečným a čistým místem, kde funguje jistá „etika správcovství“.

2) Biocentrický model:

Na rozdíl od antropocentrického modelu vnímá biocentrický model přírodu jako něco, co má určitou vnitřní hodnotu, čímž se prostupuje do jiné dimenze. Díky vědomí o této duševní kvalitě se utváří morální závazek člověka k přírodě a vede

---

³⁸ Srov. ELLIOTT, Lorraine. Environmentalism. *Encyclopædia Britannica* [online]. Encyclopædia Britannica [cit. 2017-07-26]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/environmentalism>

jej k holistickému opečovávání, nejen k pouhému využívání pro svou vlastní potřebu.

„Pokud přistupujeme k přírodě a prostředí bez otevřenosti k úžasu a obdivu, pokud nemluvíme o svém vztahu ke světu jazykem bratrství a krásy, zaujímáme postoj vládce, spotřebitele anebo čirého vykořisťovatele přírodních zdrojů, neschopného klást meze svým bezprostředním zájmům. A naopak, pokud se cítíme vnitřně sjednoceni se vším, co existuje, pak spontánně vyvstává střídmost a starostlivost.“³⁹

Dále jsou uvedeny příklady biocentricky orientovaných hnutí:⁴⁰

a) Sociální a hlubinná ekologie

Pozorováním hierarchických vztahů ve společnosti vyvozuje sociální ekologie důsledky zapřičiňující degradaci životního prostředí. Odmítá kapitalismus, podporuje decentralismus. Svou radikálnější formu označuje jako *hlubinnou ekologii*, která argumentuje tím, že planeta je entitou, která jako jediná dokáže sebe sama uvést do rovnováhy. Dle hlubinné ekologie (která je postavena na velmi duchovním vztahu mezi člověkem a přírodou!) to tedy znamená, že hladomor a nemoci jsou přirozeným regulátorem počtu obyvatel Země a není třeba proti tomu bojovat. Touto filosofií se začala odlišovat od předchozích a následkem toho ekologicky smýšlející lidi od sebe spíše oddělila, než-li spojila.

b) Eko-feminismus

Soudě dle politických teorií a sociálních praktik, jak eko-feministé tvrdí, je zjevná souvislost mezi ničením přírody lidmi a utiskování žen.⁴¹

c) Práva zvířat

Společnost se staví záporně k zacházení se zvířaty. Soudí využívání zvířat pro vědecké a lékařské experimenty, jako zdroj lidské potravy a zdroj zábavy (jako jsou cirkusy, rodea...)⁴²

---

³⁹ Cit. FRANTIŠEK. Laudato si' papeže Františka: ecyklika o péči o společný domov: 24. května 2015. Přeložil Milan GLASER. Praha: Paulínky, 2015, s. 11

⁴⁰ Srov. ELLIOTT, Lorraine. Environmentalism. *Encyclopædia Britannica* [online]. Encyclopædia Britannica [cit. 2017-07-26]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/environmentalism>

⁴¹ Muž k ženě uplatňuje postoj, který jinak aplikuje i v přírodě, hovoří se o tzv. panském postoji. Založen je na dobývání, vlastnění a kontrole. Žena, stejně jako příroda, však musí být uctívána, chráněna a opečovávána. Bezpodmínečné je vytvoření rovnocenného vztahu mezi přírodou, ženou a mužem. NEzávislé Sociálně Ekologické HNUTÍ: Ekofeminismus [online]. Brno [cit. 2017-08-01]. Dostupné z: <http://nesehnuti.ecn.cz/cz/tiskoviny/fem.html>

⁴² Srov. ELLIOTT, Lorraine. Environmentalism. *Encyclopædia Britannica* [online]. Encyclopædia Britannica [cit. 2017-07-31]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/environmentalism>

1.3 Ekologická hnutí ve světě

Ač se zdá, že první záznamy toho, kdy se člověk začal zabírat problematikou životního prostředí, spadají do období 60. let 20. století, není tomu úplně tak. Již první obavy o nárůstu znečištění ovzduší a vody spadají přinejmenším do římských časů a první ochrany půdy se prováděly dokonce již v letech 2000 př. n. l. na území Číny, Indie a Peru.⁴³ Šedesátá léta minulého století se ovšem stávají historicky důležitým mezníkem, neboť řada problémů se začíná řešit prakticky, rapidně se zvyšuje míra aktivismu bojující za zlepšování situace životního prostředí se snahou dostat environmentalistické problémy minimálně do povědomí společnosti a vznikají projekty podporující sanační opatření, které ve svém výsledku podpoří vznik nových pokrokových teorií.⁴⁴

Současné debaty environmentalistického hnutí udávají za podmiňující faktory jejich vzniku zejména průmyslovou revoluci, kterou lidé pociťovali primárně po stránce zdravotní, ale také se obávali o degradující přírodní území USA a Evropy. Panující liberalismus ponechával řešení sociálních i ekologických problémů formou volného trhu, čemuž se však mnozí ekologové vzpírali a prosazovali názory, že touto tematikou by se měla zabírat v první řadě vláda.⁴⁵

Prvotními projevy eko-aktivismu té doby se staly protestní akce, v průběhu 60. a 70. let byly odvážně vydány knihy „Tiché jaro“ od Rachel Carson⁴⁶, „Jak přežít“ od Paula R. Ehrlicha a Richarda L. Harrimana⁴⁷ či kniha „Návod na přežití“, jejímž autorem je E. Goldsmith⁴⁸. Výraznějším manifestačním prvkem se po vydání knih stal neotálený vznik ekologických (tzv. „zelených“) politických stran (např. ustanovení první zelené strany ve Velké Británii – „Green Party“)⁴⁹ a nevládních organizací. Navzdory různorodosti ekologických hnutí se podařilo utvořit jednotné vytyčení cílů, postavené na čtyřech pilířích, za které „zelené strany“ bojují⁵⁰:

---

⁴³ Srov. ELLIOTT, Lorraine. Environmentalism. *Encyclopædia Britannica* [online]. Encyclopædia Britannica [cit. 2017-07-31]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/environmentalism>

⁴⁴ Srov. tamtéž

⁴⁵ Srov. tamtéž

⁴⁶ CARSON, Rachel. *Silent Spring*. 2002. New York: Mariner Books, 1962

⁴⁷ EHRLICH, Paul R, HARRIMAN, Richard L and Friends of the Earth *How to be a survivor*. Ballantine Books, New York, 1971.

⁴⁸ GOLDSMITH, Edward. *A Blueprint for survival*. Harmondsworth: Penguin, 1972

⁴⁹ Srov. HRUBEŠ, Jan. *Ekologické proudy v Československu* [online]. 2016 [cit. 2018-02-11]. Disertační práce. UK v Praze, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Prof. PaedDr. Mgr. Miroslav Vaněk, Ph.D, s. 28

⁵⁰ Srov. ELLIOTT, Lorraine. Environmentalism. *Encyclopædia Britannica* [online]. Encyclopædia Britannica [cit. 2017-07-29]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/environmentalism>

- Ochrana životního prostředí
- „Grassroot“ demokracie (tedy odmítnutí stranické hierarchie v čele s jedním předsedou a zároveň podpora decentralizace – přenesení pravomocí na nižší složky systému)
- Sociální spravedlnost
- Nenásilí

Doprovodnými aktivitami upozorňujícími na škodliviny životního prostředí se staly vzdělávací a mediální kampaně a též aktivity zaměřené na komunitu. Utvářejí se alternativní komunity, které se projevují jako svépomocná hnutí, jenž staví svou existenci na zmíněných principech. Ekologické komunity jsou praktickým příkladem toho, co verbálně prosazují, a fungují jako inspirace pro ostatní členy společnosti.⁵¹ Mimo to, že touží po dosažení ekologické osvěty a zlepšení stavu životního prostředí, představují se jako zázemí, kde se může jedinec v chaotickém světě „ukrýt“ a sociálně realizovat.

V současnosti je na světě založeno již mnoho institucí pracujících na změnách životního prostředí. Pravděpodobně největšího vlivu dosahují organizace vzniklé hned v počátcích environmentálního hnutí, a to zásluhou svých, léty nasbíraných zkušeností, tak také dlouhodobé snaze o globální rozšíření a vyšším počtem svých členů. Za uvedení-hodná sdružení stojí organizace Greenpeace a Friends of Earth.

Greenpeace je nezávislá organizace založena roce 1971, která dnes patří k největším organizacím bojujícím za ochranu životního prostředí na světě. Momentálně se angažuje ve více než čtyřiceti zemích světa a k roku 2017 má za sebou téměř dvě stovky úspěšných projektů zachraňující svět od nukleárních katastrof, znečištění vod (např. radioaktivní odpad v mořích), půd a ovzduší, vyhynutí některých živočišných druhů (např. tuleňů a velryb) vlivem komerce atd. Greenpeace se honosí svou nezávislostí, od států a firem nepřijímá žádnou finanční podporu, ta přichází ze strany jednotlivců.⁵²

Za svůj svérázný a poměrně nekompromisní přístup, který většinou nebývá v souladu s názory konzumní společnosti a jejími politickými lídry, musela organizace Greenpeace čelit mnoha hrozbám, věznění i politickému pronásledování.⁵³ Je však velmi složité určit,

---

⁵¹ Srov. ELLIOTT, Lorraine. Environmentalism. *Encyclopædia Britannica* [online]. Encyclopædia Britannica [cit. 2017-07-29]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/environmentalism>

⁵² Srov. Greenpeace international: Greenpeace victories [online]. [cit. 2017-08-06]. Dostupné z: <http://www.greenpeace.org/international/Global/international/code/2016/victory-timeline/index.html>

⁵³ Srov. Greenpeace international [online]. [cit. 2017-08-06]. Dostupné z: <http://www.greenpeace.org/international/en/about/history/>

co je a není správné a učinit jednotný názor za celou společnost nereálné, viz dokumentární film *Tichý hněv Inuitů*.

Friends of Earth, neboli Přátelé Země, jak spojení do češtiny překládáme, představuje spleť sít ekologicky orientovaných organizací z až sedmdesáti pěti zemí světa a pěti kontinentů. Vznikla sloučením čtyř organizací z USA, Švédska, Francie a Anglie. Svůj původ má, stejně jako je datován zrod hnutí Greenpeace, v roce 1971.⁵⁴ Friends of Earth díky svému celosvětově rozsáhlému působení buduje pevnou půdu pro zrealizování globálně směřovaných akcí.

K rozvoji a zakládání jiných ekologicky zaměřených skupin a organizací se koncem 80. let začalo přidávat uzavírání velkého množství mezinárodních smluv o ochraně životního prostředí, utvořených na základě mnoha setkání a konferencí.⁵⁵

Jedním z nejvýznamnějších mezníků je **Stockholmská konference** vedená OSN, která proběhla v roce 1972. Jedná se o první světové zasedání, kdy byly definovány ty největší a nejzjevnější hrozby a problémy životního prostředí, které je nutné začít okamžitě řešit. Důsledkem této konference vznikly ve vyspělých zemích instituce (většinou formou resortních ministerstev), které jsou pověřeny, aby zajišťovaly účinnou ochranu životního prostředí.⁵⁶

Neméně významnou událostí je **Konference OSN o životním prostředí a rozvoji** (někdy nazývaná jako *Summit Země*) konaná v Rio de Janeiru v r. 1992, jíž se účastnilo 180 zemí světa.⁵⁷ Hlavním tématem bylo, jak funkčně usměrňovat hospodářský růst, aby přírodní zdroje nebyly současným obyvatelstvem a jeho potřebami ničeny a spotřebovány na úkor budoucích generací. Zásadou tohoto summitu je vznik více než tisícistránkového dokumentu „*Agenda 21*“, který shrnuje zásady udržitelného rozvoje.⁵⁸ Prozatím nenastala chvíle, kdy by bylo možné tento dokument přesunout do spodních šuplíků pracovního stolu. Užitečnou příručkou je nám i dnes a vzhledem k dlouhodobému uskutečňování cílů ještě nějakou dobu jistě bude.

Spousta těchto hnutí a snah o proměny světa v ekologickém duchu čelila a dodnes čelí řadě **kritik a nesouhlasů**. Hlavním důvodem bývá jejich někdy zkorumpovaná či

---

⁵⁴ Srov. Friends of Earth [online]. Amsterdam, The Netherlands [cit. 2017-08-06]. Dostupné z: <http://www.foei.org/about-foei>

⁵⁵ Srov. MOLDÁN B. World Environmental Summits. Život. Prostr., Vol. 41, No. 4, p. 173-177, 2007

⁵⁶ Srov. tamtéž

⁵⁷ Srov. ELLIOT, Lorraine. Encyclopædia Britannica. *Encyclopædia Britannica* [online]. [cit. 2017-07-29]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/environmentalism>

⁵⁸ Srov. MOLDÁN B. World Environmental Summits. Život. Prostr., Vol. 41, No. 4, p. 173-177, 2007

zradikalizovaná podoba. Jako příklad můžeme uvést případ Patricka Mooreho, jednoho z průkopnických ekologů, který se zasloužil o založení hnutí Greenpeace.⁵⁹ Posléze nenalezl shody v názorech se svými kolegy, a tak se rozhodl organizaci opustit. Své důvody odchodu zkonkretizoval a dnes o nich veřejně hovoří. Tvrdí například, že celá kampaň Greenpeace je založen na senzacechtivosti a na mylné informovanosti. Bezhlavě, mnohdy s ekologickou nevzdělaností a neschopností vidět šíři a hloubku problémů se členové organizace pouští do boje proti novým užitečným technologiím a chemikáliím. Popisuje, že za jeho odchodem stál například nesouhlas s celosvětovým zákazem užívání chlóru, který Greenpeace označila za „dábelský element“. Moore však připomíná, že objevem přidání chlóru do vody došlo k jednomu z největších pokroků v historii lidského zdraví a zákaz jeho užívání tak považuje za nesmyslný. Stejně tak se neztotožňuje s tím, že organizace se staví striktně proti geneticky modifikovaným potravinám, a to proto, že například modifikovaná Golden Rice (tzv. Zlatá rýže), která je oproti běžné rýži uměle obohacená o beta-karoten, je jednou z nejpotenciálnějších surovin pro záchranu až 2 miliónů nejchudších dětí světa ročně.⁶⁰ Lze tak pomýšlet nad neobjektivností názorů, které některé organizace (jako zde např. Greenpeace) proklamují.

Mimo to se setkáváme i s kritikou směřující k samotným konferencím, jednou z nich je třeba kritika již zmiňované konference v Rio de Janeiru. „Přípravy na ni i průběh sám však přinášejí rozčarování a lidé po jejím skončení stojí nad ekologickou krizí snad v hlubších rozpacích než dlouhá léta před jejím konáním“, dle slov Jakuba Patočky.⁶¹ Do opozice zástupců konceptu trvale udržitelného rozvoje se staví ideologičtí odpůrci z pravicových kruhů, odsuzují jej proto, že dle jejich názoru omezuje svobodu podnikání. Vlny odporu jsme mohli zpozorovat třeba u George Bushe a později pak také i u Václava Klause.⁶²

Také v roce 2002, asi s desetiletým odstupem od *Konference OSN o životním prostředí a rozvoji* v Rio de Janeiru, proběhl v Johannesburgu *Světový summit o udržitelném rozvoji*. Již od počátku provázela konferenci řada problémů v podobě neshod, a to především kvůli odlišnému pohledu chudých a bohatých zemí na to, jak dosáhnout cíle celého setkání, tj.

---

⁵⁹ Srov. CATALÁN DEUS, Gustavo. *Patrick Moore, uno de los fundadores de Greenpeace, apoya el retorno a la energía nuclear* [online]. Madrid, 2006 [cit. 2018-02-12]. Dostupné z:

<http://www.elmundo.es/elmundo/2006/04/19/ciencia/1145435041.html>

⁶⁰ Srov. *Why I left Greenpeace* [video]. Patrick Moore, July 26, 2015, [online]. [2018-02-10]. V digitalizované podobě prostřednictvím: <https://www.prageru.com/videos/why-i-left-greenpeace>

⁶¹ Cit. PATOČKA, Jakub. *Ekologické hnutí v těžkých časech: Kam došlo ekologické hnutí? Kudy a jak se může vydat dál? Sedmá generace* [online]. 1998(5) [cit. 2018-02-12]. Dostupné z:

<http://www.sedmagerace.cz/text/detail/ekologicke-hnuti-v-tezkych-casech>

⁶² Srov. tamtéž

jak uskutečnit to, aby byly z chudoby vyvedeny milióny lidí a nedocházelo přitom k dalšímu poškozování životního prostředí. Ekonomicky zaopatřené státy se však staví s nechtívím k ústupkům v zemědělských oblastech, které jsou pro méně vyspělé země ústřední.⁶³ „Vyspělé státy odmítají odstranit nejen vysoká cla na dovoz zemědělských výrobků, ale nechtějí slyšet ani o snížení subvencí svým vývozcům. Rezervovaný postoj k probíhajícímu summitu vyjádřil svou neúčastí i americký prezident George Bush. Delegaci amerických odborníků povede "pouze" ministr zahraničních věcí Colin Powell.“⁶⁴

Jak vidno, postoje k ekologickým změnám a zásahům jsou opravdu odlišné. Nelehko se hledá kompromisní řešení, které by vyhovovalo všem lidem, všem zemím, všem dobám.

1.4 Ekologická hnutí na území Česka

Je pochopitelné, že na území Česka docházelo k odlišnějším environmentálnímu vývoji, než tomu bylo v USA či v západní Evropě. Činitelem zrodu tohoto faktu bylo jiné politické uspořádání Československa ve druhé polovině 20. století oproti zemím „Západu“, které mělo za následek omezený vliv českého obyvatelstva na environmentalistických projektech. Environmentalistický vývoj na území ČR je vhodné rozdělit na předlistopadový, tj. spadající do období před Sametovou revolucí roku 1989, a vývoj polistopadový, patřící do období porevolučního.⁶⁵

V **předlistopadovém období**, dle slov Arnošta Nováka, na krizi životního prostředí v místech industrializovaného poválečného Československa nemusel nikdo cíleně upozorňovat, neboť byla tak zřetelná, že ji každý vnímal dostatečně svými pouhými smysly.⁶⁶ Po válce se však společnost teprve vzpomínala z nepokojné situace a trvalo jí několik dalších let, než se otázkami životního prostředí začala aktivně zabývat.

Nyní se opět dostáváme k zásadní roli, jež sehrála konference probíhající ve Stockholmu roku 1972. Tehdy se problematika ochrany životního prostředí začala prodiskutovávat na mezinárodní úrovni, což přivedlo socialistický režim Československa do

---

⁶³ Srov. Summit v Johannesburgu začal kritikou [online]. 2002 [cit. 2018-02-12]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/summit-v-johannesburgu-zacal-kritikou-dyg-zahranicni.aspx?c=A020826_220405_zahranicni_pol

⁶⁴ Cit. tamtéž

⁶⁵ Srov. NOVÁK, Arnošt. *Tmavozelený svět-Radikálně ekologické aktivity v České republice po roce 1989*. Praha, 2015. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze, s. 143

⁶⁶ Srov. tamtéž, s. 144

útisku. OSN vyhlásila rok po summitu Rokem životního prostředí, v rámci něhož vzniklo československé environmentalistické Hnutí Brontosaurus vystupující pod heslem: *Brontosaurus to nepřežil, protože přerostl své možnosti.*⁶⁷ Existence této organizace je zachována do současnosti. Známa je díky lukrativním nabídkám určeným veřejnosti mladší 26 let. Veškerá činnost organizace má ekologicky vzdělávací charakter, též je zaměřena na umění spolupráce a vzájemné pomoci. Obeznamuje mládež s problémy životního prostředí, zpřístupňuje jim kontakt s přírodou skrze dobrovolnickou činnost, letní tábory, víkendové akce atp. a pomáhá vytvářet kolektivy, které jedinci umožňují vytvářet pocit sounáležitosti, uznání a seberealizace. Díky své prosperitě si *Hnutí Brontosaurus* dovoluje různé mediální kampaně, které rozšiřují povědomí o existenci organizace.⁶⁸

*„Chceme svět, ve kterém lidé nejsou lhostejní ke svému okolí, respektují a ctí přírodu a kulturní bohatství a společně o ně pečují.“*⁶⁹

Navrátíme-li se zpět do 70. let, odkdy je registrovatelný jistý progres aktivního zájmu o přírodu týkajícího se její ochrany, pamětníkům přijde na mysl alespoň některý z elementů upozorňující na skutečnost, že příroda není ničím samozřejmým. Tím se míní například časopisy *Mladý svět*, *ABC mladých techniků a přírodovědců*, *Sedmička pionýrů*, které sice nenabádaly k řešení závažných ekologických problémů, ale povzbuzovaly čtenáře v drobných aktivitách, jako byl sběr odpadu, čištění vod a lesů, kosení luk, krmení lesní zvěře atp.⁷⁰ Někomu se mohou vybavít hlídky Reflektoru mladých, organizované Svazem socialistické mládeže (SSM), které byly úkolovány pravidelnými kontrolami vypnutého osvětlení a celkového šetřením energií (v továrnách, školách, kancelářích, respektive všude - tam, kde své místo zaujímal SSM).⁷¹

Český svaz ochránců přírody (ve zkratce ČSOP) se na konci sedmé dekády představuje jako další hybatel v protekci přírody. Stejně jako *Hnutí Brontosaurus* se věnuje tzv. „malé ekologii“ a také se mu podařilo zachovat existenci do nynějška. V současné době čítá asi 7000 stoupců, jejichž členství je většinou postaveno na bázi dobrovolnictví.⁷²

---

⁶⁷ Srov. Jak se rodilo *Hnutí Brontosaurus*. *Hnutí Brontosaurus* [online]. [cit. 2017-08-07]. Dostupné z: <https://www.brontosaurus.cz/o-nas/historie-brontosaura>

⁶⁸ Srov. tamtéž

⁶⁹ Srov. Jak se rodilo *Hnutí Brontosaurus*. *Hnutí Brontosaurus* [online]. [cit. 2017-08-07]. Dostupné z: <https://www.brontosaurus.cz/o-nas/cile>

⁷⁰ Srov. NOVÁK, Arnošt. *Tmavozelený svět-Radikálně ekologické aktivity v České republice po roce 1989*. Praha, 2015. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze, s. 143-144

⁷¹ Srov. Téma: Reflektor mladých

Informace poskytl(a) Alena Štáhlíková, Klatovy, 7.8.2017

⁷² Srov. Český svaz ochránců přírody: O nás [online]. [cit. 2017-08-08]. Dostupné z: http://www.csop.cz/index.php?cis_menu=1&m1_id=1001&m2_id=1260&m_id_old=1059

Ani z legislativního hlediska se nezaostávalo, čehož je důkazem rok 1956, kdy vyšel zákon 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody.⁷³ U zmíněného zákona docházelo k několika dalším novelizacím⁷⁴ a v návaznosti na to se začaly množit zákony další, které regulovaly (a dodnes regulují) každé ze spektra známých aspektů ovlivňujících ochranu přírody.

Konec 80. let se projevuje velmi vygradovanou atmosférou ve společnosti, ekologické hnutí dosahuje svého prozatímního vrcholu, protestní akce mají čím dál tím silnější charakter, tlak na politický systém je dále neúnosný.⁷⁵

„Pořádají se brigády a kulturní akce, organizované ekologické protesty mají čím dál výraznější politický náboj. Pozornost veřejnosti strhnou také Ropáci, za které režisér Jan Svěrák získává studentského Oscara. Rudé právo reaguje na rostoucí tlak zdola a na podzim 1989 vycházejí články o ekologické problematice skoro v každém vydání. Pár dní před 17. listopadem se opakovaně demonstruje proti smogu v Teplicích, a když se po zásahu na Národní třídě začínají plnit ulice a náměstí, volá se také po dýchatelném vzduchu, čistých řekách a jiném vztahu ke krajině. Environmentální hnutí je jedním z hybatelů revolučního kvasu a Zelený kruh, který dodnes zastřešuje ekologické nevládní organizace v České republice, vzniká už 26. listopadu 1989. Ekohnutí je jedním z vítězů Sametové revoluce.“⁷⁶

Odvahu vystupovat dodává lidem i začátek politického angažmá komunistického M. S. Gorbačova, jenž požadoval řadu reforem a zároveň tak vnesl uvolnění i do normalizace Československa.⁷⁷

„Navíc v mladší generaci, ovlivněné třeba i alternativní kulturou, undergroundem a punkem, se objevila i neformální seskupení, jako bylo například Nezávislé mírové sdružení, Mírový klub Johna Lennona či České děti. Tato nová generace se přestávala bát vystupovat na ochranu životního prostředí, a dokladem toho byly i protestní formy jednání v podobě

---

⁷³ POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY: *Předpis 40/1956 Sb.* [online]. [cit. 2017-08-08]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=40&r=1956>

⁷⁴ K dalším novelizacím před Sametovou revolucí došlo r. 1977, kdy vzniká Zákon České národní rady o hospodaření v lesích a státní správě lesního hospodářství, dále r. 1986 je provedena další novelizace - (65/1986 Sb.) Zákon České národní rady, kterým se doplňuje zákon č. 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody, ve znění zákona České národní rady č. 96/1977 Sb., o hospodaření v lesích a státní správě lesního hospodářství

Srov. POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY: *Předpis 40/1956 Sb.* [online]. [cit. 2017-08-08]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=40&r=1956>

⁷⁵ Srov. KRAJHANZL, Jan. Nádechy českého ekohnutí po 25 letech. Sedmá generace-společensko-ekologický časopis: Odvaha k informacím.

⁷⁶ Cit. tamtéž

⁷⁷ Srov. NOVÁK, Arnošt. *Tmavozelený svět - Radikálně ekologické aktivity v České republice po roce 1989.* Praha, 2015. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze, s. 149

demonstrací v Teplicích či protestů v pražské Stromovce, ke kterým došlo těsně před listopadem roku 1989.“⁷⁸

V **polistopadovém období** se na území ČSFR začaly formovat ekologické skupiny po vzoru Západu. Jednou z nich je například Hnutí Duha, se svou základnou v Brně, která se prezentuje coby jeden z uzlů spletité, celosvětově rozsáhlé sítě Friends of the Earth (Přátel Země).⁷⁹ Během svého působení přišla s mnoha projekty podporující ekologická řešení staveb domů, recyklaci, využívání obnovitelných zdrojů⁸⁰, ale také s mediálně výraznějšími happeningy odporujícími například dokončení stavby jaderné elektrárny Temelín, kácení napadených šumavských stromů kůrovcem⁸¹, stavbě vysílače na Pálavě, zbourání obce Libkovice v severních Čechách za účelem rozšíření uhelných dolů, stavbě paneláků v Brně, budování skladu vyhořelého dukovanského jaderného paliva atd.⁸²

Přestože prožíváme dobu, kdy můžeme veřejně projevit svůj názor, tudíž výrazněji manifestovat problematiku životního prostředí, tak ale, jak se ve tři roky starém vydání časopisu *Sedmá generace* dočteme, kvalitní a odborné argumenty nejsou dostačujícími, aby došlo k nápadnější změně. Autor textu hovoří o nutném hromadném zmobilizování sil environmentálně smýšlejících lidí rozličných životních stylů a hodnot, za účelem utvořit mnohotvárné, otevřené hnutí schopné proniknout hlouběji do politické a ekonomické sféry a svou koncepci zásadově projednávat.⁸³ Vedle toho je ale třeba upozornit na fakt, že ani politická zaangažovanost nemusí být tou jedinou správnou cestou. Podívejme se na výrok prof. Davida Storcha, Ph. D., který se k situaci vyjadřuje následovně:

„Žijeme v době, kdy je ochrana přírody standardní agendou státní správy. Zároveň se vzrůstá pocit, že se vyprazdňuje, chybí jí vize a mnohde se dělá jen proto, aby se vyhovělo předpisům. Obě věci spolu souvisejí – v okamžiku, kdy nějaká činnost přestává být věcí nadšených amatérů hnaných vnitřním motorem a stává se úřadem, je jisté vyprázdnění

---

⁷⁸ Cit. NOVÁK, Arnošt. *Tmavozelený svět - Radikálně ekologické aktivity v České republice po roce 1989*. Praha, 2015. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze, s. 149

⁷⁹ Srov. Friends of the Earth Czech Republic / Hnutí DUHA. *Hnutí Duha* [online]. [cit. 2017-08-09]. Dostupné z: <http://www.foei.org/member-groups/europe/czech-republic>

⁸⁰ Srov. Naše práce. *Hnutí Duha: Friends of the Earth Czech Republic* [online]. [cit. 2017-08-09]. Dostupné z: <http://www.hnutiduha.cz/nase-prace>

⁸¹ Srov. *Brněnské Hnutí Duha bojuje za životní prostředí už čtvrt století* [online]. [cit. 2017-08-09]. Dostupné z: <http://www.kdelovit.cz/cz/clanky/zpravodajstvi/brnenske-hnuti-duha-bojuje-za-zivotni-prostredi-uz-ctvrt-stoleti>

⁸² Srov. HAVLÍČKOVÁ, Magda. *Vývoj ekologického myšlení a ekologických hnutí v České republice* [online]. Praha. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Pedagogická fakulta. Vedoucí práce: Doc. PhDr. Radomír Havlík, CSc., 2007, s. 65-69

⁸³ Srov. KRAJHANZL, Jan. Nádechy českého ekohnutí po 25 letech. *Sedmá generace-společensko-ekologický časopis: Odvaha k informacím*

očekávatelné. To ale neznamená, že není nebezpečné. Cíle se totiž postupně mění za prostředky – přírodu chráníme proto, že nám to ukládá zákon či vyhláška, namísto toho, aby vyhlášky a zákony sloužily ochraně přírody. Opravdový smysl celé činnosti se tak vytrácí. Ozývají se pak hlasy, že ochrana přírody je zbytečná a neúčinná a že vlastně není jasné, proč jí vůbec máme“.⁸⁴

---

⁸⁴ Cit. STORCH, Pavel. MÁME VIZI OCHRANY PŘÍRODY? Fórum ochrany přírody. 2015, 2015(1)

2 KOMUNITA A KOMUNITNÍ HNUTÍ

V předchozí kapitole jsme se snažili poukázat na historické proměny, k nimž v několika posledních desetiletí došlo. Zaměřili jsme se zejména na environmentální oblast, což nám mělo poskytnout obecnější základ pro to, abychom se v této kapitole mohli věnovat tématu o ekologických komunitách, jakožto jednomu z projevů environmentálního hnutí.

Nyní je snahou osvětlit, co se skrývá pod jedním z klíčových pojmů této práce – tj. pod pojmem *komunita*. Poukázáno je na obtížnost stručného vydefinování tohoto výrazu vzhledem k množství rozmanitých pohledů a je snahou poskytnout čtenáři vhled do historického kontextu, díky němuž bylo pojetí pojmu *komunita* do jisté míry ovlivněno. Součástí kapitoly je taktéž popis toho, co se míní ekologickou komunitou a jaké jsou typy ekologických komunit v moderní společnosti. Věnováno je několik řádků i vybraným, ekologicky orientovaným komunitám ve světě a na území České republiky.

2.1 Pojem komunita

Výraz *komunita* pochází z latinského slova *communitas*, jež znamená *společenství, pospolitost*.⁸⁵ Podat odpovídající definici pro to, co míníme komunitou, je vzhledem ke své mnohoznačnosti a proměnlivosti nesnadným úkolem. Odlišnosti v definování *komunity* jsou přítomny z důvodu rozmanitosti pohledů, ze kterých na komunitu hledíme. Každý autor přichází s jinou formulací, specifické vymezení přináší také sociální práce, v níž se pak nadále různí jednotlivé názory jejích jednotlivých zástupců o tom, co komunita představuje.

Komunita je přesto pojem, nad kterým když se většina z nás zamyslí, přirozeně usoudí, že je blízky nám všem – každý jsme přeci součástí nějaké komunity. Například jsem součástí komunity, kterou je Jihočeská univerzita, jsem součástí komunity, kterou je sídliště Hůrka, jsem součástí komunity, kterou je město Hradec Králové. Je to však pravda?

Již v předchozích řádcích zmiňovaný Jan Keller přichází s vyjádřením ohledně toho, jaké lze dnes u komunit zpozorovat **obecné charakteristické rysy**: komunita se podle něj

---

⁸⁵ Srov. KELLER, Jan. Komunita. *Sociologická encyklopedie* [online]. Sociologický ústav AV ČR, 2017 [cit. 2018-02-16]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Komunita>

prezentuje jednak specifickým typem sociálních vazeb uvnitř mezi jejími členy a zároveň svým charakteristickým postavením, které v rámci širšího sociálního prostředí zaujímá.⁸⁶ Podle amerického psychoterapeuta Scotta Pecka (1936-2005) však bývá pojem *komunita* nevhodně používán. Tvrdí, že lidé znají obsah toho slova jen povrchně, a tak se k veřejnosti obrací s kritickou reflexí, kdy tyto většinou blízké domněnky o „správném“ užívání slova zpochybňuje.⁸⁷

„Máme ve zvyku mluvit o svých městech jako o komunitách. Také o místních církvích mluvíme jako o komunitách. Dalo by se říct, že naše města jsou jakousi geografickou sbírkou lidských bytostí, které spojují daně a politické orgány; ale lidi navzájem poutá něco cennějšího. Města nejsou v žádném smyslu slova komunitami. Na podkladě své zkušenosti s mnoha křesťanskými církvemi této země si jsem zcela jistý, že ani žádné z církevních společenstev ve vašem městě, přestože je neznám, se komunitám nepodobají o nic víc.“⁸⁸

Peck ve své knize „V jiném rytmu: vytváření komunit“ z roku 1995 píše, že většina lidí opravdovou komunitu nikdy důvěrně nepoznala.⁸⁹ Podle něj je totiž u komunity v pravém smyslu zásadní, že je založena na upřímné a otevřené komunikaci. V současném světě, který je tak individualistický a typický tím, že nikdo nedokáže být zcela upřímný sám k sobě, natož pak k někomu druhému, si troufáme hojně užívat označení *komunita* (pro město, ale i církev, synagogu, profesní sdružení, tj. jakékoliv seskupení jedinců), ačkoliv jeho obsahu zcela nerozumíme. Kamenem úrazu je, že nezohledňujeme vzájemnou míru a schopnost komunikace mezi členy těchto komunit.⁹⁰ Abychom slovo používali dle Pecka vhodně, musíme vzít v potaz, že se jedná sice o ohraničené skupiny jednotlivců, ale že vztahy uvnitř každé komunity jsou velmi hluboké, jedinci sobě oddaní, prožívají spolu své veselé i neradostné chvíle, těší se jeden z druhého a stavy druhých prožívají, jako kdyby byly jejich vlastními.⁹¹

Charakteristické rysy komunity popisuje také J. W. Gardner – podle něj je komunita různorodou jednotou se společným základem sdílených hodnot, vyznačuje se vzájemnou důvěrou, péčí a týmovou pomocí. Komunita má dle Gardnera také rozvinutou efektivní vnitřní komunikaci, usnadňuje lidem účast na veřejných věcech, vytváří si vlastní identitu,

---

⁸⁶ Srov. KELLER, Jan. Komunita. *Sociologická encyklopedie* [online]. Sociologický ústav AV ČR, 2017 [cit. 2018-02-16]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Komunita>

⁸⁷ Srov. PECK, M. Scott. *V jiném rytmu: vytváření komunit*. Olomouc: Votobia, 1995

⁸⁸ Srov. tamtéž, s. 17

⁸⁹ Srov. tamtéž, s. 11

⁹⁰ Srov. tamtéž, s. 45

⁹¹ Srov. tamtéž, s. 45

záměry, vnitřní i vnější vazby, vychovává, je schopná předávat hodnoty i formy další generaci, je otevřená do budoucnosti a má vyvážené institucionální uspořádání.⁹² S těmito rysy je ztotožňována i ekologická komunita v této práci. Jen je třeba upřesnit, že „ekologická“ je specifikujícím označením vyjadřující onen společným základ, kterým je zájem o životní prostředí.

Ze strany sociální práce se pracuje s trochu jiným vymezením pojmu *komunita*, s tvrzením Scotta Pecka se to však nemusí vylučovat. Dostupné definice *komunity* z oblasti sociální práce nasvědčují, že vztahy mezi všemi nemusí být tak hluboké, jak popisuje Peck. Sociálními pracovníky je často parafrázovanou definicí ta, jež je psána v knize „Mít život ve svých rukou“ od Zuzany Havrdové, zní následovně: „*Komunita je sociální systém tvořený relativně stálými vazbami a vztahy mezi lidmi, kteří obývají společně nějaké místo (dům, část obce apod.) a dlouhodobě v něm žijí.*“⁹³ Dále pak třeba v knize Oldřicha Matouška „Metody a řízení sociální práce“ se setkáváme s vymezením, že „*komunita je místo, kde člověk může získat emocionální podporu, ocenění a praktickou pomoc v každodenním životě.*“⁹⁴

Tyto a další definice (dohledatelné nejen v knihách sociální práce) vyjadřují, že komunitou je myšleno také to, že lidé jsou určitým způsobem prostorově či zájmově ukotvení, vymezení. „*Komunita je společenství lidí žijících či kooperujících v jedné instituci nebo v jedné lokalitě...*“ (Slovník sociální práce),⁹⁵ „*Lidé, kteří žijí v geograficky definované oblasti...*“ (Metody a řízení sociální práce),⁹⁶ „*Komunita je vymezena hranicemi (mohou být geografické, politické, ekonomické nebo sociální), postavena na pilířích (sdílené hodnoty, společné kulturní dědictví, společné zájmy, společné problémy) a má strukturu (tj. formální a neformální organizace a sociální uskupení, skrze něž obyvatelé vykonávají určité funkce)*“ (Metody a řízení sociální práce),⁹⁷ „*Členové komunity sdílejí nějakou vazbu, jako je umístění, zájmy, pozadí nebo identita, situace nebo zkušenosti*“ (International Encyclopedia of Civil Society)⁹⁸ atd.

---

⁹² Srov. KINKOR, M. Komunitní práce. In MATOUŠEK, O. Metody a řízení sociální práce, Praha: Portál, s. 254

⁹³ Cit. HAVRDOVÁ, Zuzana. *Mít život ve svých rukou: o oblastech a postupech práce komunitního pracovníka ve vyloučených lokalitách*. Praha: Český západ a Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze s obecně prospěšnou společností Cheiron T, 2013.

⁹⁴ Cit. KINKOR, M. Komunitní práce. In MATOUŠEK, O. Metody a řízení sociální práce, Praha: Portál, s. 253

⁹⁵ Cit. MATOUŠEK, Oldřich. Slovník sociální práce. Vyd. 2., přeprac. Praha: Portál, 2008, s. 85

⁹⁶ Cit. KINKOR, M. Komunitní práce. In MATOUŠEK, O. Metody a řízení sociální práce, Praha: Portál, s. 253

⁹⁷ Cit. tamtéž, s. 253

⁹⁸ Cit. DOUGLAS, Heather. International Encyclopedia of Civil Society: Types of Community. New York: Springer, 2010, s. 539-544

Za zmínku tak stojí i **rozdělení komunit** dle Pavla Navrátila, který člení komunity do oblastí dle charakteru na:

- Teritoriální komunity – jedná se o komunity, jež sdílejí společný prostor, společné území (velikost tohoto území ovšem není rozhodující)
- Zájemové komunity – představují seskupení lidí, kteří sdílejí společné zájmy (např. stejný etnický původ, pohlavní orientaci apod.)
- Komunity sdílející společný problém – (např. drogově závislí)⁹⁹

Jinými slovy a stručněji řečeno: sociální práce považuje za komunitu to, kde dochází k určité interakci mezi jedinci, kteří komunitu tvoří, zohledňuje také její prostorové určení, zájmy a snahy jejích členů. Je nutno zmínit (hovoříme-li o sociální práci s komunitou jakožto o jedné z metod sociální práce), že předmětem jednání není jen sociální interakce mezi členy uvnitř komunity, ale pracuje se i s jejím vnějším prostředím (např. s magistráty, neziskovými organizacemi, s lidmi mimo komunitu atd.).

2.2 Historická proměna významu slova komunita

Význam slova *komunita* je dynamický, mění se spolu s vývojem lidstva, které komunitu bezprostředně tvoří. Produktem tohoto vývoje je polysémantičnost výrazu, a tak se může lehce stát, budeme-li s někým na toto téma hovořit, že dojde ke vzájemnému neporozumění mezi komunikanty. Následující řádky jsou jen velmi strohým výběrem určitých pojetí, se kterými se můžeme od dob středověku do současnosti setkat.

Dle Davida de Ugerte představovaly komunity ve středověku první formy demokratické suverenity, později se stal pojem komunita spíše synonymem pro rebelii a hromadná povstání.¹⁰⁰

V 18. století pak Diderot a d'Alembert ve svém díle „Encyklopedie aneb Racionální slovník věd, umění a řemesel“ (zkráceně jen „Encyklopedie“) definují komunitu coby uskupení jednotlivců, v němž platí určitá pravidla a v němž se člení věnují stejné práci,

---

⁹⁹ Srov. NAVRÁTIL, P. Teorie a metody sociální práce. 1. knižní vyd. Brno: Marek Zeman, 2001

¹⁰⁰ S tímto významem pracují španělští spisovatelé Francisco de Quevedo a do jisté míry také Miguel de Cervantes.

Srov. DE UGARTE, David. *Brevísima historia del significado de comunidad* [online]. 4.12.2014 [cit. 2018-02-26]. Dostupné z: <https://lasindias.blog/brevesima-historia-del-significado-de-comunidad>

stejnému umění. Toto pojetí se ujalo a dále rozvinulo, komunitou je pak míněna jakákoliv forma místní svrchovanosti udržovaná ve vlastní formě sdíleného vlastnictví.¹⁰¹

Ve čtyřicátých letech 19. století nazývá Étienne Cabet, francouzský filosof a utopický socialista, komunitami rovnostářské kolonie, jejichž projektem sociálního systému je komunismus.¹⁰²

Počátkem 20. století jsou za komunity označovány sídelní oblasti v Palestině, pro něž se ponechává původní hebrejské označení „kibuc/kibbutz“. Jsou založeny na společném sdílení zboží, práce a úspor.¹⁰³ Toto společenské hnutí se stává jedním z největších dobrovolných sociálních experimentů století a funguje dodnes, na území Izraele je k nalezení až tři sta komunit, které dohromady čítají přes sto tisíc členů.¹⁰⁴

S třicátými léty 20. století Tönnies a Weber (z oblasti sociologie) a Adler (z oblasti psychologie) rozvíjejí tzv. „Gemeinschaft“ definici komunity.¹⁰⁵ Gemeinschaft představuje společenství, které je založeno na pevných osobních vazbách, které jsou přirozeně a spontánně vzniklé (vzniklé přirozenou vůlí = něm. Wesenwilem).¹⁰⁶

David de Ugarte dále píše, že dle těchto pojetí lze za komunitu považovat jakoukoliv lidskou skupinu sdruženou mezilidskými vztahy, ve které se všichni její členové znají, uznávají druhé svými rovnými a též jako kolektiv přijímají stejná práva a povinnosti. Pro kultivovaného a vzdělaného člověka je komunitou rodina nukleární a rodina rozsáhlá. Vedle těchto evropských pojetí si USA vytváří vlastní pohled, komunitu vnímá jako teritoriálně vymezené území, které má své specifické ideologické charakteristiky.¹⁰⁷

S rozvojem komunikačních technologií v posledních desítkách let dochází ke spekulacím o tom, zda je teritoriální ukotvenost také tím bezpodmínečným faktorem pro

---

¹⁰¹ Srov. DE UGARTE, David. *Brevísima historia del significado de comunidad* [online]. 4.12.2014 [cit. 2018-02-26]. Dostupné z: <https://lasindias.blog/brevesima-historia-del-significado-de-comunidad>

¹⁰² Označení „komunismus“ je termín, se kterým přichází prvně právě Étienne Cabet.

Srov. tamtéž

¹⁰³ Srov. tamtéž

¹⁰⁴ Srov. TRČALA, Pavel. Kibuc je experiment, který zafungoval. In: *Mladá fronta*. 5.4.2012

¹⁰⁵ Srov. DE UGARTE, David. *Brevísima historia del significado de comunidad* [online]. 4.12.2014 [cit. 2018-02-26]. Dostupné z: <https://lasindias.blog/brevesima-historia-del-significado-de-comunidad>

¹⁰⁶ Oproti tomuto typu lidského soužití pak stojí tzv. Gesellschaft neboli společnost vytvořená racionální vůlí (něm. Kürwille), v níž jsou vztahy mezi lidmi neosobní, nepřímé, racionálně konstruované v zájmu ekonomickém či politickém. K nim se přiřazují dnešní moderní, kosmopolitní společnosti s vládní byrokracií a s velkými průmyslovými organizacemi

Srov. The Editors of Encyclopædia Britannica, ed. Gemeinschaft and Gesellschaft. *Encyclopædia Britannica* [online]. Encyclopædia Britannica, 2016 [cit. 2018-02-26]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Gemeinschaft-and-Gesellschaft>

¹⁰⁷ Srov. DE UGARTE, David. *Brevísima historia del significado de comunidad* [online]. 4.12.2014 [cit. 2018-02-26]. Dostupné z: <https://lasindias.blog/brevesima-historia-del-significado-de-comunidad>

definování komunity. Osobní kontakt již není tak upřednostňován, mnozí preferují spíše virtuální komunikaci přes telefony, počítače, tablety atd.

„V ještě širším významu se výraz „komunita“ používá pro komunikující společenství, profesionální a zájmová (například komunita sociálních pracovníků), tyto komunity dnes díky pokročilým komunikačním technologiím nevyžadují stálé kontakty tváří v tvář.“¹⁰⁸

V článku Mika McWhinnieho se dočteme, že dnes řada z nás vnímá komunitu mnohdy velmi extrémně, například jako obrovskou skupinu nespokojených společensky nezapadnuvších, kteří se chtějí odtrhnout od rozvinutého světa. Dle autorových slov se kvůli těmto stereotypům do jisté míry ovlivnil také náš pohled na společenský život – buď jsme oddaní komunitě anebo žijeme běžný život jako jednotlivec či v rodině. V autorově článku je zmíněno, že moderní komunity však klidně nalézají rovnováhu mezi těmito dvěma extrémy. Existuje několik podob, jak takové moderní komunity vypadají. Setkat se můžeme například s tzv. cohousingem, eco-villages, hybrids, communities with benefits.¹⁰⁹

2.3 Typy moderních komunit a jejich základní charakteristiky

Moderní doba s sebou přináší řadu nových trendů a invencí. Pozadu není ani fyzická podoba komunit, pojďme si tedy představit jedny z jejich možných obrazů dnešní doby:

▪ Cohousing

Slovo cohousing lze z angl. přeložit jako společné bydlení/blízké sousedské bydlení. Jedná se o uskupení několika domů fungujících jako forma komunitního bydlení, která je charakteristická v tom, že každá z domácností sice disponuje svou vlastní soběstačnou – plně vybavenou bytovou jednotkou, ale na rozdíl od běžných forem bydlení jsou užitkové části bytu (jako kuchyně, jídelna, garáž, pracovna, dětský pokoj...) značně rozšířené a uzpůsobené na společné prostory, k nimž mají přístup všichni lidé z komunity.¹¹⁰

Smyslem cohousingu je čerpat benefity vzniklé kooperací, vzájemnou pomocí a participací. Výsledkem takového soužití je např. dostatek sociálního kontaktu (který může být zároveň i zdrojem inspirativních podnětů), dále efektivnější využívání času, ztotožnění

---

¹⁰⁸ Cit. MATOUŠEK, Oldřich. Slovník sociální práce. Vyd. 2., přeprac. Praha: Portál, 2008, s. 85

¹⁰⁹ Srov. MCWHINNIE, Mike. The Unexpected Perks of Modern Communities. *Natural Cave* [online]. 2016 [cit. 2018-02-28]. Dostupné z: <http://naturalcave.com/posts/the-unexpected-perks-of-modern-communities/>

¹¹⁰ Srov. Cohousing CZ: Co je cohousing [online]. 2011 [cit. 2018-03-02]. Dostupné z: <https://www.cohousing.cz/co-je-cohousing/>

se s prostředím (což může přinášet i pocit jistoty a bezpečí), sdílení prostředků a vybavení, projekty na míru, všelijaké podoby toho, jak si pomáhat – vzájemné hlídání si dětí, podpora seniorů atd. Důležité u cohousingu je, že všichni členové cohousingové komunity mají snahu podporovat tento způsob bydlení a aktivně se také zapojují do aktivit, které jeho fungování podporují.¹¹¹

„Jedná se o vědomě budované sousedské společenství, které klade důraz na hlouběji prožívané mezilidské vztahy a současně zachovává a podporuje osobní nezávislost.“¹¹²

Někdy dochází k mylným představám o tom, co to vlastně cohousing je. Je podstatné zmínit, že se jedná o formu komunitního bydlení se silnými sousedskými vazbami, která ale není založena na společné ideologii či z nějakého náboženského důvodu, ani to není izolovaná skupina lidí, která není otevřena životu mimo komunitu, nebo terapeuticky orientované bydlení. Těmito a dalšími faktory se odlišuje od dalších způsobů komunitního bydlení, jako např. od ekovesnic, jež jsou založeny primárně na ekologii a zeleném, trvale udržitelném bydlení.¹¹³

Pro rok 2017 nebyly zveřejněny žádné cohousingové komunity vyskytující se na území České republiky, pouze projekty, které se svými rysy blíží cohousingu (např. 9 Pramenů na Starém Jičíně na Severní Moravě).¹¹⁴

▪ **Eco-villages**

Eco-villages neboli ekologické vesnice/ekovesničky. Představme si pod tím společenství, která vznikla s úmyslem regenerovat společenské a přírodní prostředí. Existence těchto vesnic je postavena na participativních procesech ve čtyřech základních dimenzích směřujících k udržitelnosti – tj. sociální, kulturní, ekologické a ekonomické, všechny tyto aspekty se pak integrují v holistický přístup.¹¹⁵

Podle GEN (Global Ecovillage Network)¹¹⁶ jsou ekovesnice dominantní tvořivostí svých členů a jejich dobrými úmysly, což je obdivně považováno za nevyčerpatelné lidské

---

¹¹¹ Srov. Cohousing CZ: Co je cohousing [online]. 2011 [cit. 2018-03-02]. Dostupné z: <https://www.cohousing.cz/co-je-cohousing/>

¹¹² Srov. tamtéž

¹¹³ Srov. Cohousing CZ: Cohousing vs. jiné typy komunitního bydlení [online]. [cit. 2018-03-05]. Dostupné z: <https://www.cohousing.cz/news/ohousing-vs-jine-typy-komunitniho-bydleni/>

¹¹⁴ Srov. Cohousing CZ: Cohousing v ČR [online]. [cit. 2018-03-06]. Dostupné z: <https://www.cohousing.cz/cohousing-v-cr/>

¹¹⁵ Srov. Global Ecovillage Network [online]. [cit. 2018-03-05]. Dostupné z: <https://ecovillage.org/global-ecovillage-network/about-gen/>

¹¹⁶ GEN představuje světovou síť eko-vesnic. Skládá se z 5 regionálních sítí, které se rozprostírají po celém světě. Síť je tvořena zhruba 10 000 komunitami a souvisejícími projekty, kde lidé žijí společně ve větší ekologické harmonii.

zdroje. Ekologické vesnice jsou vnímány jako projev vědomé lidské inovace a kreativity. Představují je skupiny lidí, jejichž životy jsou postaveny na jistých principech, společně usilují o zmírnění dopadů lidské ruky na životní prostředí, rovněž o zvýšení sounáležitosti s přírodou a uvědomění si smyslu pro příslušnost a účel. Tento způsob lidského fungování může posloužit druhým jako inspirace, jakožto praktická ukázka toho, že lze vědomě zlepšovat prostředí, ve kterém žijeme, které se nás bezprostředně týká.¹¹⁷ Ekovesnice kombinují využívání moderních technologií a zdrojů spolu s tradičním dědictvím a moudrostí, čímž pomáhají řešit globální témata týkající se chudoby a environmentální destrukce.¹¹⁸

Ekovesnice by měla být chápána jako trvalý proces, kdy cesta je cílem, nikoliv jako výsledek snah určitých jedinců. Smyslem těchto vesnic, které nebyly navrženy žádnými architekty či odborníky, ale samotnými komunitami, je nalézat vztah k přírodě a podnikat kroky, které ji budou chránit a obnovovat její zpusťosené zdroje. Všechny vesnice mají ekologický charakter a byly na něm primárně vybudovány, ale aby dostatečně fungovaly, musí být vytvořena silná sociální struktura, lidé musí mít vztah ke kulturnímu dědictví a musí hledat způsoby, jak se i se svou láskou k planetě dokázat zabezpečit.¹¹⁹

Ekologičtější způsob života vede jedince k větší soběstačnosti. Největší snahou je snížit spotřebu fosilních paliv, orientovat se na pěstování vlastních potravin, kompostovat, cestovat formou spolujízdy (tzv. carpooling), stavět z místních nebo zelených materiálů a využívat vysoce efektivní ekologické technologie pro vytápění, elektrické a vodní systémy. Formou sdílení spotřebičů, náradí, zdrojů tepla (např. sporáků, lednic, automobilů atd.) se snižuje dopad na životní prostředí a též to šetří peníze. Žít v komunitě se stává vědomým rozhodnutím, jak žít jednodušeji, skromněji a méně konzumně.¹²⁰

Každou z eko-komunit determinují lidé, kteří komunitu tvoří, dále jsou to jejich způsoby smýšlení, vize, filosofie, individuální zájmy, kultura atd. Díky tomu je každá komunita unikátní a není proto možné nalézt dvě totožné ekologické vesnice nikde po světě. A ač je každá z komunit originál, můžeme je dle obecných znaků rozdělit do třech

---

Srov. *Global Ecovillage Network* [online]. [cit. 2018-03-05]. Dostupné z: <https://ecovillage.org/global-ecovillage-network/about-gen/>

¹¹⁷ Srov. tamtéž

¹¹⁸ Srov. *Global Ecovillage Network: What is an Ecovillage?* [online]. [cit. 2018-03-03]. Dostupné z: <https://ecovillage.org/projects/what-is-an-ecovillage/>

¹¹⁹ Srov. tamtéž

¹²⁰ Srov. HENDERSON, Mike a kol. *Ecovillages: A model life?. Ecologist: Setting the environmental agenda since 1970* [online]. 2008 [cit. 2018-03-07]. Dostupné z: <https://theecologist.org/2008/jun/03/ecovillages-model-life>

základních kategorií – jednak na vesnice vytvořené pro svůj záměr (intentional eco-communities), dále pak vesnice tradiční (traditional eco-communities) a městské (urban eco-communities).¹²¹

- Záměrné ekovesnice jsou společenství tvořená lidmi, kteří se spolu shromažďují ze stejného účelu a spojují je jejich vize.
- Tradiční ekovesnice jsou vesnicemi, které si navrhují svou vlastní cestu do budoucna prostřednictvím společných aktivit, spojují tradiční moudrost o udržitelnosti spolu s inovacemi moderní doby.
- Městské ekovesnice nebo také eko-sousedství (eco-neighbourhoods) jsou působištěm lidí, které mají snahu předělat formu žití ve městech, aby byla založena na větší kooperaci mezi lidmi a v souladu s udržitelností.¹²²

Komunita se (dle knihy „Creating a Life Together“) začíná formovat už s pouhým jedincem, dvojicí a dále skupinkou dalších, podobně smýšlejících lidí.¹²³ Obecně bývá ekovesnice definována coby společenství tvořené minimálně osmi osobami. Jednotlivé vesnice v rámci jedné země se pak mohou seskupovat ve větší celky, tzv. národní sítě. O národní síti se dá hovořit tehdy, tvoří-li ji alespoň tři členi – tj. alespoň tři eko-komunity.¹²⁴ Vytváří se tak mosty mezi iniciativami občanské společnosti a politickými tvůrci, stejně tak mezi akademickou sférou, zeleným obchodem a odborníky. Příklady národních sítí jsou italská síť RIVE, polská síť WAS, dánská síť LOES, švédská síť ERO, bulharská síť BEN či třeba ruská síť REEN. (V České republice se podobné sdružení ekovesnic v národní síti neobjevuje). Jinou geografickou formací ekovesnic jsou pak bioregiony. Jedná se o spojení několika národních sítí či jen několika ekovesnic, které sblížuje společné územní-bioregionální ukotvení. Na Balkáně je to pak Balkan Ecovillage Network (BEN), při Blatském moři Baltic Ecovillage Network (BEN), na Pyrenejském poloostrově španělsko-portugalské Red Ibérica de Ecoaldeas (RIE).¹²⁵

Poslední dobou jsou pro Světovou síť ekovesnic (GEN) často debatovaným tématem odlišnosti v pojmech „ekovesnice (ecovillages)“ a „projekty ekologických vesnic (ecovillage

---

¹²¹ Srov. Global Ecovillage Network: What is an Ecovillage? [online]. [cit. 2018-03-03]. Dostupné z: <https://ecovillage.org/projects/what-is-an-ecovillage/>

¹²² Srov. tamtéž

¹²³ Srov. CHRISTIAN, Diana Leafe. *Creating a Life Together: Practical Tools to Grow Ecovillages and Intentional Communities*. New Society Publishers, 2003, s. 10

¹²⁴ Srov. GEN Europe: Ecovillages [online]. [cit. 2018-03-04]. Dostupné z: <https://gen-europe.org/about-us/ecovillages/index.htm>

¹²⁵ Srov. GEN: Countries with existing National Networks [online]. [cit. 2018-03-05]. Dostupné z: <https://gen-europe.org/about-us/national-networks/index.htm>

projects)“. Dle GEN mohou být projekty ekologických vesnic „spíše jen“ lokálními iniciativami vzniklé za účelem inspirovat, vzdělávat a vychovávat k ekologicko-komunitnímu životnímu stylu. Mohou to být vzdělávací centra (např. The Centre for Alternative Technology ve Wales, Velká Británie), zelené školy, permakulturní centra a agro-ekologické farmy, online komunity a další. Projekty ekovesnic působí ale bez jakéhokoliv přesného určení, kolik lidí je do nich zapojeno, kolik jich zde žije, a tato otázka zůstává prozatím zcela nezodpovězena.¹²⁶

▪ **Hybrids**

Forma hybridního bydlení je specifická v tom, že dochází k mísení se dvou kontrastních oblastí – tradiční bydlení (představme si např. dřevěný starobylý srub s kamny a petrolejovými lampami...) na straně jedné s užíváním moderních vymožeností (jako např. internetu, solárních panelů...) na straně druhé.¹²⁷ Jde o neformální komunity často kombinující to, co představuje ekovesnice a společné bydlení. Ač se jedná o typ ekologického bydlení, spíše než na ekologii, klade se větší důraz na sociální aspekty společného života. Možná mnoho z nás již žije formou hybridní komunity – v nejjednodušší podobě to znamená společné soužití podobných lidí pod jednou střechou, kteří mezi sebou mají bližší vztah, než je tomu tradičně se sousedy (kteří koexistují bez společných cílů). Běžně mají členové hybridních komunit své individuální kariérové aspirace.¹²⁸

2.4 Vybrané eko-komunity ve světě

Sdělit přesný údaj o počtu eko-komunit ve světě se zdá být nemožné. Můžeme předpokládat, že mnoho eko-komunit žije v ortodoxním vztahu k přírodě, s tradičními principy a způsoby života, čímž se vyhýbá nebo zcela odmítá používání moderních technologií (přes což by jinak mohly prosáknou jisté informace do mimokomunitní sféry), či se straní konzumní společnosti do takové míry, že nemá potřebu (ať už vzhledem k nezájmu či nedostupnosti prostředků) informovat okolí o svém působení. Stejně tak

---

¹²⁶ Srov. *Global Ecovillage Network: What is an Ecovillage?* [online]. [cit. 2018-03-03]. Dostupné z: <https://ecovillage.org/projects/what-is-an-ecovillage/>

¹²⁷ Srov. SWEET, Pea Marie. Hybrid Living. *Urban Dictionary* [online]. 2011 [cit. 2018-03-07]. Dostupné z: <https://www.urbandictionary.com/define.php?term=Hybrid%20Living>

¹²⁸ Srov. MCWHINNIE, Mike. The Unexpected Perks of Modern Communities. *Natural Cave* [online]. 2016 [cit. 2018-02-28]. Dostupné z: <http://naturalcave.com/posts/the-unexpected-perks-of-modern-communities/>

můžeme spekulovat o tom, že existují ekologicky, alternativně žijící komunity, jejichž záměrem není ekologie, ale žijí tak, protože pro své umístění ve světě neměly dostatek prostředků pro spojení s moderním světem.

Již zmiňovaná Globální síť eko-vesnic, která je členěna do 6 velkých územních celků, na: GEN Europe (Evropa), GEN Africa (Afrika), CASA (Latinská Amerika), GEN Fertile Crescent (oblast Blízkého východu a Středozemního moře), GENNA (Severní Amerika) a GENOA (Asie a Oceánie), se pokouší o evidenci eko-komunit napříč pěti kontinenty. Na svých oficiálních stránkách představuje až 59 ekovesnic, 17 cohousingových bydlení, 19 komun, 13 mobilních/karavanových komunit, 72 tranzitních měst a eko-sousedství, 6 tradičních či domorodých komunit, 210 komunit spirituálních nebo náboženských, 8 sdílených bydlení, 1 studentské bydlení Co-Op a 12 dalších, jinak nespecifikovaných komunit po celém světě.¹²⁹ Webové stránky *Zeměsouznění* uvádí, že v současné době tvoří GEN ale více než 15 000 ekovesnic, záměrných komunit a národních sítí ekovesnic.¹³⁰

Eko-komunity nabývají velmi široké škály co do počtu svých členů, tak rozsahu svého území. Setkat se můžeme pouze s malými osadami, stejně tak ale i s velmi početnými společenstvími disponujícími rozsáhlými pozemky. Následuje pár slov k několika významných světovým eko-komunitám.

❖ **Findhorn**

Pro findhornskou komunitu, dohledatelnou na severovýchodě Skotska při Severním moři, se často užívá označení „Matka všech ekovesnic“. V roce 2022 tomu bude již 60 let, kdy se tři kamarádi odstěhovali do karavanu v Moray s určitou ekologickou a spirituální vizí. Během těchto několika desítek let (i bez předchozích zkušeností se zahradničením) dokázali proměnit tuto poměrně neúrodnou oblast v hojnou a prosperující.¹³¹ Ze skromného karavanové obydlí vytvořili velkou komunitní osadu o 61 ekologických domcích s hlavní budovou označovanou Universal Hall a objekt vybavili solárními panely, větrnými elektrárnami, organickými zahradami a také důmyslným systémem čištění odpadních vod, s čímž byli dokonce v Evropě první. Pravidelně se zde konají konference a přednášky o ekologii a duchovnu z řad mnoha odborníků. V roce 2006 se Findhorn stal dokonce

---

¹²⁹ Srov. *Global Ecovillage Network: Ecovillages* [online]. [cit. 2018-03-07]. Dostupné z: <https://ecovillage.org/projects/>

¹³⁰ Srov. *Zeměsouznění: Co je ekovesnice?* [online]. [cit. 2018-03-08]. Dostupné z: <http://zemesouzneni.cz/ekovesnice/>

¹³¹ Srov. *Ecovillage Book: Findhorn* [online]. [cit. 2018-03-08]. Dostupné z: <https://ecovillagebook.org/ecovillages/findhorn/>

vzdělávacím centrem OSN, které se specializuje na environmentální politiku a udržitelnost.¹³²

V ekologických komunitních domcích (vystavěných s nulovou uhlíkovou stopou a s použitím jen přírodních netoxických materiálů) žije okolo 400 lidí, širší komunitu však zahrnují stovky dalších příznivců žijících v okolí a také tisíce návštěvníků. Unikátnostmi z hlediska přírodního stavitelství jsou tu pak tzv. „dýchací stěny“ (umožňující zmírňovat vlhkost a zkvalitňovat ovzduší) nebo třeba systém „Earthship“ (experiment týkající se výstavby ze slámy a z recyklovaných pneumatik).¹³³

❖ Tamera

Portugalská eko-komunita Tamera byla založena již v roce 1978. S vývojem komunity se rozrostl i počet jejích členů, který se dnes přibližuje číslu 200. Zde je hlavním pojídlem mezi lidmi vize Terra Nova, tj. utvoření nové země bez násilí a válek.¹³⁴ Areál představuje asi 330 akrů a v plánu má další rozšiřování. Poněvadž členové komunity pracují víceméně jen s organickými materiály (nebo se o to alespoň pokouší) a žijí s omezeným množstvím zdrojů, jsou nuceni k větší kreativě a představitosti, a to nejen v architektuře. Tento fakt si však chválí, zkouší kombinovat tradiční design s novými stavebními technikami a solárními systémy. Nachází se zde aula, která je vyrobena ze slámy a patří k největším stavbám svého typu na Pyrenejském poloostrově. Slouží zejména jako místo pro komunitní setkávání, např. pro každonedělní komunitní matiné. Kromě zahrad, škol, vzdělávacího kampusu, mnoha budov (jako obytných stanů, poutnických chatrčí, domů pro hosty...), tu nalezneme také řemeslnou dílnu Casa Sandra nebo třeba jezero na koupání. Prostor je uzpůsoben tak, že umožňuje všem, aby si zvolili úroveň kontaktu s přírodou, jakou potřebují, a která jim vyhovuje.¹³⁵

❖ Damanhur

Damanhur je federace několika ekovesnic a komunit, jež byla založena v roce 1975. Své místo má v italsko-alpském podhůří, konkrétně v oblasti Valchiusell nedaleko Turína, kde

---

¹³² Srov. *BBC News: Findhorn eco-community marks 50 years* [online]. 2012 [cit. 2018-03-08]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/uk-scotland-north-east-orkney-shetland-20358557>

¹³³ Srov. *Findhorn Ecovillage: Ecological Building* [online]. [cit. 2018-03-08]. Dostupné z: <http://www.ecovillagefindhorn.com/index.php/building>

¹³⁴ Srov. *Tamera: About us* [online]. [cit. 2018-03-09]. Dostupné z: <https://www.tamera.org/our-facilities/>

¹³⁵ Srov. *Tamera: Our facilities* [online]. [cit. 2018-03-09]. Dostupné z: <https://www.tamera.org/our-facilities/>

se rozprostírá na neuvěřitelných 486 hektarech. Žije zde přibližně 600 lidí (řídících se svou vlastní ústavou), kteří sdílejí podobné představy o životě, jež jsou postaveny na solidaritě, respektu mezi lidmi, hlubokém vztahu k přírodě a na etických a duchovních hodnotách. Na území Damanhuru nalezneme lesy, obdělávané půdy, asi sto obytných soukromých bytů, řemeslné a umělecké dílny, farmy, dokonce i vlastní školy – mateřské, základní, střední, i školu vysokou, svou komunitní měnu, denní noviny, časopisy, laboratoře a konferenční centrum. Obyvatelé komunity se soustředí na ekologickou a organickou produkci potravin, na obnovitelné zdroje energie, chovají hospodářská zvířata, upřednostňují alternativní medicínu (ale současnou medicínu zcela nevyklučují) -toť vše s vidinou a vírou ve svobodu a probuzení jedincova božského, duchovního a hmotného principu. Celosvětově se Damanhur proslavil Chrámy lidstva (Temples of Humankind), tj. ručně dělanými uměleckými díly v podzemí.¹³⁶ Zdobí jej mozaiky, sochy, vitráže, nástěnné malby atd., které pro svou jedinečnost bývají označovány jako „Osmý div světa“.¹³⁷

„Chrámy Vody, Země, Universa, Zrcadel, Kovů nebo Modrý chrám a Labyrint – jsou drahocennou mozaikou, ve které Damanhur oslavuje univerzální duchovnost a znovuobjevuje sjednocení mezi člověkem a Bohem pro celé lidstvo současnosti.“¹³⁸

❖ Sekier - Zaježová

Přesuneme-li se geograficky blíže k České republice, nalezneme eko-vesnici Sekier, jež se rozprostírá v Zaježové, v obci Pliešovce, v Banskobystrickém kraji Slovenska. V poslední dekádě 20. století zde začala fungovat občanská sdružení lidových řemesel, lidové architektury a obec se začala soustřeďovat na ochranu životního prostředí. To se stalo impulzem, který přivítal zájemce o tuto tematiku a v podstatě tak i nové obyvatele. To se stalo zlomovým bodem, poněvadž do té doby lidé spíše urbanizovali a obec se vylidňovala. Komunitou „Zaježka“ se pak označuje část členů vesnice, která se aktivně pouští do mnoha zajímavých, často průkopnických projektů spjatých s přírodou a tímto prostorem. Za zmínku stojí jejich slaměné domy, pobyty ve tmě, potravinová banka, komunitou spravovaná škola, občany a obcí chráněná území atp.¹³⁹ Vzniklo zde mimo jiné sdružení

---

¹³⁶ Srov. Zeměsouznění: Co je ekovesnice? [online]. [cit. 2018-03-08]. Dostupné z: <http://zemesouzneni.cz/ekovesnice/>

¹³⁷ Srov. Damanhur: What is Damanhur? [online]. [cit. 2018-03-09]. Dostupné z: <http://www.damanhur.org/en/what-is-damanhur>

¹³⁸ Srov. Zeměsouznění: Co je ekovesnice? [online]. [cit. 2018-03-08]. Dostupné z: <http://zemesouzneni.cz/ekovesnice/>

¹³⁹ Srov. Zaježka: Najdôležitejšie informácie o Zaježke [online]. [cit. 2018-03-07]. Dostupné z: <http://www.zajezka.sk/onas>

Pospolitosť pre harmonický život, jejímž posláním je podporovat a dále propagovat myšlenky soužití s přírodou, a to skrze různé činnosti a všelijakými formami – např. alternativním vzděláváním, tříděním odpadu, organickým hospodářstvím (bez chemických zásahů, GMO...), přírodním stavitelstvím, využíváním místních zdrojů surovin a práce, LETS (místním výměnným obchodem), aktivitami podporující osobní a duchovní rozvoj...¹⁴⁰

Komunitu tvoří odhadem 80 dospělců a 45 dětí. Nutno podotknout, že započítány nejsou pouze trvale žijící členové, ale i ti, kteří bydlí v sousedství a do komunitních aktivit se nějakým způsobem zapojují.¹⁴¹

Zvučných jmen v oblasti eko-komunit nalezneme daleko více - Nimbin v Austrálii, Gaia Asociación v Argentině, Sieben Linden v Německu, Huehucoyotl v Mexiku, Sarvodaya (2000 aktivních trvale udržitelných obcí na Srí Lance), Cochabamba v Bolívii atd.¹⁴² Za zmínku by stálo jistě mnoho dalších ekologicky orientovaných komunit, vnímejte tuto kapitolu tedy spíše jen jako takovou ochutnávku toho, jak eko-komunity mohou vypadat.

2.5 Vybrané eko-komunity v ČR

„Jsou to lidé a skupiny, které nám mohou být vzorem, protože již udělali první krok ke změně svých životů. Nemluví, ale konají a jdou za svým snem. Na druhou stranu, tito lidé se vydali na ne zrovna jednoduchou cestu a častokrát se setkávají s nepochopením svého okolí. Proto hledají podporu a my jim můžeme pomoci. Vzájemně se tak můžeme i něco naučit.“¹⁴³

Takto o eko-komunitách hovoří internetový portál Živo-bytí.cz, který se pokouší o jejich zmapování na území České republiky. Aktuálně jejich seznam, u něhož lze počítat, že není ani zdaleka kompletní, činí celkem 19 eko-komunit.¹⁴⁴

---

¹⁴⁰ Srov. Zaježka: *Pospolitosť pre harmonický život* [online]. [cit. 2018-03-07]. Dostupné z: <http://www.zajezka.sk/sk/users/pospolitos%C5%A5-pre-harmonick%C3%BD-%C5%BEivot>

¹⁴¹ Srov. Zaježová: *Zaježovská komunita* [online]. [cit. 2018-03-07]. Dostupné z: <http://www.zajezka.sk/sk/content/zaje%C5%BEovsk%C3%A1-komunita>

¹⁴² Srov. *Zeměsouznení: Co je ekovesnice?* [online]. [cit. 2018-03-08]. Dostupné z: <http://zemesouzneni.cz/ekovesnice/>

¹⁴³ Cit. *Živo-bytí.cz: Přehled alternativních komunit a společenství* [online]. 2016 [cit. 2018-03-09]. Dostupné z: <http://www.zivo-byti.cz/prehled-alternativnich-komunit-a-spolecenstvi>

¹⁴⁴ Srov. tamtéž

❖ Cohousing 9 Pramenů

Cohousingová komunita 9 Pramenů se nachází ve Starém Jičíně v Moravskoslezském kraji. Název vznikl symbolicky s kopáním studny, kde se podle proutkaře protíná 9 silných pramenů vody. Abstraktně řečeno, vyjadřuje to také (minimálně) 9 oblastí lidského života, které je třeba zohledňovat, aby trvale udržitelný život dnešní civilizace fungoval, zařadíme sem: práci, vzdělávání, zdraví, bydlení, jídlo, rodinu, přátele, lásku a finance.¹⁴⁵ Doposud zde našlo své bydliště 5 rodin (15 obyvatel) a pokud se podaří změna územního plánu, otevřelo by se místo pro dalších 5 rodin. Komunita také hledá jednu rodinu, která by byla ochotna trvale se věnovat pěstování jídla pro všechny členy, na což by se obyvatelé finančně skládali. Plocha o velikosti 4 hektarů představuje území, v němž cohousingové společenství funguje a v němž by jednou rádo realizovalo své nápady.¹⁴⁶

❖ Camphill

Toto místo v Českých Kospitech je jednou z komunit tvořící síť camphillských komunit (na světě jich je kolem stovky), na území ČR se však nachází jako jediná. Znakem tohoto společenství je organické pěstování plodin, biodynamické zemědělství, používání ekologicky šetrných produktů. Oproti jiným eko-komunitám se však zaměřuje na utváření života spolu s lidmi se specifickými potřebami. Česko-kospitský Camphill funguje jako chráněné bydlení a centrum denních služeb, snaží se nalézt cestu pro společné soužití lidí, a to vše propojuje také s ekologií. Mimo to se již zmíněné prvky kloubí s křesťanskými ideály a učením Rudolfa Steinera.¹⁴⁷ Areál českého Camphill představuje jeden komunitní dům se svíčkárnou, textilní dílnou a s 11 hektary polí. Žije zde 1 rodina se 4 dětmi, působí zde 13 spolupracovníků a 11 uživatelů chráněného bydlení či stacionáře. Do jejich společenství řadí také pracovního koně Sympatia a krávu Julii s telátkem.¹⁴⁸

❖ Sklenářka

Na povodí Tiché a Divoké Orlice, asi 3 km od Kostelce nad Orlicí, se nachází poměrně rozlehlý (asi 7 ha velký) areál představující eko-komunitu a nazývaný Sklenářka.

---

¹⁴⁵ Srov. *Cohousing 9 Pramenů: 9 Pramenů - název pro naše společné bydlení* [online]. 2012 [cit. 2018-03-09]. Dostupné z: <http://www.9pramenu.cz/2012/04/9-pramenu-nazev-pro-nase-spolecne.html>

¹⁴⁶ Srov. *Cohousing 9 Pramenů: O nás* [online]. [cit. 2018-03-09]. Dostupné z: <http://www.9pramenu.cz/2012/04/9-pramenu-nazev-pro-nase-spolecne.html>

¹⁴⁷ Rudolf Steiner je zakladatelem waldorfské pedagogiky, tj. alternativního výchovně-vzdělávacího programu, na němž byly zbudovány (a budují se stále nové) školy po celém světě.

¹⁴⁸ Srov. *Camphill: Co děláme* [online]. [cit. 2018-03-09]. Dostupné z: <http://www.camphill.cz/p/co-delame.html>

Dominantou celého objektu je novorenesanční vila pocházející z roku 1906, jež postavil továrník Rudolf Seykora dle návrhu českého architekta Václava Roštlapila. Stavba vznikla jakožto projev lásky Rudolfa Seykory ke své přítelkyni, herečce a operní pěvkyni Národního divadla, Otýlii Sklenářové, podle níž se vila pojmenovala na Sklenářku. Postupem let začal objekt chátrat a byly nutné rekonstrukce.¹⁴⁹ Pro své *genius loci* se zde začali usazovat příznivci alternativního způsobu života, kteří se obnovy objektu ujali a s rokem 2013 tak upustilo své kořeny Společenství dlouhodobých obyvatel Sklenářky. Dnes se zde v lemu bohatých lesů s borůvkám a cyklistických tras nachází několik dalších budov (chatky, apartmány, jídelna, stodola atd.), jezírko, tee-pee s ohništěm, hřiště, maringotka (poustečna), indiánské potní chýše.¹⁵⁰

Snahou eko-komunity je vytvářet místo, které bude postavené na hlubokém vztahu s přírodou a které povede ke svobodnému, přirozenému způsobu života. Sklenářka aspiruje na to stát se prostorem, jenž bude poskytovat celistvost lidského bytí prostřednictvím meditací a přírodního učení.¹⁵¹ Posláním Společenství eko-komunity je, jak samo uvádí, *sloužit Matce Zemi a Životu*:

- *v lásce, osobní spokojenosti, vděčnosti a smíření*
- *v porozumění a respektu k ostatním bytostem a odkazu předků, s přijetím odlišností*
- *v souladu a rovnováze s přírodou a pozemskými a vesmírnými zákony*
- *na cestě otevřeného duchovního srdce a odpovědného osobního rozvoje v co nejvíce soběstačném životním stylu s ohledem na udržitelnost zdrojů*¹⁵².

Momentálně obývá (trvale) Sklenářku 17 osob, dochází či dojíždí sem ale mnoho dalších lidí z blízkého okolí i z větších dálek. Na rozdíl od některých eko-komunit se Sklenářka totiž nestrání kontaktu s lidmi. Část svých prostor (vilu, jezírko, chatky pro hosty, místo na stanování, meditační sál ve stodole, indiánskou louku s teepee) dokonce nabízí k pronájmu pro různé přednášky, semináře, workshopy.¹⁵³ Nabízí se zde i možnost přespání (až pro 60 lidí), ale je třeba uvést, že Sklenářka nefunguje jako penzion či hotel, nýbrž jako klub, jehož se účastníci některého z programů stávají automaticky členem.

---

¹⁴⁹ Srov. *Sklenářka: Historie* [online]. [cit. 2018-03-10]. Dostupné z: http://www.sklenarka.cz/?page_id=446

¹⁵⁰ Srov. *Sklenářka: Cest je mnoho, pravda je jedna* [online]. [cit. 2018-03-10]. Dostupné z: <http://www.sklenarka.cz/>

¹⁵¹ Srov. tamtéž

¹⁵² Cit. *Sklenářka: Společenství obyvatel Sklenářky* [online]. [cit. 2018-03-12]. Dostupné z: http://www.sklenarka.cz/?page_id=2887

¹⁵³ Srov. *Sklenářka: Pronájem* [online]. [cit. 2018-03-12]. Dostupné z: http://www.sklenarka.cz/?page_id=405

Z tohoto důvodu vznikl také dokument Klubová deklarace, dle něhož lze za člena považovat toho jedince, který se s filosofií a vizí projektu ztotožňuje.¹⁵⁴

„Podstatu Sklenářky rozvíjí respekt k přírodě, láskyplná péče a rovnovážná spolupráce, která nahrazuje ve společnosti běžné konkurenční a soutěživé postoje. Sklenářka vzkvétá v souladu se všemi, kdo ctí cestu součinnosti s přírodou, jejími zdroji a vlastním bytím. Věříme, že se toto místo stane inspirací pro další lidi na Cestě.“¹⁵⁵

Sama Sklenářka organizuje mnoho akcí za účelem sebepoznání, s důrazem na přírodní moudrost předků a na zdravý životní styl. Nabízí kurzy vaření a poradenství o zdravé výživě, kurzy jógy, meditace, nově od roku 2018 také pobyty ve tmě v maringotce, rituální seance, přechody po žhavých uhlících, pobyty v přírodě o samotě, masáže, řemeslné dílny (výrobu šamanských bubnů, lapačů snů, luků...), kruhy u ohně v tee-pee atd.¹⁵⁶

A jaké dlouhodobé cíle si komunita klade? Jednak je to tvořit prostor pro život ve Společenství založeném na upřímné komunikaci mezi členy a se vzájemnou snahou budovat společné vize, dále pak ochránit místo před chátráním, učinit Sklenářku edukačním a ideálně i meditačním centrem, vzdělávat veřejnost v oblasti ochrany životního prostředí, přírodního stavitelství, alternativních energií, zdravého stravování. Sklenářka touží po vytvoření permakulturní zahrady a ekofarmy pro uspokojení svých vlastních potřeb z hlediska surovinových zásob, také podporuje networking, čímž se staví preferenčně ke spolupráci s ostatními (komunitami).¹⁵⁷

Poslední zmíněné ekologické komunitě bylo věnováno prostoru poněkud více než komunitám ostatním, a to z důvodu, že s touto komunitou byl učiněn výzkum, jemuž je věnována pátá kapitola této práce.

Dalšími eko-komunitami na území ČR jsou pak také třeba Haluzice, Horní mlýn, Svobodný domek na Hodonínsku, ekovesnice Křížany, Těšíkovská Bydlina, Permalot, Padmafarma, Yogashrama, Sychrov, Kmen, Villa Flora, Tvořivý Prostor Lorien, Permanet, ekovesnice Hoštětín, ale řadí se sem také třeba i Oneness Centrum či Farma Křišňův dvůr.¹⁵⁸

---

¹⁵⁴ Srov. Sklenářka: Klubová deklarace [online]. [cit. 2018-03-12]. Dostupné z:

<http://www.sklenarka.cz/?p=1009>

¹⁵⁵ Cit. Sklenářka: Cest je mnoho, pravda je jedna [online]. [cit. 2018-03-10]. Dostupné z:

<http://www.sklenarka.cz/>

¹⁵⁶ Srov. Sklenářka: Pronájem [online]. [cit. 2018-03-12]. Dostupné z:

http://www.sklenarka.cz/?page_id=405

¹⁵⁷ Srov. Sklenářka: Vize [online]. [cit. 2018-03-12]. Dostupné z: http://www.sklenarka.cz/?page_id=403

¹⁵⁸ Srov. Živo-bytí.cz: Přehled alternativních komunit a společenství [online]. 2016 [cit. 2018-03-09].

Dostupné z: <http://www.zivo-byti.cz/prehled-alternativnich-komunit-a-spolecenstvi>

3 SOCIABILITA

Ekologické komunity, vzniklé v rámci environmentálních hnutí, o čemž byla řeč v předchozích kapitolách, představují neobvyklé prostředí spojující i neobvyklé lidi dohromady. Stejný či podobný přístup k životu sice lidi sblíží, ale ještě není zárukou toho, že se sobě vzájemně snadno otevřou, přizpůsobí, „naladí“ na sebe, dokáží spolu přirozeně fungovat.

Třetí kapitola této práce se tedy zabývá sociabilitou, nejprve jejím samotným vymezením, posléze modifikací institucí sociability, k níž došlo v průběhu let od nástupu moderní doby. Několik řádků je věnováno také rodině, jakožto hlavnímu představiteli institucí primární sociability.

3.1 Význam pojmu sociabilita

Abychom vůbec s pojmem sociabilita mohli pracovat, musíme si nejprve osvětlit jeho význam. Nahlédneme-li do Pedagogického slovníku, zjistíme, že sociabilitou se míní *„družnost (pospolitost), přátelskost, tendence vytvářet mezilidské vztahy vůbec, komunikovat a spolupracovat s jinými lidmi. Předpokladem sociability je schopnost empatie (vcítění) do prožitků i problémů druhého, schopnost přizpůsobování se a kompromisů.“*¹⁵⁹

Paralelně s tím definuje Pavel Hartl ve svém *Stručném psychologickém slovníku* sociabilitu jako *„družnost, schopnost vytvářet a udržovat mezilidské vztahy. Začíná se vyvíjet již v prvním roce života.“*¹⁶⁰

Také Bohumil Geist popisuje sociabilitu ve svém *Sociologickém slovníku*. Konstatuje, že *„sociabilita (z lat. svornost, společenskost, družnost) je označení pro schopnost nebo sklon a možnost člověka být společenskou („družnou“) bytostí. Často bývá s tímto termínem spojena představa vlohy (dispozice) být společenský jako psychologické kategorie, která se v sociálním prostředí, rozvíjí v sociabilitu jako schopnost. Z tohoto hlediska pak představuje onu plasticitu člověka, jejíž pomocí se vřazuje a přiřazuje si*

---

¹⁵⁹ Cit. PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003, s. 216

¹⁶⁰ Cit. HARTL, Pavel. *Stručný psychologický slovník*. Praha: Portál, 2004, s. 548

sociální skutečnost a je předpokladem socializačního procesu. V této souvislosti se pak hovoří o socializaci, již se rozumí ta část socializačního procesu, sloužící výlučně založení emocionality a aktivaci intencionality, tedy vytvoření základů „výstavby“ sociokulturní osobnosti, a tak umožňuje další, resp. vlastní socializaci. Obecně lze sociabilitu chápat jako velmi široké označení schopnosti a ochoty člověka navazovat sociální styky a vztahy s jinými subjekty a sklon, možnost lidského jedince ke společenskému přizpůsobení.“¹⁶¹

2.1 Primární a sekundární sociabilita

Předpokladem pro práci s pojem *sociabilita* je pochopení slova *sociálně*. Tento výraz je v Kellerově publikaci *Teorie modernizace* objasněn dvojím způsobem: v prvním případě, v širším slova smyslu, představuje *sociálně* vše, co tvoří obsah společnosti. *Sociální* pak může být synonymem pro *(celo)společenský*, označující vše, co drží celou společnost pohromadě. V druhém případě, v užším pojetí, jsou *sociálně* chápány vzorce jednání a instituce, jakožto zajišťovatelé pomoci a ochrany v kritických situacích, když jedinec či celé skupiny nejsou sami schopni čelit životním výzvám. Toto pojetí *sociálně* prošlo v minulosti razantními změnami – proměnily se vazby ochrany v konkrétních vztazích mezi konkrétními lidmi a postupně se přešlo k abstraktním systémům opory a pojištění.¹⁶² Autor tímto textem vysvětluje přechod tradičních, přirozených, primárních zdrojů sociálního zajištění k sekundárním, uměle vytvářeným, zdrojům-tj. zdrojům sekundární sociability.¹⁶³

Touto tematikou se zabývá také Oldřich Chytil, podle nějž je pro instituce sekundární sociability posláním pomáhat s řešením problémů, s nimiž moderní společnost přichází. K existenci těchto problémů dochází, podle Chytila, v důsledku modernizace, kdy selhávají tradiční sociální opory – opory, které do té doby představovala rodina, přátelé (komunita). Hovoří tak o vzniku sociální práce, jakožto o „pracovním nástroji“ institucí sekundární sociability. (Těmito institucemi jsou míněny formální organizace s jednotlivě specializovanými odvětvími a odborně vyškoleným personálem).¹⁶⁴

---

¹⁶¹ Cit. GEIST, Bohumil. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing, 1992, s. 404

¹⁶² Srov. KELLER, Jan. *Teorie modernizace*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2007. Studie (Sociologické nakladatelství), s. 66-67

¹⁶³ Srov. CHYTEL, Oldřich. Proměny sociálních služeb a sociální práce. *Accendo: Vědecko-výzkumný ústav* [online]. 2011 [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <http://accendo.cz/wp-content/uploads/chytil.pdf>

¹⁶⁴ Srov. tamtéž

O selhávání zdrojů primární sociability v moderní době se vyjadřují také Lucie a Martin Smutkovi, mluví o tzv. „erozi“ vztahů mezi lidmi – „erozi“ rodiny (ať už o rodině jako o společenské instituci či pokud jde jen o samotný pojem rodina), přátelství a sousedství, čímž je myšlena postupná degradace funkcí, které tyto společenské instituce doposud zastávaly. V moderní době je pak snahou institucí tato poslání systémově substituovat (role rodiny je nahrazena službami pro rodiny), podobně jako zmiňuje Chytil, anebo tyto funkce zcela mizí, aniž by byly nějak nahrazeny.¹⁶⁵

Individualizace je jedním z prvků ovlivňujících proces přecházení od primárních institucí k sekundárním. Jak líčí Smutkovi, s rostoucí individualizací, charakteristickým rysem moderní doby, který lze popsat jako atomizaci společnosti, jsou zabezpečovací mechanismy spočívající ve vzájemné pomoci téměř vymýceny. Na každého zvláště pak připadají specifická rizika a otázky týkající se zabezpečení jeho vlastní existence (individuální pojišťování se, spoření na případné, očekávatelné životní události – důchodová politika atd.). Na individualizaci se však můžeme podívat ale i z jiného úhlu pohledu a vnímat ji jako kladnou záležitost. Smutkovi uvádějí za příklad oblast vzdělávání, konkrétněji přístup pedagogů k žákům, kdy se zohledňují přednosti a slabosti, individuální talenty a hendikepy dětí. Tento jev můžeme chápat jako odstranění okov, které byly s tradičními institucemi spjaty. Důsledkem toho můžeme žít svobodněji a vybírat si sami cestu, po níž půjdeme. Současně s tím ale dochází k zániku institucí primární sociability (rodin, přátelství, sousedství) a také schopnosti adaptovat se na společenský život postavený na sdružování se.¹⁶⁶

Modifikace vztahů se dnes projevuje v sousedství jako „trpěná záležitost, nikoliv síť vztahů a zdroj, který se dá využít jako prevence rizik a umožňuje plnit zabezpečovací funkci. Neexistuje běžně výměna služeb mezi sousedy (jako model jednání, avšak samozřejmě výjimky stále existují). Panelový dům našich městských sídlišť, jeho obyvatelstvo, by měla být moderní podoba primární sociability, ale nemá nic z jejich rysů. Podobně dochází k erozi přátelství a nahrává tomu virtualizace vztahů na kyber-sociálních sítích. Lidé mají tisíc

---

¹⁶⁵ Srov. SMUTKOVÁ, Lucie a Martin SMUTEK. Individualizace a racionalizace moderní společnosti jako faktor eroze zabezpečovací funkce rodiny. *Prohuman: Vedecko-odborný interdisciplinárný recenzovaný časopis, zameraný na oblasť spoločenských, sociálnych a humanitných vied* [online]. 2015 [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.prohuman.sk/socialna-praca/individualizace-a-racionalizace-moderni-spolecnosti-jako-faktor-eroze-zabezpecovac-funkce-rodiny>

¹⁶⁶ Srov. tamtéž

*přátel, ale jen virtuálně, a to jim nenahrazuje reálné vztahy, které umožňují poskytnutí vzájemných služeb v případě vystavení obtížným životním situacím.*¹⁶⁷

Nejcitlivějším zásahem je potom již zmiňovaná „eroze“ rodiny. S nástupem doby industriální došlo ke změnám rodiny z hlediska podoby jejího běžného soužití. Zatímco dříve se sdílelo stejné obydlí v rámci širší rodiny (kdy společně bydleli jak rodiče a jejich děti, tak i prarodiče, strýcové, bratřenci, sestřenice atd.), tak pro dobu moderní i post-moderní se stává typickým modelem rodina nukleární (tj. rodina tvořená pouze rodičem/rodiči a dítětem/děťmi).¹⁶⁸

Také se mění přístup k rození dětí. V 60. letech 20. století se rozšiřuje užívání antikoncepce a narození dítěte už není bráno jako požehnání, jako další zabezpečovací prvek do budoucna, nýbrž jako záležitost ekonomicky propočítávaná, u níž se neustále přemýšlí nad tím, do jaké míry mě to (coby individualizovanou jednotku dnešní společnosti) omezí. Postavení dítěte se s příchodem moderní společnosti bezesporu pozměnilo. Díky individualizaci, depersonalizaci (a dalším doprovodným jevům této éry) jsou na děti kladeny větší nároky z hlediska rozhodování, vyžaduje se jejich samostatné jednání, mají být těmi, kdo převezme zodpovědnost za to, jakým způsobem se jejich životy budou dále ubírat (Smutkovi uvádějí za příklad rozhodování při rozvodu rodičů).¹⁶⁹

Giddens už v knize *Unikající svět*, vydané v roce 2000, upozorňuje na neustále se zvyšující počet dětí narozených nesezdaným párům. Rodina již dále nefunguje ze své ekonomické podstaty jako tomu bylo v předmoderní společnosti, dle slov autora je dnes založena na romantické lásce. Po světě sice existují lidé, kteří prakticky fungují po vzoru tradičních rodin, ale například díky přistěhovalectví a uprchlictví se transformují vlivem individualizované společnosti na model rodin moderních a postmoderních. Giddens označuje tyto rodiny posledních desetiletí za „skořápkové instituce“.¹⁷⁰ Tím myslí, že pojem *rodina* byl po celou dobu zachován (jakožto schránka, skořápka), ale obsah tohoto slova se značně pozměnil. Jaký je tedy vlastně potenciál toho, že tu v budoucnu vůbec nějaké

---

¹⁶⁷ Cit. SMUTKOVÁ, Lucie a Martin SMUTEK. Individualizace a racionalizace moderní společnosti jako faktor eroze zabezpečovací funkce rodiny. *Prohuman: Vedecko-odborný interdisciplinárný recenzovaný časopis, zameraný na oblasť spoločenských, sociálnych a humanitných vied* [online]. 2015 [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.prohuman.sk/socialna-praca/individualizace-a-racionalizace-moderni-spolecnosti-jako-faktor-eroze-zabezpecovac-funkce-rodiny>

¹⁶⁸ Srov. tamtéž

¹⁶⁹ Srov. tamtéž

¹⁷⁰ Srov. GIDDENS, Anthony. *Unikající svět: jak globalizace mění náš život*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. Post (Sociologické nakladatelství), s. 76-77

instituce primární sociability zůstanou? Kolik jich tu ještě zbývá? A chce je vůbec naše společnost?¹⁷¹ Objevuje se mnoho otázek a málo odpovědí.

3.2 Rodina jakožto instituce primární sociability

Rodina je hlavním představitelem instituce primární sociability. Její role je dle Oldřicha Matouška ojedinělá a nezastupitelná. Funguje jako základní buňka státu, kde se úspěšně rozvíjejí děti i dospělí. Neexistuje žádná plnohodnotná alternativa toho, co představuje rodinné prostředí, jehož důležitost je pak nejvíce zjevná v prvních letech života dítěte. Některé společnosti se o vytvoření náhradního výchovného prostředí pokusily (např. jesle s denní docházkou, dětská oddělení izraelských kibuců), ale posléze uznali, jak unikátní a nenahraditelné je poslání „opravdové“ rodiny.¹⁷²

„Dítě nemůže získat základní pocit jistoty bez jistoty v blízkých lidech. Dítě si nemůže osvojit žádoucí dovednosti, postoje a hodnotovou orientaci, aniž by nebylo vystaveno trvalému působení angažovaných dospělých pečovateli. Je velmi obtížné, aby se děvče stalo ženou, nemá-li denně na očích dospělou ženu, a totéž platí pro chlapce. I pro dospělé je rodina těžko postradatelnou institucí. Mít stálého partnera a mít děti jsou hodnoty ceněné všemi společnostmi.“¹⁷³

Jak jsme zjistili v předchozím textu (viz kap. 3.2), rodina je dynamickou substancí a neustále dochází k jejím proměnám. To, co bylo míněno dříve jako tradiční rodina, už není aktuální, ale navzdory tomu si rodina ponechala nějaké základní znaky, jimiž se definuje i v dnešní době:

- rodina je uznávanou formou trvalého soužití,
- rodina sdílí stejné obydlí,
- rodinu tvoří členi, jenž jsou spojeni krví, manželstvím, popř. adopcí

---

¹⁷¹ Srov. SMUTKOVÁ, Lucie a Martin SMUTEK. Individualizace a racionalizace moderní společnosti jako faktor eroze zabezpečovací funkce rodiny. *Prohuman: Vedecko-odborný interdisciplinární recenzovaný časopis, zaměřený na oblast společenských, sociálních a humanitních věd* [online]. 2015 [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.prohuman.sk/socialna-praca/individualizace-a-racionalizace-moderni-spolecnosti-jako-faktor-eroze-zabezpecovac-funkce-rodiny>

¹⁷² Srov. MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s. 181-184

¹⁷³ Cit. tamtéž, s. 183

- každý v rodině zaujímá svou (společensky uznávanou) roli a všichni tito členové spolu vzájemně spolupracují.¹⁷⁴

Rodina plní mimo jiné mnoho důležitých funkcí, které obecně řadíme do čtyř skupin:¹⁷⁵

1. Funkce výchovná
2. Funkce ekonomická
3. Funkce biologická
4. Funkce emoční

Chápejme to tak, že rodina je jednak prostředím, v němž dochází k výchově dětí, dále je poskytovatelem určitého materiálního zázemí pro všechny členy rodiny. Také se jeví jako místo, kde má docházet k emoční podpoře, sociální ochraně svých členů. Biologickou funkcí je pak míněna schopnost plození potomků. Jednotlivé funkce rodiny se mezi sebou prolínají, a tak je nechápejme jako izolované kategorie.¹⁷⁶

---

¹⁷⁴ Srov. CHLAD, Miloš. Sociologie výchovy: Distanční studijní text pro studenty bakalářského studia Univerzity J. A. Komenského Praha. *Elearning UJAK* [online]. [cit. 2018-03-27]. Dostupné z: <http://2012.elearning.ujak.cz/course/view.php?id=16>

¹⁷⁵ Srov. tamtéž

¹⁷⁶ Srov. tamtéž

3 KOMPETENCE SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA

Už víme, co jsou to ekologické komunity, jak došlo k jejich vzniku a co je to sociabilita (užší propojení mezi sociabilitou a ekologickou komunitou nalezneme v poslední kapitole této práce). Zajímá nás také, jaké jsou základní kompetence sociálního pracovníka (tj. instituce sekundární sociability), abychom je pak mohli v závěrečné kapitole porovnat s kompetencemi komunity a zodpovědět si tak výzkumnou otázku. Pojdme si tedy ty nejzákladnější kompetence sociálních pracovníků představit.

4.1 Kompetence soc. pracovníka dle Zastrowa a Havrdové

Pojem *kompetence* pochází z latinského *competere*, což v překladu znamená *příslušet, být příslušný*.¹⁷⁷ Z pohledu sociální práce lze výraz chápat jako *získané znalosti, dovednosti a hodnoty*, jež jsou k této profesi potřebné.¹⁷⁸ A co konkrétně mezi ně odborně způsobilé osobnosti pohybující se v této oblasti řadí?

Jako příklad můžeme uvést Charlese H. Zastrowa, který pod americkou Radou pro vzdělávání v sociální práci představuje kompetence sociálního pracovníka ve čtrnácti základních bodech:

1. *Uplatňovat dovednost kritického myšlení v pracovním kontextu, včetně dovednosti uplatňovat teorie v praxi.*
2. *Pracovat v souladu s etickými principy sociální práce a s ohledem na pozitivní význam odlišnosti.*
3. *Být schopen profesionálně využívat vlastní osobnost.*
4. *Rozumět rozličným formám a způsobům utlačování, znát strategie, jimiž se dá dosahovat sociální a ekonomické spravedlnosti.*
5. *Rozumět historii sociální práce, znát její současnou podobu a významná témata.*
6. *Uplatňovat své znalosti při práci s cílovými skupinami na všech úrovních.*
7. *Uplatňovat své znalosti při práci se specifickými problémy.*

---

¹⁷⁷ Srov. REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. Voznice: Leda, 2001, s. 289

¹⁷⁸ Srov. GARTHWAIT, Cindy. *Dictionary of Social Work* [online]. The University of Montana, 2012 [cit. 2018-03-22]. Dostupné z: http://health.umt.edu/socialwork/Master%20of%20Social%20Work/Curriculum/SocialWorkDictionary_booklet_updated_2012_Oct23.pdf, s. 13

8. *Kriticky analyzovat a uplatňovat znalost biopsychosociálních činitelů, které ovlivňují vývoj jedince. Rozumět interakci mezi jednotlivcem a sociálními systémy různých úrovní.*
9. *Analyzovat vliv sociální politiky na život klientů, sociálních pracovníků i organizací poskytujících sociální služby. Prokázat schopnost ovlivňovat zásady sociální politiky.*
10. *Hodnotit výsledky relevantního výzkumu a uplatňovat je v praxi. Umět navrhnout výzkumnou studii, analyzovat její výsledky a umět je sdělit jiným.*
11. *Umět zhodnotit empiricky vlastní činnost a činnost jiných relevantních subjektů.*
12. *Dokázat komunikovat s různými typy klientů, kolegů a s veřejností.*
13. *Umět poskytovat supervizi a konzultace v oblasti vlastní specializace.*
14. *Umět pracovat ve struktuře organizace a v systému poskytování sociálních služeb a dokázat prosazovat nutné organizační změny.¹⁷⁹*

Soustava základních kompetencí byla formulována také Zuzanou Havrdovou, její dělení je poněkud obecnější, než můžeme vidět u Ch. Zastrowa. Podle Havrdové by mezi nezbytné kompetence, jimiž by měl sociální pracovník disponovat, patří schopnosti a dovednosti:

- 1) *rozdíjet účinnou komunikaci*
- 2) *orientovat se a plánovat postup*
- 3) *podporovat klienta a pomáhat mu k soběstačnosti*
- 4) *zasahovat a poskytovat služby*
- 5) *přispívat k organizaci práce*
- 6) *odborně růst.¹⁸⁰*

Jak jest popsáno v Matouškově knize „Metody řízení sociální práce“ - jednotlivé kompetence jsou více specifikovány tzv. kritérii kompetence, ty jsou objektivně zjištělné a podmiňující pro naplnění pracovníkovy role. Sloužit mohou také jako prvky pro formulování „dobré praxe“.¹⁸¹

---

¹⁷⁹ cit. ZASTROW, Ch. in MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s. 15-16

¹⁸⁰ Srov. HAVRDOVÁ, Zuzana. *Kompetence v praxi sociální práce: metodická příručka pro učitele a supervizory v sociální práci*. Praha: Osmium, 1999

¹⁸¹ Srov. MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s. 16

4.2 Kritéria kompetencí sociální práce

Tato podkapitola by měla vystihnout základní kritéria kompetencí na základě vymezení Zuzany Havrdové, jež jsou popsány v knize „Kompetence v praxi sociální práce: metodická příručka pro učitele a supervizory v sociální práci“. Z těchto informací pak vychází i poslední – výzkumná kapitola této práce.

▪ **Rozvíjet účinnou komunikaci**

Navázat kontakt (vytvořit atmosféru důvěry, dbát přiměřené neverbální komunikace), přizpůsobit komunikaci věku, individuálně podmínkám, rozeznávat shodná a odlišná hlediska, hodnoty a cíle a respektovat je, poskytovat přiměřený prostor pro vyjasnění a vyjádření názorů a cílů klientů, usnadňovat komunikaci mezi klienty, organizacemi a širším společenstvím, motivovat pro překonávání překážek v dosahování vlastních hodnot a cílů klientů, udržovat pracovní vztah s klientem a jeho okolím v procesu změny a získávat a poskytovat přiměřenou zpětnou vazbu.¹⁸²

▪ **Orientovat se a plánovat postup**

Orientovat se v potřebách a možnostech klientů a jejich rodin ve vazbě na okolí, orientovat se v legislativních, společenských a organizačních podmínkách a možnostech působících v dané situaci, sbírat a zpracovávat informace z různých zdrojů, zvažovat spolu s klienty a jejich okolím různé možnosti působení a změny, rozeznávat rizikové faktory a stanovit meze, vést přiměřenou dokumentaci, pomáhat objasňovat cíle, zdroje a možné překážky a navrhnout možná řešení, vést klienta k porozumění důsledků různých rozhodnutí, dohodnout plán a rozdělení úkolů k dosažení změny.¹⁸³

▪ **Podporovat klienta a pomáhat mu k soběstačnosti**

Umět poskytnout emoční podporu, pomáhat lidem rozeznávat a vyjadřovat jejich přednosti, schopnosti a silné stránky, umět objasnit lidem jejich práva a způsoby jejich uplatnění, pomáhat účasti klientů na rozhodování, přejímání odpovědnosti a uplatnění práv, podporovat získání a rozšíření informací, dovedností a schopností, které posilují soběstačnost, přímo vystupovat v zájmu klientů, obhajovat a vysvětlovat jejich oprávněné zájmy, zvažovat právo lidí přebírat na sebe riziko poškození, pomáhat lidem vyvíjet větší

---

¹⁸² Srov. HAVRDOVÁ, Zuzana. Kompetence v praxi sociální práce: metodická příručka pro učitele a supervizory v sociální práci. Praha: Osmium, 1999, s. 52-60

¹⁸³ Srov. tamtéž, s. 60-69

kontrolu nad chováním, které ohrožuje je nebo okolí, chápat a respektovat odlišnosti menšin a přispívat k odstraňování diskriminace a útlaku.¹⁸⁴

- **Zasahovat a poskytovat služby**

Znát možnosti a metody poskytování služeb a intervence, poskytovat pomoc a službu v souladu s dohodnutým postupem, pravidelně hodnotit měnící se situaci, pokroky a účinnost postupu spolu s klienty, organizovat a koordinovat poskytování pomoci a služeb z různých zdrojů, vytvářet příznivé okolnosti pro přijetí služby a adaptaci na ni, aktivně čelit chování, které vytváří riziko a ohrožuje klienta nebo okolí, aktivně se zapojovat do programů, které snižují riziko, zlepšují sociální podmínky a rozšiřují možnosti důstojného života lidí, pomáhat zvládat konflikt, napětí a stres uživatelům služeb a jejich okolí a zlepšovat jejich spolupráci, připravit vhodné podmínky pro zdařilé odpoutání při ukončení služby.¹⁸⁵

- **Přispívat k organizaci práce**

Rozumět struktuře organizace, jejím cílům, reflektovat pravidla a režim, jednat v souladu s právy klientů, pravidly organizace a etikou sociální práce a přispívat k dobré pověsti pracoviště na základě solidních výsledků, účinně komunikovat a spolupracovat s kolegy a jinými pracovníky, umět charakterizovat tým, identifikovat vlastní místo v něm a reflektovat vlastní přínos pro práci v týmu, podílet se na kritickém hodnocení práce organizace, přispívat ke zlepšení její kultury a přiměřenosti poskytování služeb potřebám a právům různých klientů, znát dostupné zdroje organizace, vytvářet podmínky pro získání zpětné vazby o chodu organizace a o vlastní práci od klientů a kolegů a navrhnout konstruktivní změny.¹⁸⁶

- **Odborně růst**

Sledovat vývoj zákonodárství v sociální oblasti a doplňovat své znalosti a dovednosti v sociální práci, využívat kontaktů a výměny zkušeností na seminářích a vzdělávacích akcích k získání a prohloubení informací ke svému oboru, ve spolupráci s druhými kriticky hodnotit vlastní rozvoj a dále se učit, reflektovat osobní stresy, jejich příčiny a projevy a emočně se vyladovat, identifikovat u sebe i u druhých předsudky a stereotypy, které negativně působí na práci s klienty a pomáhat je překonávat, umět si zorganizovat práci a dosáhnout vytčeného cíle ve stanoveném čase, sdílet s kolegy profesionální nejistoty,

---

¹⁸⁴ Srov. HAVRDOVÁ, Zuzana. Kompetence v praxi sociální práce: metodická příručka pro učitele a supervizory v sociální práci. Praha: Osmium, 1999, s. 69-78

¹⁸⁵ Srov. tamtéž, s. 79-87

¹⁸⁶ Srov. tamtéž, s. 87-97

rozeznávat teoretické souvislosti včetně mnohostrannosti možných řešení a vyvažovat práva, potřeby a možnosti, rozeznávat, kdo a v jakém čase musí rozhodnout, identifikovat rizika spojená s alternativami a přijímat zodpovědnost za vlastní rozhodnutí, tvořivě využívat příležitostí k dosažení pozitivních změn a hledat nová řešení, vytvářet a udržovat pracovní vztahy s jednotlivci, organizacemi, odborníky a dobrovolníky, respektovat jejich odlišné pohledy a pracovat s nimi.¹⁸⁷

---

¹⁸⁷ Srov. HAVRDOVÁ, Zuzana. Kompetence v praxi sociální práce: metodická příručka pro učitele a supervizory v sociální práci. Praha: Osmium, 1999, s. 97-110

4 VÝZKUM VE VYBRANÉ KOMUNITĚ

Období moderny je provázáno světovými válkami, dalšími nepokoji a lidskými zásahy, jejichž následkem je značné zdevastovaná příroda a globální ekologické problémy. Neochota vlád zaobírat se environmentálními problémy přivádí jednotlivce k řadě protestů a ekologickým hnutím bojujícím za ohleduplnější přístup k přírodě a šetrnější užívání jejich zdrojů. Někteří „zelení“ aktivisté se politicky angažují a zakládají ekologické politické strany. Na jejich popud se daří uskutečnit několik světových konferencí, které se životnímu prostředí věnují (viz kap. 1). Kromě toho všeho se zakládají (nepoliticky zainteresované) ekologické komunity, jež se většinou prezentují odchodem do ústraní, kde fungují soběstačně a v souladu s přírodou (viz kap. 2). S životem v eko-komunitě jsou spjaty také otázky společného soužití jedinců, schopnosti utvářet mezi sebou vztahy, pomáhat si, být družný, spolupracující a přizpůsobivý, což souhrnně nazýváme sociabilitou (viz kap. 3). Sociabilita ovlivňuje celkovou podobu fungování ve společnosti a v souvislosti s ekologickou komunitou se jí věnujeme v této kapitole.

5.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky

Stanoveným výzkumným cílem této práce je zjistit, zda ekologická komunita může pomoci s řešením sociálních problémů jejích členů a zda rozvíjí jejich schopnost sociability. Přesněji řečeno, pokládáme si otázky, *jestli funguje ekologická komunita jako instituce primární sociability a jestli se shodují kompetence sociálního pracovníka spolu s kompetencemi ekologické komunity.*

Pro zodpovězení tohoto cíle jsem se rozhodla uskutečnit výzkum v české ekologické komunitě Sklenářka (viz kap. 2.5). Strávila jsem zde víkend 19.-21. ledna 2018 a učinila kvalitativní výzkum formou narativního rozhovoru se třemi řadovými členy komunity.

„Kvalitativní výzkum dělají badatelé v sociálních a psychologických vědách, stejně jako praktičtí pracovníci v oborech, které se zabývají lidským chováním, fungováním. Tento styl výzkumu se používá při zkoumání organizací, skupin, jednotlivých osob. Tyto výzkumy mohou provádět výzkumné týmy, páry i samostatní badatelé.“¹⁸⁸

---

¹⁸⁸ STRAUSS, Anselm L. a Juliet CORBIN. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce, 1999. SCAN. ISBN 80-85834-60-X, s. 12

Jména dotazovaných jsou (po naší společné domluvě) ponechána v anonymitě, označuji je proto jako Respondent 1, Respondent 2 a Respondent 3. Vzhledem k respondenty odmítnutému pořizování audio nahrávek je transkripce rozhovorů utvořena tedy pouze na základě písemných poznámek vzniklých během rozhovoru. Přepisy těchto dialogů jsou uvedeny v Příloze I, II a III.

5.2 Vyhodnocení odpovědí

Dotazovaným byly pokládány otevřené otázky, aby dostali více prostoru pro své odpovědi. Pomocí nich jsme zjišťovali, jaký důvod stojí za jejich příchodem do eko-komunity, snažili se porozumět sociálnímu prostředí, ze kterého pochází, a pochopit problémy, se kterými se před příchodem do komunity potýkali. Zajímali jsme se o vazby s jejich okolím, ale také o pravidla komunity. Přijetí člena komunitou považujeme za podmínku úspěšného rozvoje sociability, proto jsme se tázali jednotlivých respondentů mimo jiné i na zkušenosti s jejich vstupem do společenství. Poslední otázky směřovaly ke změnám, které mu pobyt v komunitě přinesl a které by dotyčný v komunitě ještě rád uskutečnil či pocítil.

Rozmanitost odpovědí na tyto otázky mě přivedla k tomu, aby jejich následné vyhodnocení bylo uspořádáno do okruhů, a to konkrétně do pěti. Každý z okruhů shrnuje tematicky podobné odpovědi respondentů. První tři okruhy (*Rozhodnutí stát se členem komunity, Původní sociální prostředí, Problémy sociálního či zdravotního charakteru před příchodem do komunity*) směřují zejména k problematice sociability. Dostáváme od respondentů důležitá vyjádření, na jejichž základě zjišťujeme, zda komunita vůbec mohla řešit nějaký problém jejího člena (ověřujeme, zda funguje eko-komunita jako zdroj pomoci, jako instituce sociability). Čtvrtý okruh (*Přijetí a pravidla v komunitě*) a pátý okruh (*Kompetence komunity a komunitního života*) shrnují odpovědi, z nichž pak vyvozujeme, jak komunita k jejím členům přistupuje a dozvídáme se více o kompetencích ekologické komunity. Data důležitá pro zodpovězení obou výzkumných otázek se však prolínají všemi okruhy.

Připomínáme, že chceme zjistit, zda funguje eko-komunita jako instituce primární sociability. Tuto instituce je prezentována hlavně rodinami, zaměřujeme se tedy, zda se shodují funkce komunity s funkcemi rodiny (funkce výchovná, ekonomická, biologická, emoční – viz kap. 3.3). Mimo to výzkumem sledujeme, zda se shodují kompetence eko-

komunity s kompetencemi sociálního pracovníka (viz kap. 4), tj. s institucí sekundární sociability.

Všichni členové komunity, se kterými jsem rozhovor učinila, byli velmi přátelští a obratem přišli s nabídkou o tykání. Navodilo to kamarádskou a uvolněnou atmosféru, takže se jak dotazovaní, tak i já coby tazatel, cítili pohodlně. Bylo zjevné, že jsou otevření lidem i mimo komunitu, což se mi vstřícným přijetím ohledně mé návštěvy a pak i samotnými rozhovory s nimi potvrdilo.

1. Okruh: Rozhodnutí stát se členem komunity

Někteří z nás jsou v důsledku konzumnosti společnosti znaveni a pociťují jistý vztah a zodpovědnost k Matce Zemi. Tyto faktory je činí nespokojenými, vnímají určitá omezení a někdy to stojí za uskutečněním nějaké životní změny-třeba za odchodem do ekologicky orientované komunity. Takovým případem je Sklenářka u Kostelce nad Ohří.

Motivem příchodu do eko-komunity Sklenářka se všichni z dotazovaných ve svých odpovědích shodují: je to silné pouto k přírodě, které by chtěli nadále rozvíjet a umocňovat. V případě prvního rozhovoru (Respondentky 1) stojí však za hlavním důvodem odchodu na Sklenářku potkání partnera na jednom z kurzů, jenž komunita nabízela. On již v komunitě žil trvale. U druhého a třetího dotazovaného (Respondent 2, 3) bylo důvodem příchodu do komunity dlouhodobé hledání místa, které by splňovalo jejich požadavky – Respondent 2: „*Hledal jsem místo v přírodě, v souladu s přírodou, v komunitě lidí*“¹⁸⁹, Respondent 3: „*Hledal jsem společenský, ekologicky založený život*“¹⁹⁰. Místo je okamžitě upoutalo svým geniem loci a rozhodli se zde usadit.

2. Okruh: Původní sociální prostředí

V případě otázky o původním sociálním prostředí se respondenti ve svých odpovědích, nepřekvapivě, lišili. (Přeci co člověk, to jiný příběh). Všichni dotazovaní pochází z vícečlenné rodiny a k životu v eko-komunitě dospěli až v průběhu let, ať už díky prostředí, ve kterém se pohybovali, či díky situacím, které zažili.

Vzhledem k alternativní formě žití, která není v naší společnosti úplně běžná a jež je založená na odlišné, ne zcela všední filosofii, může být pro rodiny (a okolí obecně) těžko přijatelné, když se jeho blízký, do prostředí jako je eko-komunita, trvale odstěhuje. To je

---

¹⁸⁹ Rozhovor s Respondentem 2, Příloha II

¹⁹⁰ Rozhovor s Respondentem 3, Příloha III

příklad druhého respondenta: „*Má rodina si myslí, že jsem blázen, jsem s nimi v kontaktu poměrně málo, asi jen 1x za měsíc.*“¹⁹¹ U zbylých dotazovaných zůstaly vztahy se svými rodinami a přáteli v podstatě nepoznamenány. Důvodem toho je např. fakt, že před odchodem do komunity byli obklopeni pouze lidmi, kteří respektovali jejich názory a postoje. „*Moji přátelé mě znají, nejsem charakterově jiný, než co jsem byl předtím, ačkoliv jsem jiný, než jaká je většina společnosti. Vždycky jsem věděl, že potřebuji něco jiného.*“¹⁹²

3. Okruh: Problémy sociálního či zdravotního charakteru před příchodem do komunity

Dva respondenti ze tří mi na tuto otázku odpověděli, že se s žádnými problémy nesetkali. Zajímavá byla informace Respondenta 1, který uvedl, že dříve do komunity přicházeli lidé, aby si tu své problémy sociálního charakteru řešili, ale že dnes už jsou tady spíše vytříbenou skupinou, která si tu nic „léčit“ nemusí.

Velmi zajímavý byl pak rozhovor s Respondentem 3, který hovořil o tom, jak byl na základní škole šikanován, poněvadž trpěl Tourettovým syndromem. Rodiče se rozvedli a jeho bratr prodělal transsexuální proměnu. Důsledkem toho se, jak respondent přiznal, uzavřel sám do sebe a víceméně se začal čím dál tím více izolovat od ostatních. Všechny tyto aspekty ho přiměly k meditování, díky čemuž se naučil pracovat s projevy svého syndromu. Dovedlo ho to také k uvědomění si, že to je cesta, kterou by chtěl jít. Jeho předchozí životní zkušenosti se staly podnětem k tomu, aby hledal útočiště podobné tomu, kterým je eko-komunita. „*To, kde jsem mentálně dnes, je vlastně i důvodem mého příchodu sem.*“¹⁹³

4. Okruh: Přijetí a pravidla v komunitě

Jeden z dotazů směřoval k přijetí respondentů v komunitě a k pravidlům, kterými se komunita řídí (pokud tedy). Shody o kladném přivítání a v podstatě o okamžitém pocitu přijetí se dostalo ve výpovědi všech dotazovaných. Již od první chvíle se tu cítili dobře a ostatní členy popisují jako velmi otevřené, příjemné, srdečné.

Komunita, respondenty tedy raději označována jako společenství, ctí určitá pravidla, jak ukázal výzkum. Každé pondělí se koná tzv. council, kde se setkávají všichni členové a debatují nad společnými aktivitami, fungováním, chodem společenství. Na tato setkání byli

---

¹⁹¹ Rozhovor s Respondentem 2, Příloha II

¹⁹² Rozhovor s Respondentem 3, Příloha III

¹⁹³ Tamtéž

všichni z respondentů při svém nástupu do komunity pozváni, což jim dle jejich výpovědí navodilo pocit „býti přijat“. Nový člen bývá na tento mnohahodinový council pozván, aby se představil ostatním a prezentoval svůj záměr. Dalším začleňovacím prvkem je, že zprvu stráví adept o členství v komunitě pouze víkend, poté přijíždí na *zkušební týden a zkušební měsíc*. „*Na komunitním councilu, který se koná pravidelně každé pondělí, jsem ostatním popsal své záměry – že bych chtěl žít soběstačně a že je mým snem eko-familiárně bydlet ve vlastní chatce. Zjistil jsem, že mé vize jsou totožné s vizemi ostatních členů a cítil jsem se tu být na svém místě.*“¹⁹⁴

Dalším z pravidel je, že každému ze společenství je přidělena určitá funkce (pěstování zeleniny, péče o ovce...) a minimálně 2 hodiny týdně musí odpracovat pro blaho komunity. Ve společných prostorách není povoleno kouřit, používat drogy a konzumovat alkohol. Funguje zde také společná kasička, která střežá peníze z nájmu, které členové každý měsíc platí.¹⁹⁵ Tyto peníze bývají pak investovány ve prospěch celé komunity.

Nepsaným pravidlem, ale přesto podmiňujícím, aby byl dotyčný na Sklenářce vítán, je, že se musí samozřejmě shodovat jeho filosofie s filosofií komunity. Dle prvního respondenta by měl být člen komunity také schopen spolupracovat, být otevřený a samostatný.¹⁹⁶

5. Okruh: Kompetence komunity a komunitního života

Komunita vede k větší soběstačnosti a schopnosti uskromnit se, jak vyplývá z rozhovoru s Respondentem 1. Osobní zkušeností dotazovaných je také pocit většího naplnění a lepšího zdraví. Respondent 3 dokonce hovoří o psychoterapeutických účincích pobytu v komunitě. Na druhou stranu první respondent uvádí, že život v komunitě není jednoduchý. Vzpomíná např. na období porodu, kdy se mu od ostatních členů nedostávalo spontánně projevované podpory, kterou v tu chvíli potřeboval. „*Není to pro mě v komunitě jednoduché – mámu mám v Praze, nacházím se daleko od lidí -> co mi tedy chybí? Mám přeci vše, co jsem chtěla.*“¹⁹⁷ Za nejtěžší věc v komunitě pociťuje to, když si musí o pomoc říct, když pomoc nepřichází sama od sebe. „*V rodině ty problémy vidí člověk přirozeně, tady*

---

¹⁹⁴ Rozhovor s Respondentem 3, Příloha III

¹⁹⁵ Dotyční žijí v několika bytech tvořící jen komplex. V současné době je zde bydlení uzpůsobeno jen pro asi 18 osob. Tento počet byl v době výzkumu naplněn a je jen otázkou měsíců/let, kdy se v rámci komunity vystaví, popř. přestaví, nové prostory, aby se komunita početně mohla rozrůstat.

¹⁹⁶ Rozhovor s Respondentem 1, Příloha I

¹⁹⁷ Tamtéž

se tomu teprve učí. Myslím si, že dřív to tak bylo normální. Ale věřím v to, že všechno se tu dá vytvořit.“¹⁹⁸

Na Sklenářce se ztotožňují s komunitním pojetím Scotta Pecka.¹⁹⁹ Učí se tedy vzájemné sounáležitosti, souladu, naslouchat si, společně „rezonovat“. Organizují společná vaření, semináře, cvičení jógy, vzájemně se navštěvují (po předchozí domluvě). Dá se říci, že každý v této komunitě má možnost jak osobního prostoru, tak i možnost trávit čas s ostatními (skrze přednášky a akce na Sklenářce i s veřejností), aby ukojil své sociální potřeby.

Za zmíněných považuji některé **osobní poznatky**, které jsem si z víkendového pobytu v komunitě odnesla. Připisuji je na závěr této podkapitoly, poněvadž se jedná o mé dojmy, které mohly jistým způsobem průběh rozhovorů ovlivnit, ale je třeba brát je s rezervou, jedná se o subjektivní pohledy.

Osobní poznatky: *Komunitu tvoří velmi inteligentní lidé, kteří během svého života hodně cestovali, zajímali se o jiné kultury, netradiční náboženství, mystiku, skrze což poznávali sami sebe. Začali získávat nadhled a kontrolu nad sebou samými a uvědomili si, že lidské štěstí nespočívá v materiálním bohatství, ale že závisí na láskyplném vztahu k sobě, přijetí sebe sama, vztahu k druhým a vztahu k přírodě. Orientují se na lidské hodnoty a snaží se vymanout z pout současného světa. Hledají alternativní řešení pro vše (např. funguje zde domácí škola, upřednostňují homeopatika nad klasickou medicínou, domácí porody, někteří nemají postele a spí pouze na japonském futonu, užívají netradiční látky při svých rituálech jako třeba ayahuascu atd.), což nevnímám vždy zcela kladně. Dalším poznatkem je, že někteří z nich nepracují, znamená to, že nemají ani mnoho peněz a jsou odkázáni na sociální dávky. Sice je cílem komunity stát se nezávislou na penězích, tomu se ale teprve učí. Vnímám, že fungování bez peněz ještě není schopna a že i díky tomu nemůžeme hovořit o její úplné soběstačnosti. Eko-komunitu považuji nadále za lehce kontroverzní téma. Přiznávám, že pobyt v komunitě pro mě byl ale značně obohacující a v některých prvcích i inspirativní.*

---

¹⁹⁸ Rozhovor s Respondentem 1, Příloha I

¹⁹⁹ Srov. Sklenářka: *Společenství obyvatel Sklenářky* [online]. [cit. 2018-03-12]. Dostupné z: http://www.sklenarka.cz/?page_id=2887

5.3 Vyhodnocení výzkumných dat

Komunita vystupuje jako entita založená na kolektivním fungování, kdy jde především o blaho celku, nikoliv o blaho jednotlivce. Svou otevřeností dokazuje kongruenci, tedy schopnost přijetí, což můžeme chápat jako nutný předpoklad pro rozvoj sociability jedince.

Ekologická komunita je prostředím, které učí lidským hodnotám, solidaritě, soběstačnosti, samostatnosti, spolupráci, odklonu od konzumu, utváření vztahů mezi lidmi a také mezi lidmi a přírodou. Srovnáme-li funkce rodiny (jakožto jednoznačnou instituci primární sociability – viz kap. 4) spolu s tím, co bylo výzkumem ověřováno, zjistíme, že komunita *funkci výchovnou* plní. Pěstování plodin a chování zvířat buduje jisté kompetence a je i edukační povahy. V průběhu celého roku se zde koná také řada vzdělávacích a rozvojových seminářů, workshopů, akcí, probíhá zde i domácí škola, což přítomnost výchovné funkce jen dále potvrzuje.

Vzhledem k charakteru některých těchto událostí (jako jsou pobyty ve tmě, šamanské rituály atd., viz webové stránky www.sklenarka.cz) a k faktu, že se jedná o soužití lidí, které přirozeně provází i prožívání radostných a neradostných chvil, lze hovořit i o přítomnosti *funkce emoční*.

Uvnitř komunity je nastaven systém společné kasičky, z níž se pak financují věci týkající se všech členů komunity, což dokládá *funkci ekonomickou*.

Funkci biologickou jde s eko-komunitou jen těžko srovnávat. Komunita sama o sobě není těleso biologického charakteru, je to „pouze“ soubor biologických těles, proto funkci biologickou, kterou disponuje rodina, nelze dokládat. Můžeme však říci, že rodiny v rámci komunity tuto funkci zastávají.

Zaměříme-li se na kompetence sociálního pracovníka formulované Zuzanou Havrdovou (srovnej kap. 4.2 a Příloha I, II, III) a porovnáme je s informacemi z uskutečněného výzkumu v komunitě, přijdeme na následující:

Rozvoj účinné komunikace: Všichni členové, i ti nově příchozí, jsou zváni na pravidelné pondělní „councily“, kde se projednává celkový chod komunity, řeší se plány do budoucna, reflektují se akce a události v komunitě již proběhlé. Funguje to jako diskuzní fórum, kde má každý prostor pro vyjádření se, naslechnutí názoru druhého. Účast na councilu je členům komunity povinná, tudíž se neděje, že by někdo ztratil o fungování komunity přehled. Společně se tak učí pomáhat získat větší kontrolu nad svým chováním. Cestou k účinné komunikaci je otevřenost jedinců, Respondent 1 (viz Příloha I) upozorňuje na

důležitost být schopen říct si o pomoc, protože někdy nebývá pomoc poskytována přirozeně, spontánně.

Orientování se a plánování postupu: I v tomto bodě hraje důležitou roli council. Řeší se potřeby a možnosti členů komunity, společně se projednávají případné změny, plánují se další kroky. Cílem komunity je pak „vytvoření ideálních podmínek pro ty, kteří hledají místo pro vědomý a svobodný život, cestu zdraví, sebepoznání a větší soběstačnosti. Chceme vytvářet a udržovat prostor pro klidné spočinutí, který bude sloužit všem, kteří ho potřebují.“²⁰⁰

Podporovat klienta a pomáhat mu k soběstačnosti: Eko-komunita definitivně vede jedince k soběstačnosti, je to jeden z hlavních principů ekologických komunit (viz kap. 2). Důkazem toho je pěstování vlastních plodin, chov zvířat, snaha o odpoutání se od konzumu atd.

Zasahovat a poskytovat služby: Eko-komunity nejsou místem se záměrně proškolenými členy v oblasti sociální práce, ale jelikož v komunitě probíhá řada ekologicky orientovaných vzdělávacích seminářů, ale také mnoho terapeutických, meditačních, jógových seancí (pod vedením odborníků), můžeme je vnímat jako poskytovatele sociálních služeb. Programy zlepšují sociální podmínky a rozšiřují i možnosti důstojného života lidí, pomáhají pracovat se stresem, napětím a se zvládnutím konfliktních situací.

Přispívat k organizaci práce: Rozdělení funkcí a min. 2 hodinová práce ve prospěch komunity dokazuje, že každý z členů přispívá svou rukou k dílu, aby se postupně naplňoval cíl. Spolupráci s jinými subjekty pak dokazuje široká nabídka přednášek, workshopů..., která je vedena odborně proškolenými lidmi v dané oblasti.

Odborně růst: Ani zde nelze opomenout vzdělávací akce, které jsou v komunitě nabízeny. Např. kurz přírodního vaření, festivaly soběstačnosti, výtvarná symposia práce s přírodním materiálem²⁰¹... rozvíjejí a odborně školí komunitu z pohledu ekologie. Kurzy tance, jógy, zpěvohraní, meditace atd. zase můžeme vnímat jako psychohygienická opatření. Skrze některé z těchto aktivit se jedinci učí kritickému hodnocení sebe samotného, reflektovat osobní stresy, sdílet nejistoty, otevřeně komunikovat, emočně se vyladřovat.

Dle výzkumu lze tvrdit, že komunita je prostředím, ve kterém se cítí bezpečně, ukotveně. Vzhledem k seskupení lidí podobné ideologie (žít v míru a v souladu s přírodou)

---

²⁰⁰ Cit. Sklenářka: Vize [online]. [cit. 2018-03-10]. Dostupné z: http://www.sklenarka.cz/?page_id=403

²⁰¹ Viz webové stránky: <http://www.sklenarka.cz/?p=1859>

a s touhou po společném rozvoji, se netvoří mnoho problematických situací, které je třeba řešit. Všichni jsou otevřené bytosti schopny se vzájemně přijímat i s jejich poruchami, chybami, nedostatky, což jim umožňuje být plně sami sebou. Snaží se o vytváření společenství, které bude fungovat jako nástroj primární sociability (resp. jako to, co můžeme pozorovat například u rodiny, a i proto byly v této podkapitole srovnávány funkce rodiny spolu s tím, co dělá eko-komunita).

Z výzkumného šetření a dat z něho vyplývajících lze odpověď na výzkumnou otázku: **„Funguje ekologická komunita jako instituce primární sociability?“**. Odpověď zní: Je zřejmé, že za určitých podmínek komunita zastává funkce instituce primární sociability, kterou za standardní situace plní především rodina. (Těmito podmínkami se rozumí absence patogenního prostředí, zdravé sociální vztahy a stimuly a zdravá hierarchizace prostředí.)

Obsah definice o komunitě v podání Scotta Pecka (viz kap. 2.1) můžeme chápat jako to, co je míněno nástroji primární sociability. Jelikož eko-komunita Sklenářka je Peckovým následovatelem, můžeme tak vyvodit i závěr, že eko-komunita je tím, kdo o postavení instituce primární sociability usiluje.

Po srovnání kompetencí sociálního pracovníka dle Havrdové a kompetencí, které plní eko-komunita, jak bylo dokázáno výzkumem (srovnej kap. 4.2 a kap. 5.1), si dovoluji zodpovědět také druhou výzkumnou otázku: **„Shodují se kompetence sociálního pracovníka spolu s kompetencemi ekologické komunity?“**. Odpověď je, že v převážné míře ano. Ačkoliv komunita není záměrně vyškoleným subjektem pro poskytování sociálních služeb, řada kompetencí je vytvořena přirozeně, na základě snah a fungování všech jejích členů, které vystupují jako celek – jako komunita, a do jisté míry jej lze tedy chápat jako poskytovatele sociální práce.

ZÁVĚR

V závěrečné práci jsme se zaměřili na sociabilní funkce ekologické komunity. Dočteme se o historickém pozadí období jejich vzniku, o moderně, politické a sociální atmosféře, která posílila zájem o environmentalismus. Jak se ukázalo, zájem o životní prostředí ale není novinkou 60. let 20. století, toto období je jen jeho vystupňovanou formou projevující se revolučními hnutími-vznikem aktivistických organizací, a právě vznikem ekologických komunit. Jedná se o hnutí těch, kteří mají snahu o to žít zodpovědně, v souladu s přírodou a odvracet nebo alespoň minimalizovat případné ekologické hrozby, kterým čelíme. V této práci je prezentováno několik českých i zahraničních organizací a eko-komunit, jež jsou k nalezení po celém světě.

Někteří jedinci se cítí v běžném světě frustrováni nebo natolik provinilí vůči Zemi, že jsou ochotni zcela přehodnotit své původní formy života, vzdát se materiálního blahobytu a pohodlí, které konzum přináší, odstěhují se na venkov, do hor, lesů, kde se v rámci společenství učí žít skromněji, tradičněji, vědoměji, ekologičtěji. Okolí na ně někdy hledí skrz prsty a nenalézá pochopení pro jejich rozhodnutí, což může mít za následek přetržení sociálních vazeb s přáteli, ale i rodinou. O to více je pak zajímavá otázka adaptability a sociability lidí, kteří v ekologických komunitách žijí. Každý jsme zoon-politikon (tvor společenský), ostatně jak tvrdil již Aristoteles. Jak družní, spolupracující, empatičtí a přizpůsobiví však jsme v takto specifickém prostředí?

Hlavním cílem této práce bylo zjistit, zda je ekologická komunita tím, kdo pomáhá s řešením sociálních problémů. Abychom si tuto skutečnost mohli ověřit, uskutečnila jsem výzkum v české ekologické komunitě Sklenářka. Výsledky výzkumu ukázaly, že v eko-komunitě se člověk může realizovat, nachází zde vnitřní klid, pocit bezpečí, stability. Otevřenost jejích členů, spolupráce, společná setkání a aktivity pomáhají nalézt sebe sama a sociálně se ukotvovat. Po porovnání funkcí rodiny (jakožto tradiční, přirozeně vybudované instituce se schopností pomáhat řešit naše problémy) s kompetencemi komunity vyšlo najevo, že eko-společenství usilují o vybudování takového prostředí, které bude tuto instituci co nejlépe substituovat. Odborně hovoříme o snaze fungovat coby instituce primární sociability.

Výsledek výzkumu rovněž ukázal, že je výrazná shoda mezi kompetencemi sociálního pracovníka a kompetencemi ekologické komunity. Lze tak konstatovat, že ekologicky orientovaná komunita víceméně plní pomocnou funkci, obdobnou té, kterou

vykonává sociální pracovník. V tomto případě mluvíme o fungování instituce sekundární sociability.

Na závěr bych dodala mé zhodnocení, že ekologická komunita plní pomocnou funkci a že se nachází na pomezí toho, co představuje primární a sekundární sociabilitu. Nebyla uměle vytvářena s tím záměrem, aby pomáhala lidem s řešením jejich problémů. Hlavním záměrem byla orientace na ekologii, a schopnost funkce pomoci se tak objevuje jako vedlejší produkt. V tomto ohledu je funkce pomoci přirozeně vybudovaná, ale ačkoliv se s kompetencemi rodiny v mnohém shoduje, není s ní (alespoň prozatím) zcela ztotožnitelná.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Tištěné zdroje:

BAUMAN, Zygmunt. *Individualizovaná společnost*. Přeložil Martin RITTER. Praha: Mladá fronta, 2004. Myšlenky (Mladá fronta), sv. 19. ISBN 80-204-1195-X.

BECK, Ulrich. *Riziková společnost: na cestě k jiné moderně*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. Post (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-32-6.

CARSON, Rachel. *Silent spring*. Boston: Houghton Mifflin company, c1994. ISBN 0-395-68329-7.

DOUGLAS, Heather. *International Encyclopedia of Civil Society: Types of Community*, New York: Springer, 2010. ISBN 978-0-387-93996-4.

FRANTIŠEK. *Laudato si' papeže Františka: ecyklika o péči o společný domov: 24. května 2015*. Přeložil Milan GLASER. Praha: Paulínky, 2015. ISBN 978-80-7450-187-6.

GEIST, Bohumil. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing, 1992. ISBN 8085605287.

GIDDENS, Anthony. *Unikající svět: jak globalizace mění náš život*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. Post (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-91-5.

HARTL, Pavel. *Stručný psychologický slovník*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-803-1.

HAVLÍČKOVÁ, Magda. *Vývoj ekologického myšlení a ekologických hnutí v České republice* [online]. Praha. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Pedagogická fakulta. Vedoucí práce: Doc. PhDr. Radomír Havlík, CSc., 2007.

HAVRDOVÁ, Z. in MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2.

HAVRDOVÁ, Zuzana. *Kompetence v praxi sociální práce: metodická příručka pro učitele a supervizory v sociální práci*. Praha: Osmium, 1999. ISBN 80-902081-8-5.

HAVRDOVÁ, Zuzana. *Mít život ve svých rukou: o oblastech a postupech práce komunitního pracovníka ve vyloučených lokalitách*. Praha: Český západ a Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze s obecně prospěšnou společností Cheiron T, 2013. ISBN 978-80-87398-32-6.

HRUBEŠ, Jan. *Ekologické proudy v Československu* [online]. 2016 [cit. 2018-02-11]. Disertační práce. UK v Praze, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Prof. PaedDr. Mgr. Miroslav Vaněk, Ph.D.

HUTCHEON, Linda. *The politics of postmodernism*. 2nd ed. New York: Routledge, 2002. ISBN 9780415280150.

CHRISTIAN, Diana Leafe. *Creating a Life Together: Practical Tools to Grow Ecovillages and Intentional Communities*. New Society Publishers, 2003. ISBN 0-86571-471-1.

CHYTIL, Oldřich. Důsledky modernizace pro sociální práci. Sociální práce: Časopis pro teorii, praxi a vzdělávání v sociální práci. Asociace vzdělavatelů v sociální práci. Na vydávání se podílí ZSF Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, 2007(4). Brno: Národní centrum pro rodinu, 1998-. ISSN 1213-6204.

JARVIS, P. In HARTL, Pavel. *Komunita občanská a komunita terapeutická*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-45-1.

KELLER, Jan. *Teorie modernizace*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2007. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-86429-66-3.

KINKOR, M. Komunitní práce. In MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*, Praha: Portál. ISBN 80-7178-548-2.

Kolektiv autorů, *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-164-1.

KRAJHANZL, Jan. Nádechy českého ekohnutí po 25 letech. *Sedmá generace: společensko-ekologický měsíčník*. Brno: Hnutí Duha - Přátelé Země, 1998-. ISSN 1212-0499.

KUČEROVÁ, Radka. *Postmoderní kultura. Proměny postojů, hodnot a vzorců chování v postmoderní společnosti*. České Budějovice, 2010. Diplomová práce. Jihočeská univerzita. Fakulta teologická. Katedra filosofie a religionistiky.

LIPOVETSKY, Gilles. *Éra prázdnoty: úvahy o současném individualismu*. V českém jazyce vyd. 4. Přeložil Helena BEGUIVINOVÁ. Praha: Prostor, 2008. Střed (Prostor). ISBN 978-80-7260-190-5.

MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2.

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Portál, 2008. ISBN 9788073673680.

MISSLER, Jan. Skosí nás bumerang modernizace? *Sedmá generace: společensko-ekologický měsíčník*. 2007 (5). Brno: Hnutí Duha - Přátelé Země, 1998-. ISSN 1212-0499.

MOLDÁN B. World Environmental Summits. *Život. Prostr.*, Vol. 41, No. 4, p. 173-177, 2007.

NAVRÁTIL, P. *Teorie a metody sociální práce*. 1. knižní vyd. Brno: Marek Zeman, c2001, 168 s. ISBN 80-903070-0-0.

NOVÁK, Arnošt. *Tmavozelený svět-Radikálně ekologické aktivity v České republice po roce 1989*. Praha, 2015. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze.

NOVOTNÁ, Jana. *Teorie sociální práce: skripta*. Jihlava: Vysoká škola polytechnická Jihlava, 2014. ISBN 978-80-87035-96-2.

PECK, M. Scott. *V jiném rytmu: vytváření komunit*. Olomouc: Votobia, 1995. ISBN 80-85619-77-6.

PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. Voznice: Leda, 2001. ISBN 80-85927-85-3.

ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Přehled moderních politologických teorií: [empiricko-analytický přístup v soudobé politické vědě]*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-461-3.

STORCH, Pavel. MÁME VIZI OCHRANY PŘÍRODY? *Časopis Fórum ochrany přírody*. 2015, 2015(1). ISSN 2336-5056.

STRAUSS, Anselm L. a Juliet CORBIN. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce, 1999. SCAN. ISBN 80-85834-60-X.

ZASTROW, Ch. in MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2.

Elektronické zdroje:

BBC News: Findhorn eco-community marks 50 years [online]. 2012 [cit. 2018-03-08].
Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/uk-scotland-north-east-orkney-shetland-20358557>

BĚLOHRADSKÝ, Václav. *Novinky. Rizika a hrozby: Odpovědnost v pozdně moderní společnosti* [online]. 2012 [cit. 2017-07-16]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/salon/273341-vaclav-belohradsky-rizika-a-hrozby.html>

Brněnské Hnutí Duha bojuje za životní prostředí už čtvrt století [online]. [cit. 2017-08-09].
Dostupné z: <http://www.kdelovit.cz/cz/clanky/zpravodajstvi/brnenske-hnuti-duha-bojuje-za-zivotni-prostredi-uz-ctvrt-stoleti>

Camphill: Co děláme [online]. [cit. 2018-03-09]. Dostupné z: <http://www.camphill.cz/p/co-delame.html>

CATALÁN DEUS, Gustavo. *Patrick Moore, uno de los fundadores de Greenpeace, apoya el retorno a la energía nuclear* [online]. Madrid, 2006 [cit. 2018-02-12]. Dostupné z: <http://www.elmundo.es/elmundo/2006/04/19/ciencia/1145435041.html>

Cohousing CZ: Cohousing v ČR [online]. [cit. 2018-03-06]. Dostupné z: <https://www.cohousing.cz/cohousing-v-cr/>

Cohousing CZ: Cohousing vs. jiné typy komunitního bydlení [online]. [cit. 2018-03-05].
Dostupné z: <https://www.cohousing.cz/news/ohousing-vs-jine-typy-komunitniho-bydleni/>

Cohousing CZ: Co je cohousing [online]. 2011 [cit. 2018-03-02]. Dostupné z: <https://www.cohousing.cz/co-je-cohousing/>

Cohousing 9 Pramenů: 9 Pramenů - název pro naše společné bydlení [online]. 2012 [cit. 2018-03-09]. Dostupné z: <http://www.9pramenu.cz/2012/04/9-pramenu-nazev-pro-nase-spolecne.html>

Cohousing 9 Pramenů: O nás [online]. [cit. 2018-03-09]. Dostupné z: <http://www.9pramenu.cz/2012/04/9-pramenu-nazev-pro-nase-spolecne.html>

Český svaz ochránců přírody: O nás [online]. [cit. 2017-08-08]. Dostupné z: http://www.csop.cz/index.php?cis_menu=1&m1_id=1001&m2_id=1260&m_id_old=1059

Damanhur: What is Damanhur? [online]. [cit. 2018-03-09]. Dostupné z: <http://www.damanhur.org/en/what-is-damanhur>

DE UGARTE, David. *Brevísima historia del significado de comunidad* [online]. 4.12.2014 [cit. 2018-02-26]. Dostupné z: <https://lasindias.blog/brevisima-historia-del-significado-de-comunidad>

Ecovillage Book: Findhorn [online]. [cit. 2018-03-08]. Dostupné z: <https://ecovillagebook.org/ecovillages/findhorn/>

ELLIOTT, Lorraine. Environmentalism. *Encyclopædia Britannica* [online]. Encyclopædia Britannica [cit. 2017-07-31]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/environmentalism>

Findhorn Ecovillage: Ecological Building [online]. [cit. 2018-03-08]. Dostupné z: <http://www.ecovillagefindhorn.com/index.php/building>

Friends of Earth [online]. Amsterdam, The Netherlands [cit. 2017-08-06]. Dostupné z: <http://www.foei.org/about-foei>

Friends of the Earth Czech Republic / Hnutí DUHA. *Hnutí Duha* [online]. [cit. 2017-08-09]. Dostupné z: <http://www.foei.org/member-groups/europe/czech-republic>

GARTHWAIT, Cindy. *Dictionary of Social Work* [online]. The University of Montana, 2012 [cit. 2018-03-22]. Dostupné z: [http://health.umt.edu/socialwork/Master%20of%20Social%20Work/Curriculum/SocialWorkDictionary booklet updated 2012 Oct23.pdf](http://health.umt.edu/socialwork/Master%20of%20Social%20Work/Curriculum/SocialWorkDictionary%20booklet%20updated%202012%20Oct23.pdf)

GEN: Countries with existing National Networks [online]. [cit. 2018-03-05]. Dostupné z: <https://gen-europe.org/about-us/national-networks/index.htm>

GEN Europe: Ecovillages [online]. [cit. 2018-03-04]. Dostupné z: <https://gen-europe.org/about-us/ecovillages/index.htm>

Global Ecovillage Network [online]. [cit. 2018-03-05]. Dostupné z: <https://ecovillage.org/global-ecovillage-network/about-gen/>

Global Ecovillage Network: What is an Ecovillage? [online]. [cit. 2018-03-03]. Dostupné z: <https://ecovillage.org/projects/what-is-an-ecovillage/>

Greenpeace international: Greenpeace victories [online]. [cit. 2017-08-06]. Dostupné z: <http://www.greenpeace.org/international/Global/international/code/2016/victory-timeline/index.html>

Greenpeace international [online]. [cit. 2017-08-06]. Dostupné z: <http://www.greenpeace.org/international/en/about/history/>

HENDERSON, Mike a kol. Ecovillages: A model life?. *Ecologist: Setting the environmental agenda since 1970* [online]. 2008 [cit. 2018-03-07]. Dostupné z: <https://theecologist.org/2008/jun/03/ecovillages-model-life>

CHLAD, Miloš. Sociologie výchovy: Distanční studijní text pro studenty bakalářského studia Univerzity J. A. Komenského Praha. *Elearning UJAK* [online]. [cit. 2018-03-27]. Dostupné z: <http://2012.elearning.ujak.cz/course/view.php?id=16>

CHYTIL, Oldřich. Proměny sociálních služeb a sociální práce. *Accendo: Vědecko-výzkumný ústav* [online]. 2011 [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <http://accendo.cz/wp-content/uploads/chytil.pdf>

Jak se rodilo Hnutí Brontosaurus. *Hnutí Brontosaurus* [online]. [cit. 2017-08-07]. Dostupné z: <https://www.brontosaurus.cz/o-nas/historie-brontosaura>

Jak se rodilo Hnutí Brontosaurus. *Hnutí Brontosaurus* [online]. [cit. 2017-08-07]. Dostupné z: <https://www.brontosaurus.cz/o-nas/cile>

KELLER, Jan. Komunita. *Sociologická encyklopedie* [online]. Sociologický ústav AV ČR, 2017 [cit. 2018-02-16]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Komunita>

LOVELADY, Dana M. Environmentalism. *Learning to give* [online]. [cit. 2017-08-12]. Dostupné z: <http://www.learningtogive.org/resources/environmentalism>

MCWHINNIE, Mike. The Unexpected Perks of Modern Communities. *Natural Cave* [online]. 2016 [cit. 2018-02-28]. Dostupné z: <http://naturalcave.com/posts/the-unexpected-perks-of-modern-communities/>

Naše práce. *Hnutí Duha: Friends of the Earth Czech Republic* [online]. [cit. 2017-08-09]. Dostupné z: <http://www.hnutiduha.cz/nase-prace>

NEzávislé Sociálně Ekologické HNUTÍ: Ekofeminismus [online]. Brno [cit. 2017-08-01]. Dostupné z: <http://nesehnuti.ecn.cz/cz/tiskoviny/fem.html>

PATOČKA, Jakub. Ekologické hnutí v těžkých časech: Kam došlo ekologické hnutí? Kudy a jak se může vydat dál? Sedmá generace [online]. 1998(5) [cit. 2018-02-12]. Dostupné z: <http://www.sedmagenerace.cz/text/detail/ekologicke-hnuti-v-tezkych-casech>

POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY: Předpis 40/1956 Sb. [online]. [cit. 2017-08-08]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=40&r=1956>

Sklenářka: Cest je mnoho, pravda je jedna [online]. [cit. 2018-03-10]. Dostupné z: <http://www.sklenarka.cz/>

Sklenářka: Historie [online]. [cit. 2018-03-10]. Dostupné z: http://www.sklenarka.cz/?page_id=446

Sklenářka: Klubová deklaráce [online]. [cit. 2018-03-12]. Dostupné z: <http://www.sklenarka.cz/?p=1009>

Sklenářka: Pronájem [online]. [cit. 2018-03-12]. Dostupné z: http://www.sklenarka.cz/?page_id=405

Sklenářka: Společenství obyvatel Sklenářky [online]. [cit. 2018-03-12]. Dostupné z: http://www.sklenarka.cz/?page_id=2887

Sklenářka: Víze [online]. [cit. 2018-03-12]. Dostupné z: http://www.sklenarka.cz/?page_id=403

SMUTKOVÁ, Lucie a Martin SMUTEK. Individualizace a racionalizace moderní společnosti jako faktor eroze zabezpečovací funkce rodiny. *Prohuman: Vedecko-odborný interdisciplinární recenzovaný časopis, zaměřený na oblast společenských, sociálních a humanitních věd* [online]. 2015 [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.prohuman.sk/socialna-praca/individualizace-a-racionalizace-moderni-spolecnosti-jako-faktor-eroze-zabezpecovac-funkce-rodiny>

Summit v Johannesburgu začal kritikou [online]. 2002 [cit. 2018-02-12]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/summit-v-johannesburgu-zacal-kritikou-dyg-/zahranicni.aspx?c=A020826_220405_zahranicni_pol

SWEET, Pea Marie. Hybrid Living. *Urban Dictionary* [online]. 2011 [cit. 2018-03-07]. Dostupné z: <https://www.urbandictionary.com/define.php?term=Hybrid%20Living>

Tamera: About us [online]. [cit. 2018-03-09]. Dostupné z: <https://www.tamera.org/our-facilities/>

Tamera: Our facilities [online]. [cit. 2018-03-09]. Dostupné z: <https://www.tamera.org/our-facilities/>

The Editors of Encyclopædia Britannica, ed. Gemeinschaft and Gesellschaft. *Encyclopædia Britannica* [online]. Encyclopædia Britannica, 2016 [cit. 2018-02-26]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Gemeinschaft-and-Gesellschaft>

TRČALA, Pavel. Kibuc je experiment, který zafungoval. In: *Mladá fronta*. 5.4.2012. [online]. [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: <https://www.euro.cz/byznys/kibuc-je-experiment-ktery-zafungoval-859844>

Why I left Greenpeace [video]. Patrick Moore, July 26, 2015, [online]. [2018-02-10]. V digitalizované podobě prostřednictvím: <https://www.prageru.com/videos/why-i-left-greenpeace>

Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-07-15]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Gilles_Lipovetsky

Zaježka: Najdôležitejšie informácie o Zaježke [online]. [cit. 2018-03-07]. Dostupné z: <http://www.zajezka.sk/onas>

Zaježka: Pospolitosť pre harmonický život [online]. [cit. 2018-03-07]. Dostupné z: <http://www.zajezka.sk/sk/users/pospolitost%C5%A5-pre-harmonick%C3%BD-%C5%BEivot>

Zaježová: Zaježovská komunita [online]. [cit. 2018-03-07]. Dostupné z: <http://www.zajezka.sk/sk/content/zaje%C5%BEovsk%C3%A1-komunita>

Zeměsouznění: Co je ekovesnice? [online]. [cit. 2018-03-08]. Dostupné z: <http://zemesouzneni.cz/ekovesnice/>

Živo-bytí.cz: Přehled alternativních komunit a společenství [online]. 2016 [cit. 2018-03-09]. Dostupné z: <http://www.zivo-byti.cz/prehled-alternativnich-komunit-a-spolecenstvi>

SEZNAM ZKRATEK

SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
OSN	Organizace spojených národů
SSM	Svaz socialistické mládeže
ČSFR	Československá federativní republika
GEN	Světová síť ekovesnic
ČSOP	Český svaz ochránců přírody
CASA	Rada udržitelných sídel Latinské Ameriky (Consejo de Asentamientos Sustentables de América Latina)
GENNA	Globální síť ekovesnice Severní Ameriky (North American Region of the Global Ecovillage Network)
GENOA	Globální síť ekovesnic Oceánie a Asie (Global Ecovillage Network Region of Oceania & Asia)
GMO	Geneticky modifikovaný organizmus (Genetically modified organism)
LETS	Místní výměnný obchodní systém (Local Exchange Trading System)

PŘÍLOHY

Přepisy výzkumných rozhovorů

RESPONDENT 1 - řadová členka komunity

Pohlaví: žena

Věk: 39 let

Délka pobytu v komunitě: 2 roky

„Mohu se zeptat, co Tě přimělo k tomu, že ses rozhodla stát členkou této komunity?“

- „Přijela sem na jeden z kurzů meditace, který komunita veřejnosti nabízela. (Pořádá se zde hodně přednášek, workshopů, setkání, jak uzavřených – pouze pro členy komunity, tak i pro blízké/vzdálené okolí). Potkala jsem zde J., muže, který v komunitě žil trvale, zamilovala se a přestěhovala za ním. Už jsou tomu dva roky, máme společně syna.“

„Jak bys popsala sociální prostředí, ze kterého pocházíš?“

- „Vyrůstala jsem v Praze, pocházím ze čtyřčlenné rodiny. Jako malá jsem navštěvovala své příbuzné na venkově – měli svou velkou zahradu, sad, pěstovali si vlastní zeleninu – byli soběstační, milovala jsem to tam. Proto je mým snem od dětství mít vlastní zvířata, vlastní hospodářství.“
- „Jako dospělá se odstěhovala na okraj Prahy, tam jsem učinila první krok k soběstačnosti, měli jsme ovocné stromy. Pořád jsem ale cítila, že chci víc... dnes vnímám vodu ze studánky čistší než vodu z kohoutku.“

„Jak Tvá rodina a okolí vnímá Tvůj odchod do komunity?“

- „Moje rodina žije běžný konzumní život, ale můj odchod do komunity chápe, nemá s tím žádný problém.“

„Měla jsi před příchodem do komunity problém sociálního nebo zdravotního charakteru?“

- „Ne, to jsem neměla a nemám.“

„Jak Tě komunita přijala?“

- „Komunita mě přijala perfektně. Hned na začátku jsem byla pozvána na council (tj. pravidelně každo-pondělní setkání, kde se řeší, co komunita potřebuje a chce, účastníme se všichni členi eko-vesnice a je-li potřeba, máme council i v jiné dny) a na jiné společné aktivity (např. na společná vaření).“
- „Odmítáme označení komunita, nazýváme se spíše společenstvím, ani slovo sekta pro mě však není sprosté slovo.“

- „Nevnímám se tu jako někdo jiný, ať už teď nebo předtím.“

„Jak to vůbec funguje, když se chce někdo stát členem Vašeho společenství?“

- „Dotyčný by se měl ztotožňovat s naší filosofií a nechodit sem s vizí nějakého zisku, nechceme nikoho živit, máme společnou kasičku (snad na všechno), do níž každý vkládá peníze a peníze pak společně spotřebováváme (např. na opravu objektu). Zájemce musí být také samostatný a otevřený.“
- „Ve společenství platí určitá pravidla – každý tu máme svoji určitou práci, ale zároveň spolu musíme všichni spolupracovat. Osobně nemám negativní zkušenost s tím, že by někdo pravidla nedodržel.“
- „Dřív sem lidé chodili, aby se oddělili od konzumní společnosti a aby řešili své sociální problémy, dnes už to tak není. Teď jsme tu spíše jen takové seskupení jedinců, kteří si tu problémy sociálního charakteru řešit nemusí.“

„A jak probíhá to, když chce dotyčný z komunity odejít?“

- „Pokud se někdo rozhodne k odchodu z komunity, je dobré znát jeho odchod předem. O svém odchodu se členi rozhodují sami, není to problém, někdo se občas nebo i pravidelně vrací, ale ještě nikdy se nestalo, že bychom my sami někoho vyhodili.“

„Pověz mi, jakým způsobem se Tvůj život v komunitě změnil?“

- „Dnes v komunitě žiji soběstačněji – pěstujeme vlastní zeleninu (dýně, řepu, celer, saláty, fazole, brambory, rukolu, bylinky, švestky...) – jen na zimu musíme pořád hodně věcí kupovat.“
- „V komunitě máme také pávy, poníka, krávu, 8 slepic, 2 kohouty, ovce...“
- „Mám 3 vlastní děti, kterým sama dávám domácí školu.“
- „Vidím tu lidi podobně, což mě více naplňuje a cítím se tu zdravěji (děláme tu i rostlinné lektvary a po naší vlastní zelenině se cítím prostě lépe, nejím moc maso, zelenina ze zahrádky je lepší, kvalita nesrovnatelná, stačí mi toho méně, abych se nasytila).“

„Je tedy stále něco, co bys tu změnila?“

- „Přáním v celé komunitě je skleníky, aby se prodloužila doba, kdy mohou něco pěstovat (kratší zima).“
- „Jsou tu nízké náklady na živobytí, snažíme se žít z toho, co máme (ne že když chci sýr, hned si pro něj běžím do obchodu nebo když slepičky nenesou-prostě se nepeče, je třeba se spojit s tím, co je teď a tady), ve snaze ušetřit více bych chtěla začít zavařovat.“
- „Není to pro mě v komunitě jednoduché – mámu mám v Praze, nacházím se daleko od lidí -> co mi tedy chybí? Mám přeci vše, co jsem chtěla.“

- „Občas tu pociťuji méně sil, je to nezvyk – jiný životní styl. Například v období porodu (rodila jsem domácím porodem), jsem pociťovala, že se mi nedostávalo dostatečné podpory, ale možná jsem byla jen trochu přecitlivěla... Za to přece ale sama nemůžu.“
- „V komunitě je důležité být otevřený a říct si o pomoc. Nejtěžší v komunitě je naučit se dávat si podporu přirozeně, sám od sebe, i když nemluvíme a o pomoc si neříkám (v rodině to jde vidět, ale tady se učíme tu podporu společně vytvářet, v dospělosti se člověk uzavírá víc sám do sebe a je to hůř vidět, když ho něco trápí). Chtěla bych, aby ta pomoc přicházela spontánně, že ji ten druhý vidí. V rodině ty problémy vidí člověk přirozeně, tady se tomu teprve učí. Myslím si, že dřív to tak bylo normální. Ale věřím v to, že všechno se tu dá vytvořit.“
- „Líbí se mi v komunitě společná výchova, eko-filosofie, stravování. Nejsou tu skoro žádné nemoci. Jsem všemu otevřená, nebráním se ani klasické medicíně, ale když netřeba, medikamenty neberu. Obecně mám ráda homeopatii (mám třeba zhotovené léky z placenty pro mého nejmladšího syna), děti mám ale jinak naočkované, nesmí se to přehánět.“
- „Do budoucna bychom chtěli žít jen z přírodních materiálů (např. postavit hliněný dům) a být úplně soběstační (bez auta, elektriny...). Teď nežijeme zcela nezávisle (ještě potřebuje peníze kvůli dětem z předchozího vztahu– aby jezdily za svým tatínkem do Prahy), ale všichni dohromady tu alespoň sdílíme pračku, abychom žili ve větším souladu s přírodou, neužíváme v zimě lednici a potraviny skladujeme v zádveři.“
- „Za omezení vnímám také to, že na vše potřebujeme stavební povolení atd.“

RESPONDENT 2 – řadový člen komunity

Pohlaví: muž

Věk: 40 let

Délka pobytu v komunitě: 2,5 roku

„Zajímalo by mě, jak dlouho už tady žiješ a co Tě sem přivedlo?“

- „Už tu žiji 2 a půl roku. Hledal jsem místo v přírodě, v souladu s přírodou, v komunitě lidí, s meditačním centrem. Jednou jsem se tu zdržel a hned jsem věděl, že sem musím zas.“

„Jak je tomu, když se objeví nový zájemce o členství ve Vaší komunitě? Fungují zde nějaká pravidla?“

- „Zájemce musí přijet nejprve jen na víkend. Účastní se pondělního councilu, kde řekne svůj záměr. (Je to až pětihodinové setkání, kterého se účastní všichni členové komunity a řeší se společná témata). Poté přijede na *zkušební týden*, pak na *zkušební měsíc*.“
- „Pravidlem pro každého našeho člena je, že musí odpracovat alespoň 2 hodiny týdně pro naše společenství. Také tu ve společném prostoru nesmí kouřit, pít alkohol, užívat drogy.“
- „Každý se tu individuálně stravujeme a soukromě bydlíme. Všichni platíme nájem 50 Kč měsíčně, což jsou náklady na osobu pro společenství. Peníze dáváme do společné kasičky a použity jsou pak například na krmení pro zvířata, léky pro koně, na rekonstrukce budov, areálu...“
- „Každému z nás je tu přidělena také nějaká starost (starost o dodávku, svolávání pondělních kruhů, krmení zvířat, pěstování bylinek...). Někdy se ty úkoly předávají, je to hodně spontánní.“

„Pracuješ někde mimo Sklenářku?“

- „Velmi nestabilně. Každý tu má svůj vlastní příjem mimo Sklenářku, tedy kromě 4-5 vedoucích, kteří jsou komunitou hrazení. Já mám občas peníze z rekonstrukcí, truhlářiny, od loňska i zedničiny – st. ne chatky a pokoje, a jen výjimečně je to mimo Sklenářku. Od EU čerpáme dotace na rekonstrukce a já jsem ten, kdo ty rekonstrukce provádí.“
- „Někdy ušetřím peníze z pořádání jógových a tantrických kurzů a seminářů (teď je jich však minimum). Někdy jsou to kurzy třítydenní, loni byly dokonce i měsíční, ale převážně víkendové. Bývá to hodně intenzivní.“
- „Pro naše společenství pak, neziskuchtivě samozřejmě, pořádám každou středu meditace – SATSANG, znovu společná setkání za potkáním ducha. Běžně se jich účastní 3-4 lidé, někdy dokonce 6 lidí.“
- „Snažíme se žít co nejlevněji, není potřeba mnoha peněz, moc netopíme, nemáme třeba ani klasická topení, jen kamna.“

„Co Ti komunita nejvíce dala a je tu něco, co stále postrádáš?“

- „Mám tu krásná přátelství, jsou tu speciální lidé, je to takový soulad duší. Nemám potřebu už jezdit někam jinam, mám tu hodně sociálního života, pořádáme zde různé semináře, jezdí sem různí lektoři... Zároveň miluju to, že vyjdu ven a tam les!“

- „V komunitě postrádám, paradoxně, přátele, zejména ty ze svých cest. Cítím tu dobrovolnou uzavřenost, teplo. Nemám rád virtuální kontakty, preferuji kontakty osobní, a tak je to v tomto ohledu těžké.“

„Jak Tvůj odchod do komunity přijala Tvá rodina a okolí?“

- „Má rodina si myslí, že jsem blázen, jsem s nimi v kontaktu poměrně málo, asi jen 1x za měsíc.“
- „Rodiče mě tu všehovšudy navštívili jen jednou, a to při narození syna. Byli zděšení z toho, jak tu žijeme.“
- „Mám 2 bratry a těžko s nimi hledám témata k hovoru. Dříve jsem byl IT, a to je jediné téma, na které mohu s bratry hovořit.“

„Jak Tě přijali v komunitě, jak probíhaly Vaše první chvíle tady?“

- „Bylo to moc hezké. Okamžitě jsem si cítil být přijat. Všichni se ke mně chovali vlídně, byli příjemní a otevření uvítat nového člena. Automaticky jsem byl pozván na společná setkání.“
- „Vyhovovalo mi tady to ticho, pocit samoty, mír. Kdysi jsem meditoval a měl vizi, že žiji uprostřed lesa s velkým stromem před mým domem, s houpačkou na lanech pro dva a s jezírkem (nebo nějakou kulatou vodou), a to je přesně to, co má Sklenářka. Cítím se tu být doma a na tuto vizi jsem si vzpomněl až poté, co jsem se sem trvale přestěhoval.“
- „Narodil se mi tady syn (domácím porodem), mám tu také vlastní krávu, kterou jsem dostal jako dárek k narozeninám, cítím se tady být zakořeněný. Cítím, že oproti dřívějšímu žiji usedle = „zakořeněně“ (dřív jsem byl stále na cestách – hodně času jsem strávil v Indii a ve Španělsku)“

„Mohu se zeptat, zda jsi před příchodem do komunity řešil problém sociálního nebo zdravotního charakteru?“

- „Nepřišel jsem na Sklenářku nikterak poškozený, nechtěl jsem si řešit ani žádné problémy. Spíše jsem chtěl rozvíjet to, co jsem měl v sobě zakořeněné a zůstat tam, kde jsem cítil, že patřím.“

„Je něco, co bys tu chtěl změnit?“

- „Ne, to není. Chce to žít v souladu s tím, co tu je. Nemáme společně jako komunita ani žádný cíl zformulovaný cíl, prostě spolu rezonujeme.“
- „Mou podmínkou bylo mít vlastní prostor, jen sám pro sebe, a zároveň jsem chtěl být s lidmi podobného smýšlení, což všechno mám.“
- „Myslím, že se tu kromě pondělního councilu neshledáváme všichni pravidelně (jak každý mívá práci ještě mimo Sklenářku), každý si tedy i sám vaříme, ale jinak sdílíme

spolu vše a po společné domluvě se k sobě navzájem zveme. Do budoucna je pak v plánu stavba venkovní kuchyně, která by byla určená na společné akce.“

- „Naší snahou je budovat společenství a podporovat také budování meditačního centra.“

-

RESPONDENT 3 – řadový člen komunity

Pohlaví: muž

Věk: 30 let

Délka pobytu v komunitě: od května 2017

„Co je důvodem Vašeho příchodu do této komunity?“

- „Vnímám omezení v konzumní společnosti, už odmalička jsem věděl, že nepatří do běžné společnosti.“
- „To, kde jsem mentálně dnes, je vlastně i důvodem mého příchodu sem.“
- „Hledal jsem společenský, ekologicky založený život. Chtěl jsem dokonce rozjet vlastní soběstačnou komunitu na Moravě, z toho ale nakonec sešlo. Pak jsem, po 7 letech neustálého hledání, narazil na Sklenářku, vtipné, mám to totiž jen 30 km od domova (pocházím ze Žamberka), o její existenci jsem dlouho nevěděl.“

„Jak Tě komunita přijala?“

- „Byl jsem tu radostně uvítán. Lidé jsou tady hodně otevření a srdeční.“
- „Nejprve jsem se sem přijel jen podívat, účastnil se některých akcí a pak i pondělních setkání. Na komunitním councilu, který se koná pravidelně každé pondělí, jsem ostatním popsal své záměry – že bych chtěl žít soběstačně a že je mým snem ekofamiliárně bydlet ve vlastní chatce. Zjistil jsem, že mé vize jsou totožné s vizemi ostatních členů a cítil jsem se tu být na svém místě.“
- „Okamžitě jsem se tu cítil jako doma a hned po první noci jsem věděl, že tu chci zůstat. Trvale. Po nastěhování se do komunity jsem se začal účastnit všech akcí na Sklenářce.“
- „Není to tu však kapacitně neomezené, maximálně jen asi pro 18 lidí, tuším, že to je celkový počet lidí, který to tu teď obývá - 12 dospělců a 5 dětí. V budoucnu by tu měly být prostory pro více lidí, ale zatím je to jen takhle komorně.“

„Můžeš mi nějak popsat prostředí, ze kterého pocházíš?“

- „Pocházím ze čtyřčlenné rodiny. Když mi bylo 16 let, moji rodiče se rozvedli. Bráchovi je 27 let, má předělané pohlaví.“

- „Jako dítě na základní škole jsem byl šikanován. Trpěl jsem Tourettovým syndromem, spolužáci mě na mé nekontrolované záškuby neustále upozorňovali a já se důsledkem toho uzavřel sám do sebe. Už od 8 let se pozoruji.“
- „Asi v 17 letech jsem začal s meditací a zjistil jsem, že to je něco, ten klid v mysli, co mi pomáhá léčit ten Tourettův syndrom. Uvědomil jsem si, že je to o vědomé kontrole, člověk má v sobě hodně dopaminu = záškuby dělají uzly. A přitom se říká, že to je genetický dar. Myslím, že dnes už na mě není vůbec poznat, že bych někdy něčím podobným trpěl.“
- „Odjakživa mám hodně živé sny, mám dokonale vychytanou obrazovou představivost. Začal jsem se tedy zabírat lucidním sněním a astrálním cestováním.“

„Poznamenaly se nějak Tvé vztahy odchodem na Sklenářku?“

- „Nepoznamenaly. Moji přátelé mě znají, nejsem charakterově jiný, než co jsem byl předtím, ačkoliv jsem jiný, než jaká je většina společnosti. Vždycky jsem věděl, že potřebuji něco jiného.“

„Řídíte se jako komunita podle nějakých pravidel? Pokud ano, co je pro Tebe nejjednodušší/nejtěžší dodržovat?“

- „Určitá pravidla tady máme. Je to účast na pondělním councilu, nekouřit ve společných prostorách, spolupracovat na údržbě prostoru. Každý máme 2 hodiny týdně odpracovat pro společenství. A taky tu máme rozdělené funkce, já například pracuji jako realizátor některých projektů na jaře, ale teď momentálně jsem taková „dřímající síla“. Odpracovat si ty 2 hodiny týdně cítím jako to nejtěžší, protože mám běžné zaměstnání – dojíždím každý den do Škodovky. Cítím, že nějaké peníze k životu stále potřebuji, navíc tu mám rozestavěnou svoji vysněnou chatku, jejíž stavbu bych rád dokončil. Rád bych tam měl i masérský salón). Víím, že mám víc peněz, než co potřebuji, vydělané peníze ale investuji tady do společného prostoru. Nicméně práce ve Škodovce je pro mě takovým ideálním přechodem, kdy se vyrovnávají 2 extrémní světy – konzumní společnost a (téměř) soběstačná eko-vesnice.“
- „A co je pro mě nejtěžší? Tak asi to rozdělení ve veřejném prostoru, poněvadž jsem nekuřák“.

„Postrádáš tady něco?“

- „Nic. Vše zásadní má tady. Změnit by chtěl jen svůj vnitřní svět.“

„Změnilo Tě to tady nějakým způsobem?“

- „Mám pocit, že mě pobyt tady v komunitě uzdravuje – všichni jsou hodně otevření. Zezačátku, první dva měsíce, jsem měl v mysli hodně strachu, měl jsem potřebu být

sám. Otevíraly se mi mé psychické problémy a vím, že pobytem tady se mi ty věci z minulosti léčí, pociťuji to i po stránce fyzické.“

- „Díky pobytu tady začínám víc chápat lidi a vnitřní svět. Hodně mě to tady rozvíjí. Oceňuji na Sklenářce, že se tu mohu i duchovně rozvíjet, nejsou tady žádná konkrétní pravidla pro duchovní rozvoj, každý následuje jinou duchovní cestu (např. advajta).“
- „Organizujeme tady i zajímavé rituály, při nichž používáme třeba bylinu *ayahuasca* – duchovní molekulu, duchovní medicínu (pije se) dovezenou z Ekvádoru se svolením zdejšího šamana. Navozuje přímou komunikaci našeho nevědomím s našim vědomím, pozvedává nás někam výš, naše vjemy jsou reálné. Dochází tak k hlubokému sebepoznání a taky nás to učí, jak fungovat společně.“

ABSTRAKT

ŠTÁHLICHOVÁ, K. Rozvoj sociální adaptability člověka v ekologicky žijících podmínkách. České Budějovice 2018. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra etiky, psychologie a charitativní práce. Vedoucí práce doc. Michal Opatrný, Dr. theol.

Klíčová slova: eko-hnutí, ekologické komunity, environmentalismus, kompetence, komunita, modernizace, primární a sekundární sociabilita

Práce je teoreticko-empirická. Zaměřuje se na zkoumání sociální adaptability lidí žijících v ekologických komunitách a na jejich potenciál primární a sekundární sociability v těchto specifických societách. Objasňuje základní pojmy a poskytuje náhled do historického vývoje ekologického hnutí, vybraných eko-sociálních komunit na území České republiky i mimo ni. V praktické části práce je cílem výzkumu dokázat, zda funguje ekologická komunita jako instituce primární sociability či nikoliv a zda se shodují kompetence sociálního pracovníka s kompetencemi ekologické komunity.

ABSTRACT

Development of Social Adaptability of Human in Eco-communities

Key words: eco-movement, ecological communities, environmentalism, competencies, community, modernization, primary and secondary sociability

This bachelor's thesis is theoretically-empirical. It focuses on examining the social adaptability of people living in ecological communities and on the potential of their primary and secondary sociability in these specific societies. It explains the basic terms and provides an overview of the historical development of the ecological movement, selected eco-social communities on the territory of the Czech Republic and beyond. In the practical part of the thesis, the aim of the research is to prove whether an ecological community functions as a primary sociability institution or not and whether the competencies of a social worker correspond with the competencies of an ecological community.